

EDITORIAL

El missatge cristià s'ha encarnat al llarg dels temps segons les mentalitats i les circumstàncies històriques. Les formes de govern de l'Església també. L'apòstol que havia d'ocupar el lloc de Judes, per exemple, va ser escollit a sorts sota la presidència de Pere (Fets, 1,26). En segles posteriors els bisbes van ser elegits per cada comunitat. Actualment són designats directament per Roma. El bisbe de Roma, des del final de l'època medieval fins fa ben poc, era coronat amb la tiara, circumstància que evidencia l'encarnació de l'autoritat de l'Església en formes monàrquiques pròpies de l'absolutisme modern. No sembla, doncs, un despropòsit pensar que, en el temps a venir, les formes de govern de l'Església haurien d'inspirar-se i caminar cap a formes més participatives pròpies dels nostres temps.

Una d'aquestes formes és la llibertat d'expressió, dret que comporta considerar el dissentiment, en les coses que no són essencials, com una pràctica normal. El fet de dissentir de l'autoritat eclesiàstica, sense faltar mai a la caritat, no s'hauria d'interpretar com una desobediència, i menys encara com una falta d'amor a l'Església.

Posem-ne un exemple. Recentment hem viscut una beatificació massiva de màrtirs cristians assassinats durant la guerra civil. Ningú no dubta en aquests moments –les fonts històriques són irrefutables– que aquestes persones van morir d'una manera exemplar com a testimonis de la fe. I està bé fer-ne memòria. Tanmateix hi ha hagut veus de persones cristianes que han dissentit de l'oportunitat i de les circumstàncies en què s'han dut a terme aquestes beatificacions. Doncs bé: creiem que hauríem de viure aquest dissentiment com una forma plausible d'opinió.

Sense entrar en el fons de la qüestió, no sembla tan forassenyat opinar que s'hauria pogut aprofitar l'avinentsa per demanar perdó per totes aquelles altres persones que van morir a l'altre bàndol i durant el franquisme, només per les seves idees, sense haver fet res de dolent, amb el suport indirecte de grups de cristians i sense que cap veu de l'Església com a institució parlés en aquells moments de pau, de reconciliació i de perdó. També aquí les fonts històriques són irrefutables. Està bé fer memòria dels màrtirs cristians. Però caldria que també féssim memòria dels nostres pecats com a cristians, en circumstàncies que s'haurien de conèixer i de les quals ens n'hauríem de penedir públicament. En els nostres temps sembla que als cristians, i més en concret als mateixos bisbes, els costa de trobar la paraula i el gest propis de la reconciliació, en la línia que recentment ha manifestat el President de la Conferència Episcopal Espanyola, Mons. Ricardo Blázquez, bisbe de Bilbao. Perquè si no busquem la reconciliació ¿en què consisteix la nostra missió? ¿Cal recordar que Jesús no va néixer i morir només pels "nostres" sinó que va morir per tothom?

Pel que fa a la nostra revista tenim el goig de dir-vos que en aquest número hem obert una nova secció: "invitació a la lectura". Hi proposem alguns llibres que ens han agradat, el plaer de la lectura dels quals voldríem compartir.

Us desitgem un bon Nadal. Que el nadó del pessebre ens ajudi a trobar els camins de la reconciliació i de la recerca del Regne de Déu, *que no consisteix pas en tal menjar o tal beguda, sinó en la justícia, la pau i l'alegria que vénen de l'Esperit Sant.* (Rm. 14, 17).

PERDÓ... i AMOR

Llegeixo en aquest mateix número l'article de la professora Lina Zulueta sobre el perdó i en trio aquestes sis frases impressionants:

Proclamar el perdó és una de les nostres pràctiques més sublimes...

Guardem l'ofensa o ens n'alliberem i posem fi al cicle del dolor...

Treballar en una via productiva que avança cap al futur...

Calen tres generacions per superar l'odi d'una guerra civil...

Tot és dintre de la persona...

Tenim "miralls" que ens donen la capacitat d'imitar...

I encara voldria resumir-les en sis paraules: *sublim, llibertat, futur, odi, dintre, fora...* Paraules impressionants per revestir-ne una altra, no ja només impressionant sinó vital per a la nostra vida i per a la nostra sana relació humana i social: **perdó**.

Una paraula que és el veritable si matern d'aquelles sis que són llavor de vida o de mort. *Tot és dintre...* Efectivament. Però, ¿com podem fer que d'aquest si matern vingui a la vida més vida i no vents d'angoixa i de mort? ¿Podem, per ventura, entrar i manipular el si matern? **Cal néixer de bell nou.** El que està naixent ara és violència, crispació, odi, futur de mort... **Cal néixer de bell nou.** Tornar a engendrar aquestes paraules amb un nou esperit, amb una paraula nova: **amor**.

Cal fer l'esforç de sentir una paraula

PERDÓN... Y AMOR

Leo en este mismo número el artículo de la profesora Lina Zulueta sobre el perdón y selecciono de él estas seis frases impresionantes:

Proclamar el perdón es una de nuestras prácticas más sublimes...

Guardamos la ofensa o nos liberamos de ella y ponemos fin al ciclo del dolor...

Trabajar en una vía productiva que avanza hacia el futuro...

Tres generaciones se necesitan para superar el odio de una guerra civil...

Todo está dentro de la persona...

Tenemos "espejos" que nos dan la capacidad de imitar...

Que todavía gusto de resumirlas en seis palabras: *sublime, libertad, futuro, odio, dentro, fuera...* Impresionantes palabras para revestir otra, no ya impresionante sino vital para nuestra vida y para nuestra sana relación humana y social: **perdón**.

Una palabra que es el verdadero seno materno de aquellas seis que son semilla de vida o de muerte. *Todo está dentro...* Efectivamente. Pero ¿cómo hacer que de ese seno materno venga a la vida más vida y no vientos de angustia y de muerte? ¿Acaso podemos entrar y manipular el seno materno? **Es preciso nacer de nuevo.** Lo que está naciendo es violencia, crispación, odio, futuro de muerte... Es preciso nacer de nuevo. Reengendrar esas palabras con un nuevo espíritu, con una palabra nueva: **amor**.

Hay que hacer el esfuerzo de oír una

i escoltar-ne dues: sentir la paraula "perdó" i escoltar "perdó i amor".

I això és possible. Perquè el cor de l'home, la tessitura sencera de la naturalesa humana està configurada amb aquest programa: sentir "perdó" i escoltar "amor i perdó". Sentir una paraula i escoltar-ne dues.

Ja ho diu des d'antic el salmista:

*Déu ha parlat i jo he entès dues coses:
que Déu té el poder
i tu, Senyor, la gràcia...
(Sl 61, 12)*

El poder i la gràcia, l'amor i el perdó. Perquè l'amor és poder i el perdó és gràcia. L'amor és poder que crea, que serveix, que dóna vida, que serveix la veritable vida. El perdó és gràcia que delecta, que dignifica, que sublima, que allibera. El perdó és el crit que anuncia futur. El poder i la gràcia, l'amor i el perdó. El Dant creia que l'amor mou el sol i les altres estrelles.

L'amor és el meu pes, per ell vaig onsevulla que vaig, escriu sant Agustí. Si és veritat, és una sentència de gran saviesa. Però avui hauríem de tenir en compte, en aquesta societat on tots acumulem a força de menjar massa a costa d'altres que mengen poc, que molt del nostre pes és sovint greix poc saludable. I el que dóna la salut al pes del meu amor és el servei i la gràcia del perdó.

I encara et podria suggerir el llit on recolzar aquestes dues paraules, la presència de les quals en la nostra societat és d'una urgent necessitat:

Un dia l'Amic i l'Amat van discutir però l'amor de cadascun d'ells va restablir la pau entre ells; llavors van discutir per a saber quin d'ells havia posat més amor en la reconciliació¹.

L'Amic i l'Amat viuen l'amor com una

palabra y escuchar dos: oír la palabra "perdón" y escuchar "perdón y amor".

Es posible. Porque el corazón del hombre, la tésitura toda de la naturaleza humana está configurada con ese programa: oír "perdón" y escuchar "amor y perdón". Oír una palabra y escuchar dos.

Ya lo dice desde antiguo el salmista:

*He oído una palabra y dos he escuchado:
que Dios tiene el poder
y tú, Señor, la gracia...
(Sl 61, 12)*

El poder y la gracia, el amor y el perdón. Porque el amor es poder, el perdón es gracia. El amor es poder que crea, que sirve, que da vida, que sirve a la verdadera vida. El perdón es gracia que deleita, que dignifica, que sublima, que libera. El perdón es el grito que anuncia futuro. El poder y la gracia, el amor y el perdón. Dante creía que el amor mueve el sol y las otras estrellas.

El amor es mi peso, por él voy dondequiera que voy, escribe san Agustín. Si es verdad, es una sentencia de gran sabiduría. Pero hoy deberíamos tener en cuenta, en esta sociedad donde todos acumulamos a fuerza de comer en exceso a costa de que otros apenas coman, que mucho de nuestro peso es con frecuencia pura grasa poco saludable. Y lo que da la salud al peso de mi amor es el servicio y la gracia del perdón.

Y todavía te podría sugerir el lecho donde recostar esas dos palabras, cuya presencia en nuestra sociedad es de una urgente necesidad:

Un día el Amigo y el Amado discutieron pero el amor de cada uno de ellos restableció la paz entre ellos; entonces discutieron para saber cual de los dos amores había puesto más amor en la reconciliación¹.

El Amigo y el Amado viven el amor

cosa natural provocant així una ràpida reconciliació. Evidentment, al costat de l'amor hi va el perdó, quan es tracta d'un camí de renovat i profund encontre després de l'ofensa i la separació. El viuen conscients de tenir una naturalesa que, un cop trencada la unió, està demanant amb força refer els antics llaços. *Ai del qui està sol, no tindrà qui l'aixequi!*, diu l'Escriptura. I cadascun, sensible a la pròpia naturalesa, hi dóna una ràpida resposta.

Després sí. Al damunt d'aquest llit d'amor i de perdó, que és la reconciliació, perllongaran la seva alegria, el seu delit, tot examinant qui va destacar més en la generositat de l'amor i del perdó.

Quina paraula tan plena de saviesa ens va deixar sant Bernat quan va escriure: *estimo perquè estimo!* I quin gest de profunda i total bellesa ens deixà Jesucrist quan ens va **estimar fins a l'extrem!** Extrem de donar la vida. Perquè qui estima d'aquesta manera la torna a recobrar.

I quin agraïment hem de tenir a qui ens recorda que **el perdó ens fa lliures!** Però el que és perfecte, no ho dubtis ni ho oblidis, és escoltar una paraula i sentir-ne dues.

Josep Alegre
Abat de Poblet.

1 Ramon Llull, *Llibre de l'Amic i de l'Amat*, núm. 114, Institut Ramon Llull, Barcelona 2003, p. 130.

como algo natural, provocando una pronta reconciliación. Evidentemente junto al amor va el perdón, cuando se trata de un sendero de renovado y profundo encuentro después de la ofensa y la separación. Lo viven como conscientes de tener una naturaleza que, una vez rota la unión, está pidiendo con fuerza rehacer los lazos. *¡Ay del sólo, no tendrá quien le levante!*, dice la Escritura. Y cada uno, sensible a la propia naturaleza, da una pronta respuesta.

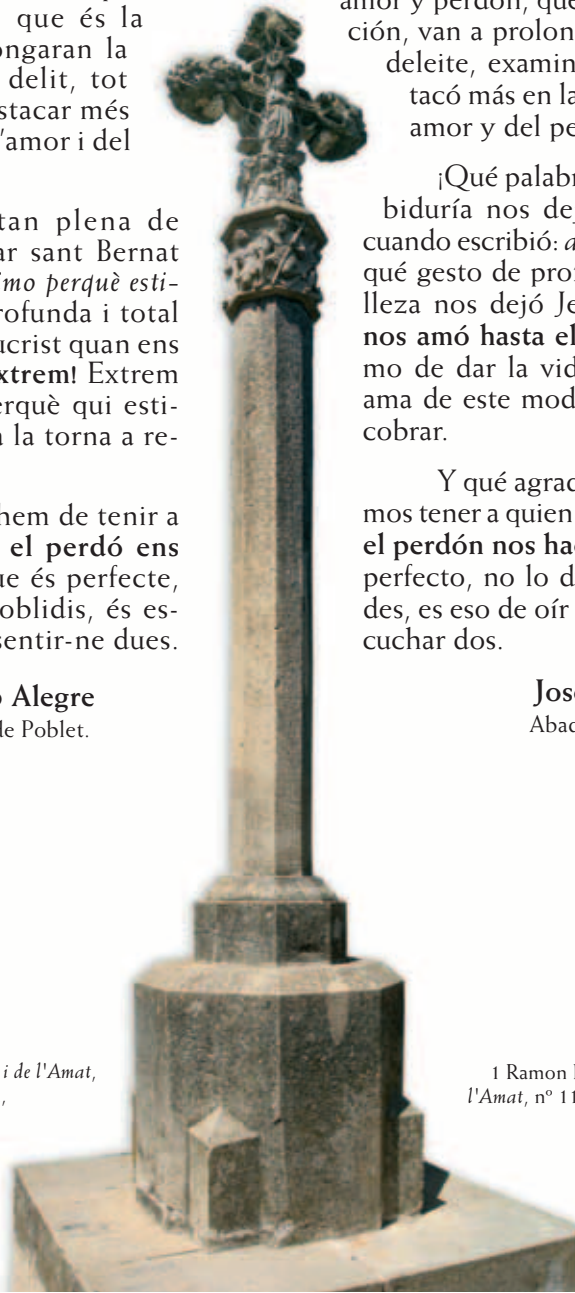
Después sí. Sobre este lecho de amor y perdón, que es la reconciliación, van a prolongar su alegría, su deleite, examinando quien destacó más en la generosidad del amor y del perdón.

¡Qué palabra tan llena de sabiduría nos dejó san Bernardo cuando escribió: *amo porque amo!* ¡Y qué gesto de profunda y total belleza nos dejó Jesucristo cuando **nos amó hasta el extremo!** Extremo de dar la vida. Porque quien ama de este modo la vuelve a recobrar.

Y qué agradecimiento debemos tener a quien nos recuerda que **el perdón nos hace libres.** Pero lo perfecto, no lo dudes, no lo olvides, es eso de oír una palabra y escuchar dos.

José Alegre
Abad de Poblet.

1 Ramon Llull, *Llibre de l'Amic i de l'Amat*, n° 114, Institut Ramon Llull, Barcelona 2003, p. 130.

UN MÓN AMB NOVES CULTURES QUE NO PODEM IGNORAR

Un dels actes més rellevants de l'Assemblea és, sens dubte, el discurs del president de la Germandat. Enguany va aprofundir sobre una qüestió que està sacsejant en els darrers

cinc anys la societat catalana en particular i el món en general: l'aparició de noves cultures nascudes dels espectaculars avenços de la ciència i de la tècnica, cultures que no sempre s'adequen als valors acceptats com a perennes i que constitueixen un repte que no podem ignorar.

Foto: BEDMAR

Antoni Garrell, el president de la Germandat.

Introducció

Reverendíssim pare Abat, comunitat de monjos de Poblet, germans.

En primer lloc voldria fer una fraternal abraçada i donar el nostre alè als nous dos professors temporals de la comunitat, a fra Lluís, recentment ordenat diaca, i al pare Lluç que va rebre el sacerdoci a principis d'aquest mes de juny. També vull recordar el P. Guillem que durant aquest curs ha tornat a la casa del Pare. Vull manifestar també el nostre agraïment a la Fundació Jaume Batlle, constituïda en memòria de qui fou membre de la Germandat, la qual

ha fet possible l'audició d'aquesta tarda i, finalment, vull donar una agraïda benvinguda als nous germans que avui s'han incorporat a la Germandat per compartir els valors cistercencs que ens apleguen. Uns valors, els cistercencs, que ens atrauen cap aquest monestir on, ja en arribar, ens omple una tranquil·la serenor que el treball del dia a dia es nega a atorgar-nos, submergits com estem en una contínua tensió imposada per l'accelerat ritme de la vida actual.

Educats en la serenor i la racionalitat

És aquesta una serenor que ens porta a recordar els ensenyaments que rebíem quan érem adolescents per configurar les actituds i els coneixements que ens permetrien enfocar la nostra trajectòria vital. Vàrem aprendre la necessitat de saber escoltar la veu interior, aquella que ens diu el que hem de fer; vàrem aprendre la necessitat d'observar, analitzar i contrastar les informacions; i vàrem aprendre a agafar distància, a reflexionar i, fugint de l'impuls, a prendre les decisions més escaients. Crec que es pot afirmar que tots nosaltres hem estat educats en la importància de la reflexió i de l'anàlisi, de la planificació i de la necessària absència de presses quan es tracta de prendre decisions. Crec, en definitiva, que tots vàrem ser educats en la conducta basada en l'esforç i en el poder de la raó en la línia del pensament de Sòcrates (470-400 aC) quan deia que en el nostre cor existeixen dos principis d'acció, un

d'amor i d'instint que ens condueix cap als plaers dels sentits, i l'altre el de la raó que ens porta cap a l'excel·lència i la perfecció. Podem dir que hem interioritzat l'aforisme medieval que més d'una vegada vam escoltar quan estudiàvem llatí: *Herba cito crescit quae fructum reddere nescit*, és a dir, que l'herba que creix ràpidament no dona bons fruits, un fet prou contrastat per tots aquells a qui ens agrada la natura i la vegetació.

¿Una educació adequada als temps actuals?

Hauríem, però, de considerar, si la cultura basada en la reflexió pausada que inspirà, i inspira, el sistema d'aprenentatge, s'ajusta a la imperiosa realitat que marca la nostra quotidianitat en un món accelerat on prima "l'avui" enfront del "demà", on les oportunitats s'esvaeixen com fum a les mans, on l'obsolescència de tot s'imposa molt ràpidament, on la possibilitat de desenvolupar-se no arriba arreu, i on el ritme trepidant impregna les pautes de competitivitat de les empreses i els models relacionals, en especial els dels més joves. Un model cultural que sembla desajustat als nous paradigmes que lentament i inexorablement van impregnant, com més va més, la societat d'aquesta primera dècada del segle XXI, i que massa sovint sembla negar la certesa de l'aforisme al qual abans feia referència.

Nous escenaris i necessitat de valors clars

Caldria que assumíssim que més enllà d'aquests murs de reflexió i coneixement, o de l'efímera tranquil·litat de les nostres llars, la societat es mou regida per escenaris supranacionals, amb poder creixent d'organitzacions econòmiques multinacionals que esperonen la immediatesa i el consum desenfrenat, una societat subjecta a múltiples interessos amagats i entrecruats en un món convuls on en moltes de les seves zones hi ha pobresa, ignorància, injustícia, odi i exclusió. On es certifica de forma clara la necessitat que cada persona, col·lectiu o organització tingui clarament definits els seus objectius i les actituds i els valors que han d'impregnar les seves obres si vol esdevenir guia del seu futur.

Uns valors que sovint, per a molts, són simples conceptes abstractes sense que tinguin plena sintonia entre si, és a dir, entre el que pensem d'una banda i, de l'altra, el que diem i fem.

Sembla que sovint falti, iniciatives econòmiques a banda, el coratge requerit per assumir amb decisió els reptes que cal afrontar i, alhora, prendre decididament les regnes d'un govern coherent i conseqüent dels nostres actes, guiant els nostres passos cap a metes altes, potser inabastables, però que representen esforç, superació, progrés i cooperació.

Amb freqüència la societat, sense objectius clars, es tenyeix de valors que justifiquen actituds relativistes i aïllacionistes que potencien les tendències individualistes i la recerca en l'anonimat de les masses o de les xarxes interactives, amb la conseqüent generació de desinterès pels problemes reals de la col·lectivitat pròxima o llunyana. Un conjunt de fets que potencien la predisposició dels éssers humans cap a activitats evasives de la realitat buscant la diversió i la fugida de la quotidianitat, renunciant a assumir compromisos col·lectius i esquivant les activitats que obliguen a esforços constants i permanents, unes actituds que recorden l'alerta de Sòcrates: per governar la ciutat, primer has de governar-te tu mateix, perquè si un no es governa a si mateix no sé com podrà governar la ciutat. Es tracta, naturalment, d'un govern en el sentit ampli, un govern que comporta ser conscient i propietari del propi destí, participant activament en projectes col·lectius amb generositat, esforç i valentia, fugint de les actuacions estrictament circumscrites a adhesions o sentències grandiloqüents no arrelades en la reflexió, l'acció i el compromís. Hauríem d'acceptar que en l'actualitat, amb massa freqüència, els humans estem submergits en entorns on preval la idea que no hi ha veritat ni mentida, movent-nos amb normes difuses i imposant-se la recerca de la felicitat o del benestar immediat davant un futur incert on el present dicta la seva inapel·lable llei com si el demà no existís.

Nosaltres en el context actual

I és en aquest context, amb freqüència ignorat per molts de nosaltres com si es tractés de fenòmens transitoris, on hauríem de situar-nos per conèixer-lo a fons i esforçar-nos per comprendre'l. Hauríem de deixar de ser simples espectadors des de la distància com si el món no anés amb nosaltres. No podem mantenir-nos-en absents. Hem d'adoptar una actitud realista enfront d'aquest corrent cap a l'esdevenidor, acceptant que hi ha aspectes

actitudinals que no encaixen en el present. Hem d'assumir que són realitats que no ens són alienes i convertir-nos en actors capaços de nodrir-les dels valors de l'humanisme cristià que ens aplega. Cal fer-ho amb decisió ja que una gran part de la societat actual, i especialment els joves, s'hi mouen i s'hi desenvolupen. I només si la coneixem podrem descobrir les seves potencialitats i riscos, i obrir un diàleg per aproximar-nos els uns als altres, especialment als més joves, els quals, sense renunciar al progrés, comparteixen els valors que donen plenitud i força a la missió de l'home.

Tenim, doncs, com a persones l'obligació d'estar amatents al present i conèixer els desafiaments, inquietuds i pautes socials perquè puguin facilitar el diàleg intergeneracional, fugint d'immobilismes i posicions predeterminades. Un deure arrelat en els valors que compartim i que creix per la nostra condició de germans de Poblet ja que tenim la tasca irrenunciable, sovint oblidada, d'apropar noves persones al Monestir i garantir la vida monàstica més enllà de conjuntures favorables i de la nostra curta existència.

Valor i noves realitats emergents

Cal, doncs, no ignorar les noves realitats emergents. D'una banda el poder que ens atorga l'avenç científic i tecnològic i, de l'altra, la cultura que creix a l'ombra d'Internet, també denominada cibercultura, que tenyeix amples franges de la població. Ens cal comprendre que no són aspectes conjunturals sinó, ben al contrari, constitueixen l'anunci d'una nova forma de fer i d'actuar que s'està imposant inexorablement. Cal que treballem activament per dotar-la d'aquells valors que han fet que l'home i la dona esdevinguin humans. Hem de treballar per capgirar una situació en la qual molts entenen que els valors ja no són principis i pautes estables, sinó que més aviat constitueixen conjunts de lleis en construcció, on tot s'hi val davant la nova realitat global plena de mestissatges, desequilibris, asimetries i canvis accelerats. Tot s'hi val en un procés de vertebració de nous valors que depassa aquells

altres valors morals, religiosos i deontològics tradicionalment acceptats i que s'articula estenent-se a nous contextos econòmics, estètics, relacionals i intel·lectuals. Es tracta d'un procés fluctuant, en permanent revisió, que dificulta el sorgiment i arrelament dels valors personals que orientin tant el comportament social, la solidaritat o l'esforç a la feina, com el desenvolupament de les capacitats d'anàlisi i síntesi que permeten adquirir la cultura i el coneixement requerit per discernir el que cal fer en les cruïlles que el dia a dia ens presenta.

Cal superar en les relacions interpersonals els estereotips territorials que pressuposen uns valors assignats als col·lectius humans¹ com si tot fos igual que molts anys enrere. No podem oblidar que avui hi ha dos nous elements que són claus i que configuren el tarannà i el pensament: la capacitat d'accés als avenços científics i tècnics d'una banda, i el desenvolupament de l'àmbit de les telecomunicacions i de la computació, de l'altra. Dos aspectes que no es poden ignorar ni menysprear ja que la seva capacitat transformadora no tan sols afecta els àmbits físics, ambientals i biològics sinó també els psicològics, filosòfics i teològics.

Un món de grans avenços científics i tècnics

Els avenços de la ciència al llarg de la segona meitat del segle XX han permès la comprensió de molts dels fenòmens inexplicables del món i de l'univers, eliminant així molts dels misteris que enquadraven els escenaris vitals. Tampoc no podem oblidar les biociències o la cibernètica. Serveixi com a exemple d'aquest avenç el domini dels processos de producció de béns materials. L'any 1900 és necessitaven mitja hectàrea de terra i un any de treball per alimentar una persona; 100 anys després amb aquesta mateixa superfície de terra i el treball d'un dia i mig es poden alimentar 10 persones. Es tracta d'una enorme diferència de productivitat que s'ha pogut fer realitat per la millora de les llavors, la maquinària agrícola i els fertilitzants². Uns progressos que han aportat beneficis significatius i qualitat de vida

1 El diplomàtic i escriptor Salvador de Madariaga (1886-1978), en el seu llibre *Anglesos, francesos, i espanyols*, va escriure: *mentre que la finalitat de l'anglès està en l'obra i la del francès en la comprensió, la de l'espanyol està en la vida*. Assignava així als anglesos la funció primordial de l'acció, als francesos el pensament i als espanyols la passió, uns aspectes que teòricament tenyeixen els valors d'aquests col·lectius i en predeterminen actituds i anàlisis diverses.

2 Informe de la UNESCO sobre la Ciència de l'any 2005.

a grans sectors socials del planeta. Uns avenços inimaginables fa menys de 50 anys i que es deuen als coneixements acumulats en els últims 400, gràcies al retrobament de l'esperit investigador i reflexiu que va caracteritzar els nostres avantpassats grecs.

Pel que fa a la tecnologia computacional i de telecomunicacions cal constatar que ha permès la comunicació instantània al llarg del planeta, de manera personal, lliure i independent, a preus assequibles per a la major part dels ciutadans i organitzacions; ha permès també el processament d'ingents quantitats d'informació convertint-la en coneixements que realmenten el propi procés tècnico-científic, transformant les relacions socials i les pautes de comportament i d'interacció. Avui dia continua no essent possible seleccionar les persones amb les quals es comparteixen espais vitals de treball i d'oci; però sí que és possible, de manera sigil·losa i anònima, escollir els amics amb independència del lloc on resideixin o de l'entorn sociocultural on desenvolupen les seves activitats, gràcies a les noves eines que dia a dia varien les formes de comunicació, relació i accés al coneixement.

Cap a una nova cultura

Les xarxes telemàtiques, amb l'omnipresent Internet, configuren unes noves realitats que es teixeixen cada dia de manera independent, lliure i sense regles conformant lentament i inexorablement una nova cultura. Aquesta cultura impregna els ciutadans més compromesos amb aquesta nova etapa evolutiva que el món

en el seu conjunt, i molt especialment les societats pròsperes i els ciutadans amb capacitat d'accedir a la xarxa, afronten sense tenir clarament delimitats els reptes i els desafiaments que cal afrontar. La cibercultura és una realitat que envaeix totes les societats, que creix i es desenvolupa dia a dia: xats³, fòrums⁴, missatgeria instantània⁵, missatgeria multimèdia⁶, servidors⁷, Wi-Fi⁸, blocs⁹, Wiki¹⁰, etc., configuren nous canals i entorns que es troben ja més enllà de la veracitat, el control o la transparència que se li pressuposa. Ens trobem davant d'una realitat la dimensió cultural de la qual és ignorada, i, com diria Machado, consegüentment menyspreada per molts dels ciutadans que tenen la responsabilitat de la gestió pública, de la formació, de l'educació dels joves o fills, o del foment dels indispensables valors que permeten el desenvolupament en aquest món inacabat.

Els avenços científics i tècnics han constituït valors indiscutibles de progrés, però el seu ús il·limitat i abusiu ha de ser considerat per evitar l'autisme tècnic i integrar-los a les exigències canviants de la naturalesa humana, esperonant els seus components potenciadors del desenvolupament individual i col·lectiu, i de vertebració de la consciència col·lectiva que garanteix el desenvolupament de la humanitat.

La cibercultura és un fenomen global en expansió contínua i accelerada, a l'ombra de les tecnologies digitals de la computació i la comunicació, que consolida la cultura electrònica i la intel·ligència col·lectiva en xarxa eliminant de forma inapel·lable el predomini de la

3 **Xat**: Sistema d'interrelació i comunicació escrita en temps real, construït en un espai virtual, entre persones de manera grupal o privada mantenint la privacitat, potser reinventant personalitats i identitats, sense cap altre requisit que disposar d'accés a Internet.

4 **Fòrum**: Sistema informàtic per facilitar l'anàlisi, opinió i discussió sobre temes específics de manera oberta o restringida a determinats col·lectius que es vertebrava a través d'Internet.

5 **Messenger**: Missatgeria instantània, software d'ús gratuït que permet enviar missatges de manera instantània entre dos ordinadors connectats a Internet. Els missatges poden combinar text, veu, imatges, i videoconferències.

6 **MMS**: 'Multimedia Messaging Service', sistema que permet addicionalment a l'enviament de textos (SMS), enviar via telèfons mòbils imatges, vídeos i o àudio.

7 **Servidor**: Ordinadors que permeten l'accés a la xarxa posant a disposició dels usuaris la informació i els serveis que suporta.

8 **Wi-Fi**: Estàndard de comunicació sense fil que s'aplica per a accés a Internet de manera remota i autònoma. L'ús d'aquest estàndard permet l'increment dels usuaris connectats a la Xarxa de manera autònoma i en molts casos gratuïta pels programes públics encaminats a facilitar-ne l'accés.

9 **Blog**: És la reducció de weblog, o 'bitàcora de la web', espai web on es pot introduir informació personal, articles d'opinió, notícies, etc., en ordre cronològic usant software gratuït de fàcil ús.

10 **Wiki**: Pàgina web que permet l'actualització de la informació per part de qui hi accedeix. En wikis s'estan escrivint tota mena de documents i textos, a destacar l'enciclopèdia Wikipedia amb més d'1,2 milions d'articles en la seva versió anglesa.

cultura de la impremta que ha caracteritzat els últims dos-cents anys¹¹.

De tot plegat n'ha sorgit un moviment cultural amb aspectes de sociabilitat i costums propis, que construeix noves realitats gràcies a la virtualitat, trenca la dualitat d'espai i temps, reformula les relacions socials i la percepció dels fets allà on la radiació electromagnètica penetri, trenca els espais de soledat o privacitat, modifica l'accés, ús i replicació del saber, elimina els garants de la veracitat, replanteja el rol dels educadors i els processos d'aprenentatge, genera llibertat potenciant l'individu i la col·lectivitat connectada.

Tot aquest conjunt de fets requereix persones crítiques, no manipulables, amb capacitat de raonar i altes dosis de sociabilitat, elements que fan de nosaltres éssers específicament humans, racionals, crítics i èticament compromesos. A través de la raó discernim els valors i prenem opcions. Amb la raó l'home s'expressa, pren consciència de si mateix, es reconeix com un projecte inacabat, posa en qüestió les seves pròpies realitzacions, busca incansablement noves significacions, i crea obres que el transcendeixen¹².

A manera de conclusió

Aquesta és la nova realitat, tan complexa com real, que nosaltres tot sovint no reconeixem. Avui n'he volgut reclamar la vostra atenció. Si ara fa dos anys intentava explicar-vos la importància de la Germandat en el segle XXI, i l'any passat vaig voler reclamar el vostre compromís i atenció cap als joves, aquest any he volgut deixar palès que un nou món s'ha fet present entre nosaltres i que hem d'entendre'l, i sobretot l'hem de comprendre com un element per dialogar amb les noves generacions i apropar-los al monestir, però també per deixar-hi la nostra empremta.

Sóc conscient que sols he pogut fer una pinzellada sobre aquests nous desafiaments

sorgits de la mà de la ciència i de la tecnologia per un costat, i de la computació i la telemàtica per un altre; voldria amb la meua intervenció obrir-vos la curiositat i demanar-vos l'esforç d'entendre el que està passant, ja que no podem restar-ne absents; i també vull dir-vos que, per difícil que sigui la missió, els resultats seran bons per a tots ja que en aquest món canviant, desafiant, de vegades incompreensible, però ple de vitalitat, tots nosaltres hi tenim molt a aportar, i ho hem de fer amb el coratge de les paraules de Dietrich Bonhoeffer¹³ que va oferir-nos fra Octavi en la Pasqua d'enguany i que ara voldria recordar-vos: *En mi regna la foscor, però en Tu hi ha la llum. Estic sol, però Tu no em deixes. Estic desanimat, però en Tu hi ha l'ajuda. Estic intranquil, però en Tu hi ha la pau. L'amargor em domina, però en Tu hi ha la paciència. No comprenc els teus camins, però Tu saps el camí que em convé.*

Per més foscor, solitud i dificultats que ens acompanyin en el llarg recorregut de la vida, l'exemple del Cister i l'esperit de Déu de ben segur que ens guiaran en aquesta creació inacabada que ens fa lliures i fills seus. I amb aquest convenciment vull mirar l'infinit i dir en silenci als nostres predecessors que serem fidels al seu missatge, que caminarem amb pas ferm cap l'esdevenidor i que essent dignes de pertànyer a la nostra Germandat no ens aferrarem a l'immobilisme, evitarem que els records i els valors s'escapin per les escletxes de les passions, ens esforçarem per comprendre les noves cultures i tarannàs, i sense renunciar als valors que ens apleguen, però reconeixent el poc que som i la curta durada de la nostra vida, treballarem per apropar els joves a la Germandat com a únic camí per avançar amb pas ferm en el tercer mil·lenni, conscients de la nostra obligació de mantenir la vida monàstica a Poblet, i ho farem sabent on volem anar ja que els vents bufen a favor només per a aquells que tenen un destí definit i clar.

Antoni Garrell

11 Sven Birkerts: *Elegía a Gutenberg: el sino de la lectura en una era electrónica*. Faber & Faber. Boston:1994. Assaig sobre la disminució de la lectura a causa dels importants avenços d'Internet i de la resta de tecnologies que configuren la cultura electrònica.

Kerman Alvin: *La Muerte de la literatura*. Yale University Press. Yale:1992. Assaig on s'estudia la mort de la literatura arran de l'increment de la televisió, la informàtica i els aspectes associats al copyright. Formula la pregunta sobre si la literatura té la vitalitat suficient per reinventar-se en les circumstàncies canviants actuals.

12 Declaració de la UNESCO de 1982.

13 L'alemany **Dietrich Bonhoeffer** (1906-1945), pastor i teòleg luterà, executat per la seva ferma resistència al nazisme.

Foto: BEDMAR/Milla

CRÒNICA DE L'ASSEMBLEA

En el número 3 dels Estatuts de la Germandat de Poblet es pot llegir que "L'objectiu primordial de la Germandat és que els seus membres puguin participar dels béns espirituals de l'Orde Cistercenc en comunió amb la Comunitat de Poblet". Per això, al marge de beure en les mateixes aigües de l'Evangeli i de la Regla de Sant Benet, així com de compartir celebracions i litúrgies en la mesura que a cada germà li és possible, l'assemblea anual és l'expressió d'una convivència fraternal a la qual el P. Abat convoca cada any i en la qual ens rep, com tota la Comunitat, amb la generositat i l'afecte que els caracteritza. Ens fa el resum de la jornada Josep M. Puig Sotés, membre de la Germandat.

Acolliment

Els germans estaven convidats a arribar a Poblet a partir de les 9:30, però els més matiners ja hi eren abans de les 9, bé perquè venien de més lluny o per assegurar una ombra on aparcar. El cas és que el Locutori Gran s'anà omplint de rostres somrients i mans esteses, tot embolcallat per la càlida acollida dels nostres estimats "germans majors", els monjos. La breu espera fins a les 9:50, que era l'hora assenyalada per anar en processó pel claustre cap a la Basílica, oferí també la possibilitat d'admirar l'exposició, al mateix

Locutori, de l'obra de la pintora Ilona Frijhof, ben coneixedora de les formes, llums i colors de Poblet, monument que tingué la tasca d'explicar a molts milers de turistes al llarg dels anys.

L'Eucaristia

Molts cristians, potser sense adonar-nos-en, sucumbim a l'amenaça d'una certa rutina en assistir a missa. Viure sovint l'experiència de participar-hi potser ens indueix a fixar-nos més en els aspectes complementaris de la celebració que no pas en la immensitat del misteri d'amor que testimonia aquella voluntat de Jesús

que ens transmet Lluç: *Això és el meus cos, entregat per vosaltres. Feu això que és el meu memorial.* Algú em va fer pensar un bon dia amb una curiosa comparació: imaginem que convidem uns amics molt estimats a dinar a casa nostra. Ho preparem tot amb cura i il·lusió. Arriben a l'hora convinguda i ens diuen amb un cert neguit: *volem dinar ràpid perquè tenim una mica de pressa.* Com ens sentiríem? Doncs, de vegades, aquesta és la situació del nostre "anar a missa". Li anem amb presses a qui ens convida... Per contrast la jornada de l'Assemblea, comença amb una eucaristia reposada i és, sens dubte, la primera alegria d'un dia de festa a la Germandat.

Després de les lectures, l'homilia del P. Abat fou, una vegada més, germen de profundes reflexions per a tots nosaltres. Enguany i arrencant de l'evangeli on el centurió va a trobar Jesús i de la primera lectura, amb la visita a Abraham dels tres enviats del Senyor, desenvolupà una certa apologia de la improvisació. Ens digué, entre d'altres coses, que *aquests textos semblen dir-nos que Déu va improvisant la seva obra entre nosaltres. Qui s'endinsa en el coneixement de la seva Paraula veu que, d'una banda, Déu al llarg dels segles ha anat desvetllant tot un pla, tota una història de salvació, on fa una oferta molt clara a l'home. I d'altra banda, després, com que nosaltres no som gaire fi-*

Foto: BEDMAR

El P. Abat adreça unes paraules inicials als assistents a l'assemblea.

dels en la nostra resposta, Déu va improvisant les seves actuacions amb l'home d'acord amb unes circumstàncies que no sempre arribem a comprendre. Així, doncs, aquí teniu un primer ensenyament d'aquesta paraula. Cal tenir un projecte de vida, un punt de referència, certament, però també cal deixar quelcom del nostre temps a una certa improvisació, perquè en la nostra relació personal cal considerar sempre el misteri que porta en si mateix cadascuna de les persones. Per això és molt savi aquell altre ensenyament de Jesucrist: no jutgeu. Ja que el misteri de l'altra persona sempre està per damunt del nostre coneixement.

Més endavant, en una referència concreta a nosaltres ens va dir que: *la Germandat mitjançant la seva Junta té un*

camí clar per anar fent, de manera que creixi la relació dels germans amb la comunitat monàstica, i també que creixin en la vostra vida els valors del monaquisme que avui tenen molta actualitat en aquesta societat amb manca de tants valors fonamentals. I cap al final,

abans de rebre el sagrament, una veu interior ens faci donar força a aquesta expressió de fe. De fet, recordo que un rector de poble, Mn. Joan Escalles, va escriure que *la fe és com l'estimar, que neix i creix en expressar-lo.*

L'Assemblea plenària

Com és habitual, després de la missa ens vam adreçar a la Sala Capitular on es desenvolupà el programa establert: paraules de benvinguda del P. Abat; lectura de la memòria anual presentada pel secretari de la Germandat, Sr. Xavier Guinovart; presentació de l'estat de comptes a càrrec del tresorer, Sr. Lluís Poca; benedicció i imposició de medalles i lliurament de la Regla de Sant Benet als nous germans i discurs del President, Sr. Antoni Garrell. Pel seu interès, totes aquestes intervencions s'exposen en detall en les pàgines següents.

Foto: BEDMAR

La comunitat, darrera dels germans, tanca la processó camí de l'església.

després de referir-se als diversos moments d'encontre que la Germandat ofereix cada any als seus membres va fer-nos un toc d'atenció ben clar: *Tu que m'escoltes, improvises des de la teva fe? Aportes un bon servei com a cristià? Et preguntes com podries aportar algun servei a la Germandat? Et preguntes què podries aportar com a germà cristià allà on vius, a la teva parròquia, on habitualment et criden a viure la teva fe amb la teva comunitat cristiana?*

La litúrgia continua pausada, solemne, sense grandiositats, dins d'un clima d'autèntica germanor que permet absorbir les idees profundes de l'homília del P. Abat i sentir vivament que compartim amb els monjos la invitació de Jesús a celebrar el seu memorial. Quan els companys de banc ens diuen, o els diem, "la pau sigui amb tu", sembla que amb l'estreta de mà, poc

Conferència

A la mateixa Sala Capitular, Sor Lourdes Ruiz de Gauna i Azcàrate, Inspectora de la Província de la Mare de Déu del Pilar de l'Institut de les Filles de Maria Auxiliadora (salesianes), pronuncià a continuació de forma certament didàctica una interessant conferència de la qual ens plau fer, amb les seves pròpies paraules, un breu resum, brevetat a què ens obliga l'espai disponible. Com si es tractés d'una conversa didàctica i pastoral, de narració d'elements fonamentals de la vida cristiana, Sor Lourdes ens va dir que amb les seves paraules no volia arribar només al cap sinó també al cor, i tant de bo a les entranyes tot compartint intuïcions que es van fent conviccions i motor per tirar endavant, per viure amb alegria, amb il·lusió, amb esperança, perquè, de debò, un altre món és possible.

Foto: BEDMAR

Sor Lourdes en un moment de la seva intervenció.

Ens va dir que es pot afirmar que nosaltres, els Germans de Poblet, som i fem camí d'Església. De fet, va continuar dient que a la Germandat hi trobem la *Diakonia*, el servei; la *Koinonia*, la fraternitat; la *Martyria*, la reflexió sobre la vida de fe i la *Liturgia*, la celebració de la fe. Aquests són els trets de les persones que s'identifiquen com a Església; així s'ha definit ella mateixa al Concili Vaticà II a les Constitucions *Gaudium et spes*, *Lumen gentium*, *Dei Verbum* i *Sacrosanctum concilium*. I és quan podem dir que la nostra vida és una contínua litúrgia. Des d'aquesta perspectiva, mirant al nostre interior, trobem l'acció misteriosa de Déu, les seves petjades dins del quotidià, la seva força, la seva companyia, la seva acció transformadora i salvadora. I quan ens adonem d'això, amb estupor només podem dir gràcies, és a dir, *Eucaristia*.

La pregària del migdia

Ja amb el temps molt escurçat es va fer la pregària del migdia, pràcticament resada, malgrat que la Comunitat havia preparat un fulletó, com sempre, amb totes les partitures per poder cantar els salms. I al cronista sempre l'emociona d'una manera especial recordar l'ambient de la

capella de Sant Esteve, al migdia, quan ressona l'himne *Rei poderós, Déu veritat, que reguleu el curs del temps...*

El dinar

Tingué lloc, també com ja s'ha fet tradicional, al celler del monestir. En entrar-hi, els germans que no havien pogut fer-ho al locutori gran, van recollir el darrer número de la revista Poblet. Excel·lents l'ambient, el menú, la presentació i el servei. Però sense cap discurs, bàsicament perquè l'horari apressava.

Presentació d'un magnífic llibre

Els actes finals de la diada tingueren lloc a la Basílica. Primer, la presentació del llibre *Poblet: El retaule de Damià Forment*, de la Dra. Emma Liaño, catedràtica d'Història de l'Art de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, a càrrec del Dr. Joan Sureda i Pons, catedràtic d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona.

El Dr. Sureda, al llarg d'una excel·lent dissertació ens digué moltes coses interessants, entre les quals destaquem el següent paràgraf: *el retaule que culmina aquesta nau, fins a cert punt capgira el seu sentit de bellesa. I parlo de bellesa perquè el pare abat, Josep Alegre, obre el pròleg del llibre que estem comentant amb dues màximes sobre la bellesa (una de Joan Pau II i l'altra de Vallerde Inclán). La bellesa sembla ser, doncs, un instrument, un camí, per arribar a Déu. Però ¿quina bellesa? Ja que també tots sabem que Bernat de Claravall impugnava, en la seva "Apologia ad Guillelmum" la bellesa entesa com a glòria de Déu. En el segle en el qual prengué vida el retaule (XVI), el debat de la bellesa en relació a l'art recau sobretot en la relació Art-Natura, és a dir, en la relació entre la creació de l'home i la creació de Déu. Per als pensadors de l'època en aquest àmbit, l'art*

Foto: BEDMAR

El P. Abat en la presentació del llibre de la Dra. Emma Liaño.

i la seva bellesa poden arribar més enllà de la Natura, en poden llimar les imperfeccions, però no com a abstracció d'allò que és genèric i transcendent com succeeix en el món medieval, sinó com expressió d'allò que és individual i fruit de l'observació i superació d'una realitat concreta.

Referint-se a la Dra. Liaño, que com el propi Damia Forment arribà a terres de Tarragona procedent de Saragossa, el Dr. Sureda glossà el seu brillant historial de

recerca en l'estudi de l'arquitectura i l'escultura gòtiques en l'àmbit geogràfic de la Corona d'Aragó, les seves relacions peninsulars i internacionals, el mecenatge artístic i la iconografia, recerca que s'ha vist reflectida en nombrosos llibres, articles i capítols de llibres.

Finalment, la pròpia Dra. Liaño exposà a grans trets les característiques del seu llibre –després de 10 anys de treball–, exposició que justificà plenament les tres raons fonamentals que, segons explicava el Dr. Sureda, fan d'aquest llibre una edició notable. En primer

lloc, perquè és dels pocs estudis monogràfics catalans dedicats a una obra cabdal de l'escultura renaixentista, ja no catalana sinó hispànica; en segon lloc pel mètode precís i acurat que fa servir l'autora per apropar-nos a l'obra de Damia Forment; i, finalment, perquè el llibre no solament és innovador i seriós, sinó didàctic.

Amb aquest llibre a l'abast, és ben segur que seguirem meravellant-nos espontàniament davant del retaule de Poblet, però, a més, sabrem perquè.

El concert

La sessió de la tarda tingué un penúltim acte espectacular, a la pròpia Basílica: el concert patrocinat per la Fundació Jaume Batlle Bigas, *in memoriam* del seu fundador, que oferiren amb la col·laboració del Centre Moral i Cultural del Poblenou i de la nostra Germandat el famós Rèquiem en re menor, de Mozart, per a solistes, cor i orquestra. El Cor Poblenou i l'Orquestra Philharmonia Barcelona, feren de l'obra pòstuma de Mozart una interpretació vibrant, precisa i emotiva, aconseguint amb tot mereixement els forts aplaudiments de l'audiència, nom-

Foto: BEDMAR

La doctora Emma Liaño.

brosa fins a omplir la Basílica de gom a gom, atès que el ressò de l'anunci del concert hi féu assistir moltes persones alienes a la Germandat.

Les Vespres

I així arribàrem al darrer acte del programa, sense multituds, perquè tampoc tots els membres de la Germandat assistents a la jornada poden defugir els

Fotos: BEDMAR

El cor Poblenou i l'orquestra Philharmonia Barcelona van interpretar a l'església abacial el Rèquiem de Mozart.

problemes actuals de circulació en tornar a casa. Però l'atmosfera, les impressions de la jornada i el silenci del capvespre monacal, donen al cant dels salms una emoció especial. Els d'aquest dissabte no en foren una excepció: *Sigueu amb nosaltres, Déu nostre* i sents que Déu hi és. *Servents del*

Senyor, lloeu-lo i ho fas de tot cor. Les vostres obres, Senyor, que en són de variades. I et surt, ben sentit, un "gràcies". Gràcies a Déu, gràcies als germans... i moltes, moltes gràcies al pare abat i a tota la comunitat.

Josep M. Puig

MEMÒRIA ANUAL

Tal i com és preceptiu i tradicional, després de la missa, els germans es van aplegar a la Sala Capitular on, abans del discurs del president, el secretari de la Germandat, senyor Xavier Guinovart, va llegir la Memòria anual. Per la seva importància la transcrivim íntegra a continuació.

P. Abat, membres de la comunitat cistercenca de Poblet i estimats germans,

Un any més, seguint la nostra tradició, celebrem l'Assemblea Plenària de la nostra estimada Germandat del monestir de Poblet en aquesta Sala Capitular. Passem a resumir-vos breument el que han estat aquests darrers dotze mesos per a la Comunitat, per a Poblet i per a la Germandat.

La Comunitat

El passat mes d'octubre el P. Abat, juntament amb d'altres monjos, varen participar a Àvila en el congrés d'espiritualitat sobre el monjo trapenc Thomas Merton.

El 9 d'octubre s'inicià el curs acadèmic 2006-2007 de l'Escolasticat de Poblet directament vinculat a l'institut salesià amb la participació de professors de la casa i d'altres centres universitaris.

El mes de novembre passat iniciaren el seu postulantat Antoni Carles López i Ricard Salelles, els quals vestiran l'hàbit de novicis –ajudant Déu– el proper 11 de juliol, solemnitat de sant Benet.

El mes de gener, en la solemnitat dels sants fundadors de l'Orde, fra Octavi Vilà i fra Francesc Munté, van fer la professió temporal per tres anys a la Sala Capitular.

El 9 d'abril, i després d'una llarga estada a la infermeria, moria el P. Guillem Aparicio, als 92 anys d'edat, després de 62 anys de professió monàstica i 58 de sacerdoci. Cal esmentar que el P. Guillem durant molts anys ajudà força els monestirs femenins de la Federació de

Monges cistercenques d'Espanya, per la qual cosa va ser molt apreciat per les monges.

El passat 3 de juny, solemnitat de la Santíssima Trinitat, el Sr. Arquebisbe de Tarragona ordenà de prevere fra Lluç M. Torcal, i de diaca fra Lluís Solà. Concelebraren l'Eucaristia el P. Abat General i el nostre Abat, conjuntament amb tots els preveres de la Comunitat i d'altres que ens volgueren acompanyar. Aquestes noves ordenacions ens són motiu d'esperança.

Com diu l'editorial de la nostra revista, a Poblet s'hi viu, s'hi mor i s'hi neix. I aquest any ho hem vist d'una manera completa, ja que hem experimentat dolor i alegria. I en aquesta Sala Capitular que, tot i les vegades que hi entrem mai no deixa d'impressionar-nos, és el marc on la Comunitat rep la petició d'acceptar nous germans, es dona l'hàbit als novicis, s'incorporen nous membres a la comunitat per la professió, s'imposa la medalla de familiar de l'Orde als amics del monestir i s'hi prenen els acords comunitaris.

El P. Alexandre Masoliver va ser elegit el dia 12 d'abril passat membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona on pronuncià el seu discurs d'ingrés: "El Llibre d'Orde de fra Jaume Pàmies, monjo de Poblet". Fou contestat pel monjo acadèmic montserratí Alexandre Olivar.

El P. Abat, com a President de la Congregació de la Corona d'Aragó, va presidir l'inici de la celebració del 850 aniversari de la fundació del Monestir de Vallbona de les Monges, el passat 21 de juny, acompanyat de 23 monjos de Poblet,

capellans i membres d'altres comunitats. Hi haurà la presentació d'un llibre, l'edició d'un CD i d'altres esdeveniments, essent la cloenda el 20 d'agost de l'any 2008.

El propassat 14 de juny, tingué lloc al Monestir de Solius el Capítol de la nostra Congregació de la Corona d'Aragó, de la qual en formem part Poblet, Solius i els monestirs de monges de Vallbona i Valldonzella. L'ordre del dia comprenia: la relació que fa cada monestir; l'aprovació de realitzar un sol Capítol i un sol Consell ja que així es feia en el cas del Capítol General; l'aprovació del Pla d'Estudis de la Congregació, que es realitzaria per video-conferència; l'exposició per la Mare Abadessa de Vallbona del programa per a la celebració del 850 aniversari d'aquest cenobi cistercenc femení; l'elecció dels membres del Consell que ajuden l'Abat President i altres temes menors.

En aquesta mateixa setmana, del 25 al 30 de juny, s'ha tingut aquí, al Palau de l'Abat, l'Escola d'estiu sobre l'evolució i la relació entre l'evolució i el desenvolupament. La setmana va ser organitzada per l'especialitat en "Ciències i Filosofia" de la Pontifícia Universitat Gregoriana de Roma la qual forma part del projecte STOQ que treballa sobre la relació entre Fe i Ciència. Entre professors i alumnes hi hagueren una vintena d'assistents.

I està previst, des del 4 al 12 d'agost, un nou "Curs d'Iconografia bi-

zantina", realitzat pel professor Juan Echenique, atès l'èxit dels cursos anteriors.

Poblet

Durant tot l'any han continuat els treballs de substitució de la teulada del dormitori gran, amb fusta nova i aïllant la coberta; els treballs han estat llargs i costosos, perquè ha calgut treure la fusta que la Comissió de Monuments hi havia col·locat al segle XIX. Els treballs de renovació de la teulada estan acabats i queda per fer la pavimentació interior i altres detalls.

Quant a la nova Hostatgeria, després

Foto: BEDMAR

El secretari de la Germandat, Xavier Guinovart, llegeix la Memòria anual.

de moltes gestions fetes pel P. Abat, tot sembla indicar que els treballs continuaran passat l'estiu i amb pocs mesos pot estar acabada i en funcionament.

S'ha fet una auditoria ambiental per tal d'estudiar les possibilitats d'utilització de les energies renovables per part de l'abadia i així fer-la més sostenible ecològicament. En concret s'estan estudiant les maneres d'aprofitar l'energia solar i de reaprofitar les aigües pluvials.

Cal destacar el progressiu enriquiment del fons de l'Arxiu Tarradellas gràcies a la seguretat que atorga el Monestir i a la tenacitat de la seva directora, la Sra. Montserrat Catalan. S'han rebut els fons del periodista Carles Sentís i els del Sr. Barnils i, en aquests moments, hi ha obertes diverses negociacions per acceptar altres donacions.

Aprofitem l'ocasió per recordar als germans que si algú té fons documentals o biblioteques que vulgui llegar ho consideri i, si s'escau, en parli directament amb la comunitat.

Projecció pública del monestir

Durant l'any han visitat el Monestir diferents membres del Govern Central, com el senyor José Montilla quan era ministre d'Indústria, el nostre familiar Sr. Jordi Williams Carnes, quan era Conseller d'Agricultura de la Generalitat, així com diversos Directors Generals i Territorials del Govern de la Generalitat de Catalunya.

També han visitat el Monestir personalitats de rellevància pública com el Sr. Mariano Rajoy, cap de l'oposició i l'antic ministre Rodolfo Martín Villa.

Un grup de 26 Defensors del Poble de diversos països, que estaven celebrant un Congrés a Barcelona encapçalats pel Sr. Rafael Ribó, Defensor del Poble a Catalunya, visitaren també el monestir.

Destaquem també la visita del P. Fer-

nando Cardenal, jesuïta, d'origen basc i antic ministre d'Educació de Nicaragua; i de la Mare Monique Colrat, superiora general de les Dominiques de la Presentació.

El Palau de l'Abat va acollir la I Conferència de la Franja de Ponent.

Germandat

La Germandat va pregar pels seus difunts amb les celebracions, al mes de novembre, de l'eucaristia en el seu sufragi, a Barcelona i a Poblet.

Tal com anem fent des de fa anys, novament hem contribuït a l'Orde Cistercenc amb una beca d'estudis, a fi que un monjo d'un monestir amb pocs recursos pugui participar en el curs de formació monàstica que es realitza al Col·legi Internacional de Sant Bernat a Roma. Confiam que, per l'enorme importància que això té, per mantenir la cohesió i la unitat dels valors de l'Orde, puguem continuar col·laborant-hi.

Com ja és tradició, el passat 2 de desembre es va realitzar pels germans el recés d'Advent. Després de la missa conventual el P. Lluc Torcal va dictar una conferència amb el títol "Presència velada de Déu: fonament de la nostra esperança". Un cop acabat el rès de Sexta, a la Sala Capitular, les 80 persones que assistiren al recés dinaren en silenci al refector juntament amb la comunitat. A la tarda hi hagué una sessió de "lectio divina" i la presentació dels "Comentaris a les Antífofes de la O", a càrrec del P. Abat. S'acabà el recés amb la participació dels assistents al cant de les Primeres Vespres del primer diumenge d'Advent. El grup de "lectio divina" es reuneix uns tres cops durant l'any.

Tal com preveu el programa d'avui, acabada aquesta sessió anirem a l'església, on la professora d'art, la Dra. Emma Liaño, el marit de la qual és "germà", ens presentarà el seu llibre: *Poblet. El retablo de Damià Forment*.

Foto: BEDMAR

Instantània de l'Assemblea.

Fundació Poblet

El passat 5 de maig, dintre del II Cicle de la Fundació, dedicat als "Reptes de la Ciutadania", hi hagué la conferència del Sr. Gabriel Colomer sobre la "Participació ciutadana en les eleccions". Posteriorment hi hagué una taula rodona amb la participació de representants del món universitari, polític, sindical i empresarial. Actuà de moderador el Sr. Lluís Foix, conegut periodista i antic director de *La Vanguardia*. S'acabà l'acte amb un concert del Quartet de corda "Harmonia".

Així, doncs, la Fundació va consolidant la presència del monestir en l'àmbit de la cultura i l'ètica, tot posant el cenobi i la seva comunitat a disposició de la societat civil, com a referent i lloc de reflexió i pregària.

Cloenda

Fins aquí hem fet un repàs de les activitats que han tingut Poblet com a escenari.

No podem acabar sense destacar, però, l'enorme paper que està jugant la nostra revista *Poblet* que va néixer, i en sóc testimoni, com un instrument d'unió entre la Comunitat i els familiars de l'Orde. I sense perdre aquest paper, ans al contrari, s'està consolidant com una publicació referent de les revistes religioses. La qualitat i la profunditat de molts articles en complementen d'altres que pretenen mantenir-nos informats i units. A tot això hi contribueix la dedicació de les noves fornades de monjos així com l'enorme treball de coordinació del nostre germà i director el Dr. Cristòfol A. Trepà.

També la pàgina web del monestir, que és actualitzada per la comunitat i on s'hi poden trobar penjats tots els números de la revista així com tots els aspectes relacionats amb el monestir i l'espiritualitat, està contribuint a difondre la nostra espiritualitat.

Tot demanant a Déu que ens escolti, esperem que tot ajudi que hi hagi noves vocacions monàstiques per a Poblet i per a l'Orde, i que moltes persones que se sentin atretes sincerament per la nostra espiritualitat es vulguin incorporar a la Germandat com a familiars nostres.

Xavier Guinovart

ENTREGA DE MEDALLES I REGLA DE SANT BENET ALS NOUS GERMANS

En el decurs de l'Assemblea anual, a la Sala Capitular, el P. Abat va procedir al ritual d'imposar la medalla de la Germandat als nous germans. En el mateix acte se'ls va donar a cadascun un exemplar de la Regla de Sant Benet, el text fundacional del carisma de l'espiritualitat cistercenca.

Josep-Domènec Meseguer i Garcia, *de Sabadell*
Juan Antonio de Nadal, *de Barcelona*
Elías Pastor Verdú, *rector de València*
Joaquín Valero i Quílez, *de Coma-ruga*
Modest Iglesias i Armengol, *de Pira*
Josep Maria Carbonell i Abelló, *de Barcelona*
Jesús Ágreda i Sádaba, *de Mutilva Alta (Navarra)*
Joan Bonet i Olivé, *de Valls*
Pablo Marín i Sanz, *de València*
José-Javier Aybar i Arias, *de València*
Mario Pascual i Mut, *de Barcelona*
Francesc Vidal i Codina, *de Lleida*
Josep M. Solé i Poblet, *de Tarragona*

"LA SINAXI VESPERTINA"

Com ha afirmat el Papa Benet XVI en la seva visita al monestir austríac de Heiligenkreuz els monjos són uns "professionals" de la pregària. D'alguna manera bé podem afirmar que tota la vida monàstica és una pregària contínua amb moments particularment intensos. Un d'aquests moments és, sens dubte, el cant de l'ofici diví al cor. Seguint l'horari del monestir tal i com venim fent des de números anteriors hem arribat ara a l'hora de Vespres. Ens en parla Fra Lluís Solà, monjo de Poblet.

"Domine, clamavi ad te, ad me festina;
intende voci meæ, cum clamo ad te.

Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo,
elevatio manuum mearum ut sacrificium vespertinum".

Salm 140, 1-2

"Quan es pon el sol i el dia s'acaba,
cal tornar a pregar, perquè Crist és el
sol veritable i el dia veritable, i en pondre's el sol i el dia
d'aquest món, li preguem i demanem que vingui sobre
nosaltres la llum, demanem que torni el
Crist i que ens faci la gràcia d'una llum eterna".

Sant Cebrià de Cartago, *De oratione dominica*, 35

Introducció

Vespera, vespertina, vespertina synaxis, són els noms amb què sant Benet designa a la Regla la pregària del capvespre¹. És, en efecte, la darrera gran pregària diürna dels monjos, abans de sopar, de la lectura de la Col·lació i del brevíssim ofici de Completes que precedeix el descans nocturn.

Quedem-nos amb l'expressió "*vespertina synaxis*", que trobem a RB 17, 7. El terme "sinaxi" prové del verb grec compost *syn-ago*, i significa 'anar amb', reunir, convocar. El substantiu "sinagoga", de la mateixa arrel, designa també entre els jueus l'assemblea del poble convocada per a la meditació de la Torà i la pregària dels salms. La sinaxi vespertina és, doncs, el moment en què la comunitat, després de les tasques feixugues del

¹ Cf. Regla de sant Benet (RB) 13, 12; 15, 3; 17, 7.

dia, és convocada de nou per lloar el seu Creador, per invocar Crist, Llum de la Llum, en l'hora quieta que acompanya la posta del sol.

1. Estructura de l'hora

D'acord amb la *Litúrgia de les Hores* segons el ritu romà, l'hora de Vespres consta de les següents parts:

1.1. El Verset introductori

"Deus, in adiutorium meum intende. Domine, ad adiuvandam me festina", seguit del "Gloria Patri", no prou feliçment traduït en català per "Sigueu amb nosaltres, Déu nostre. Senyor, veniu a ajudar-nos".

Aquest verset del salm 69 té per als monjos una connotació tota especial. Sant Joan Cassià en fa el comentari en una de les seves Conferències als monjos, la n. 10, *De oratione*, que constitueix, juntament amb la 9 del mateix títol, un petit i preciós tractat sobre la pregària: *Aquest verset –diu– ha de ser la nostra pregària constant: en l'adversitat, per tal de ser-ne deslliurats; en la prosperitat, per tal de mantenir-nos-hi preservats de l'orgull. Que sigui l'ocupació contínua del vostre cor! En el treball, en les tasques que tingueu entre mans, anant de viatge, no deixeu mai de repetir-lo...².*

1.2. Himne

Es tracta d'una composició poètica, no bíblica –un dels pocs elements no bíblics que admet la litúrgia romana, tan sòbria–, que vol introduir-nos al clima de l'hora que celebrem. Els himnes de Vespres de la primera i tercera setmana, per exemple, evocuen els set dies de la creació, i són una invitació a centrar la nostra pregària vespertina en la meditació de l'obra amorosa del Déu i Pare creador. Aquests himnes, normalment cantats o recitats en llatí, es poden substituir per composicions teològicament i artísticament adequades en llengua vernacla.

1.3. Salmòdia

Consta de dos salms o fragments de salm i un càntic tret del Nou Testament (de les cartes de Pau i de l'Apocalipsi principalment).

La salmòdia, com en totes les hores, és la part principal de l'ofici de Vespres, és el moment fort de pregària. Els cristians concedim al salteri uns signes d'especial veneració quasi comparables als que tributem al llibre dels sants evangelis. En efecte, des de molt antic la salmòdia es fa dempeus, com també escoltem dempeus la proclamació de l'evangeli. Per això als seients dels cors dels monestirs i de les catedrals hi ha les "misericòrdies", uns petits sortints o suports de fusta que permeten de recolzar-se una mica durant la pregària³.

1.4. Lectura breu

Consta d'un petit fragment de l'Esriptura, que a Vespres sol ser del Nou Testament. Aquesta breu lectura es pot substituir per una de més llarga, també bíblica, o bé s'hi pot afegir un comentari homilètic si les circumstàncies ho aconsellen.

1.5. Responsori breu

Tal com fem a la litúrgia de la paraula de la missa, després de la primera lectura, en què responem tots a la proclamació de la Paraula de Déu amb el cant d'un salm responsorial, també després de la lectura breu de Vespres responem tots amb un breu cant dialogat.

1.6. Càntic del Magnificat

Des de molt antic la litúrgia romana reserva per a les Vespres el càntic de Maria o Magnificat⁴. Ajuntem a la de Maria la nostra lloança per la misericòrdia de Déu expressada al llarg de tota la història de la salvació. El Magnificat, com els salms i càntics que hem cantat abans, va precedit

2 Salm 69, 2. Jean CASSIEN, *Conférences* II, n. X, *De la prière*, 10. Sources Chrétiennes n. 54, Les Éditions du Cerf, Paris 1958, p. 89-90.

3 És llastima la pràctica actual de Poblet -desconec si es tracta d'una pràctica cistercenca antiga- de fer la salmòdia entre drets i asseguts!

4 Lc 1, 46-55.

i seguit d'una antifona, que els diumenges es fa ressò de l'evangeli del dia, en tant que el càntic de Maria, a Vespres –i el càntic de Zacaries o Benedictus⁵ a Laudes–, és com un eco de la proclamació solemne de l'evangeli a la missa. En la setmana prèvia a la celebració del Nadal, concretament des del dia 17 de desembre al 23, es canten amb solemnitat les anomenades set antífones majors o de la O, d'alt contingut cristològic, que ens preparen a acollir, amb Maria, el Crist que ve.

1.7. Pregàries d'intercessió

Es tracta d'unes breus intencions per fer presents les necessitats de la comunitat, de l'Església i del món en la nostra assemblea vespertina. En la litúrgia monàstica les culminem amb el cant de la lletania: "Senyor, tingueu pietat", d'acord amb l'esquema de la Regla⁶.

1.8. Oració del Senyor o Parenostre

Sant Benet concedeix molta importància a la recitació del Parenostre a Laudes i a Vespres. Preveu que el reciti en veu alta el superior (l'abat, que al monestir actua en lloc del Crist) tot sol: *Que la celebració de les Laudes i de les Vespres mai no s'acabi sense que al final el superior digui segons costum l'oració del Senyor, escoltant-la tots, a causa de les espines de les desavinences que solen néixer, a fi que, invitats pel compromís de la mateixa Oració, per la qual diuen: "perdoneu-nos així com nosaltres perdonem", es purifiquin de semblant defecte*⁷. És una mostra de realisme espiritual per part de sant Benet, que vol prevenir els monjos de caure en una mena de simulacre de pietat, això és, menar una vida espiritual –que en realitat ja no és tal– totalment desencarnada de la vida real.

1.9. Oració conclusiva

És la col·lecta amb què un representant de la comunitat resumeix, aplega, fent-la

explícita, la pregària de l'assemblea. Segurament, en temps de sant Benet, les Vespres acabaven directament amb la recitació del Parenostre⁸.

2. Algunes remarques a aquesta estructura

2.1. L'Himne

Abans de la reforma litúrgica del Concili Vaticà II, d'acord amb l'estructura indicada per la Regla benedictina⁹, l'himne es deia després de la lectura breu i el responsori. Aparentment és més coherent l'estructura actual; ben mirat, però, tenia més sentit reservar aquesta composició poètica, fruit de l'art i del gust per la bellesa humans, després del cant i meditació de la Paraula de Déu (verset inicial, salms, lectura i responsori). És aleshores, després d'escoltar la Paraula de Déu, que podem expressar, nosaltres, amb allò que ens és propi, amb l'art bell de la paraula poètica, la nostra resposta a aquesta Paraula que ens ha estat oferta de part de Déu.

2.2. La Salmòdia

La Litúrgia de les Hores fruit de la reforma litúrgica, pensant sobretot en els capellans i els religiosos i religioses de "vida activa", ha reduït notablement la durada de la salmòdia, distribuïnt-la en quatre setmanes, abandonant la pràctica de recitar tots els cent cinquanta salms en una setmana. Per als monjos i les monges es van proposar altres esquemes de distribució del salteri, aplegats en el *Thesaurus Liturgiæ Horarum Monasticæ*¹⁰. Una altra novetat –un gest audaç i discutible– ha estat la introducció dels càntics del Nou Testament com a tercer salm, un element certament rar, pel to i per l'estil, en relació a la salmòdia de l'Antic Testament.

2.3. Les pregàries de Vespres

En la seva forma actual és un element introduït també per la nova Litúrgia de les Hores, que no acaba de complementar-se bé amb la teologia de les hores que han propugnat sempre els monjos i, no cal dir,

5 Lc 1, 68-79.

6 Cf. RB 17, 8.

7 RB 13, 12-13.

8 Cf. RB 17, 8.

9 17, 7-8.

10 Editat pel Secretariat de l'Abat Primat de la Confederació Benedictina, Roma 1977.

Foto: A. Milla

A l'hora de Vespres el sol va a la posta i il·lumina l'església des de la rosassa de ponent.

sant Benet a la seva Regla. Els monjos, en efecte, com ens recordava fa poc el papa Benet XVI a Heiligenkreuz, *preguen no per aquesta o aquella altra cosa en concret sinó, senzillament, perquè Déu mereix de ser adorat*¹¹. Segons el meu parer, els monjos i les mon-

ges hauríem de tenir una cura especial d'aquest element de les Vespres (i de les Laudes), si continuem donant-li carta de ciutadania en les nostres litúrgies.

2.4. La col·lecta sàlmica

Sembla, si es llegeix amb atenció la Regla, i tenint en compte una pràctica litúrgica més general, que després de cada salm hi havia una estona de silenci, en què cada monjo, prostrat, pregava el salm, se l'apropiava, en el silenci del propi cor, un silenci relativament breu que era clos amb una pregària o col·lecta sàlmica dita en veu alta pel president de l'assemblea i que escoltaven tots els monjos dempeus¹². Aquesta pràctica, actualment en desús, hauria de portar-nos a tornar a valorar el silenci en la nostra pregària coral, silenci que, en alguns casos, s'havia perdut totalment¹³.

2.5. Laudes i Vespres

Ens adonem de seguida que les Vespres presenten la mateixa estructura que les Laudes. Això ja era així en la Regla de sant Benet, si bé les Laudes eren força més llargues que les Vespres (7 salms i 1 càntic a Laudes, 4 salms a Vespres)¹⁴. La nova *Litúrgia de les Hores* ha volgut expressament que aquestes hores fossin exactes pel que fa la seva estructura i contingut, tractant-se dels dos moments forts de pregària diürns de la comunitat cristiana, la pregària del matí i la pregària del vespre: *Les Laudes, com a pregària del matí, i les Vespres, com a pregària del capvespre, són considerades per una venerable tradició de l'Església com l'eix de l'Ofici diari i, per això, han de ser tingudes i celebrades com les Hores principals*¹⁵.

3. Sentit de l'hora

Vespres és l'hora de la posta del sol, de la mort del dia. És l'hora del silenci, de la quietud i del repòs. Ho canta bellament

¹¹ Benet XVI, *Discurs* a l'abadia cistercenca de Heiligenkreuz (Àustria), el 9 de setembre de 2007.

¹² RB 20, 5 pots ser hi fa referència.

¹³ El moment més adequat per a aquest espai de silenci seria després dels salms, i no després de la lectura com fem actualment a Poblet.

¹⁴ RB 12; 13; 18, 12-18.

¹⁵ OGLH 37.

un himne, de creació recent¹⁶, que diem a les Vespres del dimecres de la II i IV setmana:

Sol, ecce, lentus occidens,
montes et arva et æquora,
mæstus relinquit, innovat
sed lucis omen crastinæ.

Mirantibus mortalibus
sic te, Creator provide,
leges vicesque temporum
umbris dedisse et lumini.

Ac dum, tenebris æthera
silentio prementibus,
vigor laborum deficit,
quies cupita quæritur.

Spe nos fideque divites
tui beamur lumine
Verbi, quod est a sæculis
splendor paternæ gloriæ.

Est ille sol qui nesciat
ortum vel umquam vesperum;
quo terra gestit contegi,
quo cæli in ævum iubilant.

Hac nos serena perpetim
da luce tandem perfrui,
cum Nato et almo Spiritu
tibi novantes cantica. Amen.

El sol, morint lentament,
deixa amb tristor muntanyes, camps
i mars; però renova el compromís de
la llum del dia següent.

Així, oh Creador provident,
heu fixat, amb admiració dels
mortals, les lleis i l'alternança dels
temps entre la llum i les tenebres.

Quan la fosca submergeix
l'espai en el silenci,
decau el vigor dels treballs
i hom cerca el repòs desitjat.

I nosaltres, rics per la fe i
l'esperança, fruïm de la llum del
vostre Verb, que és des de sempre
resplendor de la glòria del Pare.

Aquest és el sol que no té mai
albada ni posta; la terra, amb goig,
vol que la cobreixi i els cels el
lloen eternament.

Concediu-nos, Pare, que a la fi
puguem fruir per sempre
d'aquesta llum serena; mentre
renovem els cànctics de lloança a
vós, al Fill i a l'Esperit Sant. Amén.

ens recordava espontàniament l'hora del triomf de la vida i de la llum, l'hora de la resurrecció¹⁷.

La llum que mor, engolida per la nit tenebrosa, ens porta també en aquesta hora a pensar en el Crist, el Verb, com a llum que no mor, que resta sempre encesa en els nostres cors, en les nostres nits, en tant que Ell és resplendor de la glòria del Pare. La litúrgia romana no coneix la pràctica oriental del lucernari amb què comença la sinaxi vespertina. És un element que es podria introduir, almenys, potser, en les primeres Vespres del diumenge. El lucernari de la nit santa de Pasqua, si més no, ens pot ajudar a valorar la importància de la teologia del Crist Llum per a l'hora de Vespres.

Com diu el profeta: "*Set vegades al dia us dono lloança*". *Acomplirem aquest sagrat nombre de set, si complim les obligacions de la*

*nostra servitud a hora de Laudes, Prima, Tèrcia, Sexta, Nona, Vespres i Completes, ja que és d'aquestes hores diürnes que digué: "Set vegades al dia us dono lloança"*¹⁸. Vespres, com ens recorda aquest fragment de la Regla, és una de les set hores diürnes. El llarg ofici de Vigílies, tot i que desplaçat per sant Benet a la darrera vetlla de la nit, continua mantenint el seu caràcter de pregària nocturna. El nombre sagrat de set, nombre de la plenitud del repòs sabàtic i nombre del Messies, esdevé l'indicador i el símbol de l'itinerari espiritual de configuració amb Crist que el monjo, com tot cristià, és cridat a viure amb més intensitat cada dia al ritme de la pregària incessant, deixant-se treballar pel cisell preciós del salteri.

A les esglésies cistercenques, orientades a llevant, en aquesta hora la nau de l'església rep per les grans obertures del mur de ponent els darrers esclats de foc de l'astre rei que mor. És una hora especialment serena i quieta. Per això, tot naturalment, l'hora de Vespres ens porta a recordar l'hora de la passió i de la mort del Senyor, l'hora en què es pon Crist, el Sol de justícia. És l'hora del sacrifici del capvespre, l'hora en què, segons l'evangelista Joan, l'Anyell immolat, Jesús, mor a la creu. L'hora de Laudes, en canvi,

16 És obra de Dom Anselmo Lentini, osb, mort el 1989.

17 Cf. Mc 16, 2.

18 RB 16, 1-3.

4. Algunes notes històriques¹⁹

4.1. Arrels jueves

La teologia jueva és una teologia essencialment del temps i de la història, més que de l'espai, com a lloc de la presència i de l'actuació de Déu. Aquest tret, heretat pel cristianisme, explica i dóna el sentit del perquè els cristians, com els jueus, dediquem, consagrem uns temps concrets del dia, de la setmana i de l'any, més que no pas uns espais físics, a la pregària. La litúrgia jueva del temple tenia ja dos moments forts de culte: el sacrifici del matí i el del vespre, acompanyats de l'encesa dels gresols del lampadari i de l'ofrena de l'encens davant el vel del sant dels sants²⁰. A aquests dos moments se n'hi afegí un tercer, a migdia, per completar així el cicle de pregària diürn. Aquest ritme ternari passa al culte sinagoga i també a la pregària personal privada o familiar.

4.2. Els primers cristians

Els apòstols i els cristians de la primera hora continuen participant en la pregària ja sigui al temple o a la sinagoga²¹. Hi afegeixen el ritu de la fracció del pa, com a gest distintiu del memorial del Senyor, celebrat en la litúrgia domèstica²². Això vol dir que tant el ritme temporal d'oració (matí, migdia i vespre), com el contingut de la litúrgia (salmes i lectura de la Bíblia) entren a formar part tot naturalment de la pràctica cristiana, seguint d'altra banda l'exemple del mateix Jesús, mestre de pregària per a la comunitat. Pel que fa al ritme ternari de pregària tenim el testimoni preciós de la *Didakbé*, un reglament de catequesi i litúrgia del segle I, on es prescriu de resar el Parenostre tres vegades al dia²³.

La pregària cristiana és molt més propera a l'espiritualitat sinagoga que no pas a la sacrificial del temple. La sinagoga, més que un lloc físic, és una comunitat de cridats pel Senyor que es reuneix per meditar la seva Llei i pregar amb els salms. Així mateix l'església cristiana s'autocomprèn com una comunitat

convocada, com una assemblea de pregària en la qual s'esdevé l'autèntica presència de Crist²⁴. Quan ens apleguem per a la pregària de Vespres no fem quelcom massa diferent del que feien, del que fan els jueus aplegats en comunitat a la sinagoga per la pregària del capvespre. Escoltem com ells la Paraula de Déu i li cantem salms... certament, nosaltres en nom de Crist, l'Emmanuel, el Déu fet home com nosaltres i amb nosaltres per sempre.

4.3. Segles III i IV

Durant el segle III es consolida entre els cristians l'estructura ternària de pregària, recollint l'herència jueva, al matí, migdia i vespre (Tèrcia, Sexta i Nona), reservant per a la nit un temps més generós de vetlla. Aviat s'hi afegiran uns altres espais d'oració, més llargs, al matí i al vespre, que donaran origen a les nostres hores de Laudes i Vespres, per influència de l'ofici dels monjos, lògicament més prolíx. Sant Cebrià de Cartago (†258), en el seu comentari al Parenostre (*De oratione dominica*), fa ja una interpretació cristològica d'aquestes dues hores noves de pregària: Laudes, resurrecció i Vespres, passió i mort del Crist, per distingir-les de les altres tres heretades més directament del cursus litúrgic jueu.

Les hores de pregària es desenvolupen i es consoliden plenament a partir del segle IV, amb el culte solemne celebrat en les grans basíliques, d'una banda, que dóna origen al que s'anomenarà ofici catedralici, i de l'altra l'ofici pròpiament monàstic.

4.4. Sant Benet

A la Regla, escrita a la primera meitat del segle VI en un àmbit litúrgic d'influència romana, l'estructura de la litúrgia de les hores ha arribat ja a la seva maduresa, en una síntesi quasi perfecta entre l'ofici basilical i el monàstic. Hi distingim ben clarament les hores diürnes, de la gran pregària nocturna de Vigílies, i entre les hores diürnes, distingim igualment dos moments més importants:

19 Em serveix de guia Pedro Fernández, *Historia de la Liturgia de las Horas*, CPL, Barcelona 2002.

20 Cf. Ex 27, 21; 29, 39; 30, 7-8.

21 Cf. Ac 3, 1: "Pere i Joan pujaven al temple a l'hora de la pregària de Nona (de la tarda)".

22 Cf. Ac 2, 46.

23 *Didakbé* 8,3. Facultat de Teologia de Barcelona, Secció Sant Pacià, Barcelona 1979.

24 El fet que al llarg de la història del cristianisme s'hagi atribuït tanta importància al lloc sagrat s'hauria de considerar com una deformació més que no pas com un valor positiu.

Laudes, que Benet anomena amb raó "*matutinorum sollempnitas*", ofici o solemnitat del matí²⁵, i Vespres; i cinc moments diguem de menor importància: Prima, Tèrcia, Sexta, Nona i Completes.

En la distribució de la Regla benedictina, la sinaxi vespertina és una hora relativament poc llarga, si la comparem amb l'ofici de Laudes. Els vuit salms (set salms i un càntic) de Laudes han quedat reduïts a quatre salms per a Vespres. Algú ha dit que són els salms que quedaven després d'haver fet la repartició dels corresponents a les altres hores, és a dir, que quan va arribar a les Vespres, a sant Benet ja no li quedaven salms! De fet, l'hora de Vespres és pràcticament la darrera de què s'ocupa en la distribució del salteri²⁶. És més probable, però, que preferís una pregària del capvespre no excessivament feixuga a causa de la duresa del treball i de la jornada dels monjos, i també més curta en funció de l'aprofitament màxim de la claror del dia²⁷. Lògicament les hores del matí (les Vigílies, encara nocturnes, i les Laudes a trenc d'alba) seran les més denses, tenint en compte que els monjos s'han llevat restaurats (*digesti*) després del descans sense interrupció de la nit²⁸.

Conclusió

Després d'aquest recorregut podrem afirmar potser que l'hora de Vespres és una hora específicament cristiana, si bé arrelada en la pràctica jueva de consagrar a Déu el ritme temporal dels dies, els mesos i els anys com a lloc teològic on s'esdevé la seva salvació per a

nosaltres. És bo, doncs, retenir com a específicament cristològiques aquestes dues grans hores diürnes amb què obrim i tanquem el dia: Laudes, l'hora de la troballa del sepulcre buit i de l'anunci joiós de l'àngel, en què commemorem la resurrecció de la Vida, i Vespres, l'hora de la passió a la creu, en què commemorem la mort de la Vida, una mort que és llavor i font de nova vida. Les Vespres –diu l'*Ordenament general de la Litúrgia de les Hores*– se celebren en fer-se fosc i quan mor el dia, a fi de *donar gràcies per tot el que hem rebut o que hem fet rectament*. Recordem també la redempció, per mitjà de l'oració que aixequem *com l'encens a la presència del Senyor* i en la qual *alcem les mans com l'ofrena del capvespre*. Això mateix es pot entendre més espiritualment *d'aquell sacrifici vespertí que fou lliurat pel nostre Salvador mentre sopava amb els Apòstols, quan va iniciar els misteris sagrats de l'Església, o que ell mateix va oferir al Pare per tot el món a la tarda del dia següent, sacrifici que inaugurava l'etapa darrera de tota la història*. I, perquè sapiguem centrar la nostra esperança en aquella llum que no té posta, *preguem i demanem que vingui sobre nosaltres la llum, demanem que torni el Crist i ens doni la gràcia d'una llum eterna*. Per fi, en aquesta Hora, diem a l'uníson amb les Esglésies orientals: *jiosa llum santa, que ens portes la glòria del Pare del cel immortal, Déu i Salvador Jesucrist. El sol ja s'ha post avui, però veient en el vespre la vostra llum, lloem tots el Pare i el Fill i el Sant Esperit de Déu*¹²⁹.

Lluís Solà

25 Cf. RB 12. - 26 Cf. RB 18. - 27 Cf. RB 41, 8-9. - 28 Cf. RB 8, 1-2. - 29 OGLH 39.

ELS GERMANS ENVIATS DE VIATGE

En aquesta secció dedicada al comentari d'algun aspecte de la Regla de Sant Benet que pugui ajudar els lectors i lectores a aprofundir una mica en el carisma de l'espiritualitat cistercenca, el P. Francesc M. Tulla, prior del monestir, ens glossa avui el capítol dedicat als germans que han de viatjar.

Capítol 67

Els germans que han de sortir de viatge s'encomanaran a la pregària de tots els germans i de l'abat, i a l'oració final de l'ofici diví es farà sempre memòria de tots els absents. Els germans que tornen de viatge, el mateix dia de la seva arribada, a totes les hores canòniques, quan s'acaba l'ofici diví, que es postrin a terra a l'oratori, i demanin la pregària de tots per les faltes que se'ls hagin pogut escapar durant el viatge, veient o escoltant alguna cosa dolenta o alguna paraula ociosa. I que ningú no s'atreveixi a contar a un altre res del que haurà vist o haurà sentit fora del monestir, perquè això fa molts desastres. Si algú s'hi atrevia, que el sotmetin al càstig de regla.

Aquest capítol de la Regla forma part de l'apartat on es tracten les "relacions amb l'exterior" i la "comunicació fraterna entre els monjos" (cc 66-72), la tasca dels porters del monestir (cc 66), i en el 67 —el que aquí comentem— "els germans enviats de viatge".

Aquest capítol 67 és el primer dels capítols afegits en una segona redacció de la Regla que els comentaristes consideren addicionals. Sant Benet, un cop acabada la redacció de la Regla, va haver de puntualitzar algunes coses ja tractades amb la finalitat de completar-les. Així, per exemple, el capítol 67 es relaciona amb el tema dels capítols 50-51; i els capítols 68 i 71 amb el capítol 5è. En els altres el sant legislador s'ocupa de punts precisos relatius a la caritat. Fàcilment pot admetre's que aquests capítols són conseqüència d'experiències concretes que tenien per finalitat salvaguardar en el monestir la pau interior amb la més pura i intensa dilecció fraterna. Això significà remetre l'epíleg al seu lloc actual, després del capítol del bon zel.

El capítol 67

Remarquem d'entrada que el present capítol, immediatament després d'haver exposat sant Benet les condicions per a una vida cenobítica dintre del clos del monestir, ens ve a demostrar, per una banda, la flexibilitat amb

què era aplicada la norma general i, per l'altra, la seriositat amb què sant Benet es prenia l'esperit de la norma que ell havia expressat amb tant de vigor en aquell instrument de l'art espiritual: 'apartat-se de les maneres de fer del món'.

El present capítol, però, sembla més aviat haver estat suggerit arran del precedent, el dels porters. En temps de sant Benet, sigui per motius d'instrucció, de pietat o de necessitat, els monjos empenien viatges amb relativa freqüència. Aquests viatges suposaven per al monjo una llarga permanència de

setmanes i mesos entre els seglars, tot convivint-hi. Sant Benet sent una repugnància extraordinària per aquests contactes amb el món, que considera summament perjudicials per a la vida monàstica. Tanmateix, la necessitat pot obligar a fer-los, i d'aquí provenen les disposicions d'aquest capítol 67, que podem dividir en tres apartats: en primer lloc *la sortida de viatge*, a continuació *durant l'absència del monestir*, i, finalment, *el retorn*.

La sortida

Sant Benet no considera com una violació de la clausura ni del vot d'estabilitat sortir del monestir per necessitat o obediència. Amb tot, la sortida constitueix un perill per al monjo viatger; d'aquí que es prescrivís la demanda de l'auxili sobrenatural de l'oració de l'abat i de la comunitat com a protecció que el mateix monjo haurà de sol·licitar amb humilitat. Un coneixement clar de la naturalesa de les coses i de la mobilitat humana justifica perfectament aquest recurs a l'auxili de la gràcia. I no és únicament pel mer fet de sobrenaturalitzar tots els actes de la vida, sinó, i per sobre de tot, per la necessitat de reforçar la naturalesa humana en un home que per un temps es desconnecta del corrent benefactor per a l'esperit que és la vida del cenobi.

Imatge del viatge del monjo sant Brendan del segle X en un escrit del segle XV.

Durant l'absència del monestir

El monjo, mentre és fora del monestir, és objecte d'una especial caritat per part dels seus germans, ja que la comunitat treballa per mitjà de l'oració per conservar el monjo immune a la influència del món, perquè es troba desproveït, mentre viatja, de les potents defenses que hi ha en el monestir. En acabar l'hora de l'ofici diví els germans fan per tots els absents una memòria litúrgica. I aquests, per la seva part, tot i estar allunyats de la vida regular, continuen practicant, en la mesura que els és possible, els costums i les observances monàstiques.

El retorn

A la neteja de la pols del camí, s'hi ha d'unir la de l'esperit, ja que és l'oració la que retornarà el monjo a la seva vida normal, purificant-lo dels contagis que hagi pogut contreure en veure o escoltar coses inconvenients, inútils o senzillament ocioses. Fins i tot, i sense haver posat per part seva una voluntat malèvola, aquestes coses poden haver deixat en la seva ànima els gèrmens d'un virus perniciosos que més endavant pot reviuire. Això assegura en l'esperit el doble moviment d'aversion al mal i d'adhesió a Crist i a la vida amagada en Ell. Després d'aquesta purificació, se li imposa al monjo un rigorós silenci, ja que no ha de ser un conducte per introduir l'escàndol del món en el monestir, evocant en la imaginació dels seus germans records que poden pertorbar la pau del seus esperits. Les frivolitats en aquest aspecte poden ocasionar greus danys que demanen una severa sanció. És a dir que les preocupacions d'aquest capítol tendeixen a crear una consciència col·lectiva dels mals del món, no per fomentar una visió maniquea (una lluita entre

el bé i el mal), sinó per tal que els monjos obtinguin una més gran lucidesa ja que uns contactes esporàdics i superficials amb uns realitats ambigües al llarg del seu viatge els haurien pogut enlluernar ingènuament i podrien contribuir a fer defallir el propòsit fonamental de tot monjo de no anteposar absolutament res al Crist.

Capítols relacionats

En els capítols 50-51, relacionats amb aquest, hi ha aspectes que ens poden interessar pel seu contingut. Així, per exemple, el fet que tots estan subjectes a una mateixa servitud, com és la de no oblidar, sota cap pretext, l'obra de Déu, o sigui resar l'ofici diví a les seves respectives hores. Aquesta prescripció indica al monjo el gran amor que ha de sentir per l'obra principal de la seva vida i la sol·licitud de què n'ha de fer objecte. També es prescriu que, si han d'estar fora més de dues nits seguides, al final d'una hora de l'ofici demanin la benedicció i, en retornar, també la demanin.

I, potser en un altre ordre de coses una mica menor, i com a norma de bon seny, les nostres "Constitucions de la Congregació de la Corona d'Aragó" van establir que, dintre de casa i 'com a signe de consagració i pobresa, els monestirs mantenen el seu hàbit tradicional'; però que 'quan s'hagin de fer viatges, es pot usar un altre hàbit apropiat per a sortir del monestir' (art. 29, § 3).

Reflexions finals

El capteniment en els viatges no és només una actitud pròpia del monjo sinó de tot cristià. Sant Benet als membres de la Germandat ens anima a pregar abans d'haver d'iniciar un viatge, sigui de feina o de descans. També durant els viatges hem de tenir present la pregària i la consciència de la presència de Déu realitzant de la millor manera possible el que acostumem a fer en aquest sentit. És bo que en les nostres pregàries recordem familiars i amics quan són absents del seu entorn habitual i que demanem al bon Déu que els mantingui lliures de pecat i de tot mal. I també és aconsellable, quan tornem a la nostra llar, agrair-ho a Déu i alhora examinar si la nostra conducta ha estat la que havia de ser com a cristians en tot moment. Tots estem cridats a preferir el Crist per damunt de tot.

Francesc M. Tulla

EL BIG-BANG,

CORRESPON A L'INICI TEMPORAL DE L'UNIVERS?

Els problemes de les modernes cosmologies físiques i la Creació

Aquest article contribueix a fer caminar de nou aquesta secció sobre les relacions entre la fe i el pensament científic, proposant-nos avui una reflexió sobre la creació i l'anomenat Big-bang. Són ambdós equivalents? La ciència ha descobert l'inici temporal de la creació? Aquesta qüestió tan actual no pot ser resposta precipitadament perquè engloba un alt nivell de complexitat, que l'article pretén analitzar i exposar. D'aquest elevat grau de complexitat en surten interessants reflexions que podran enfortir la nostra fe en Déu creador i ajudar-nos a fer-nos conèixer alguns dels límits del coneixement racional, científic o filosòfic. Deixem que, de tot això, ens en parli la ploma del P. Lluc M. Torcal, monjo de Poblet.

Introducció

Un dels interrogants que la ciència ha portat al món de la fe és si l'anomenat *Big-bang* correspon a l'inici temporal de l'univers i, per tant, al moment de la creació, com si diguéssim al moment en què Déu va prémer el botó del cronòmetre universal. L'interrogant, intentaré demostrar-ho al llarg d'aquest article, està mal plantejat i, de fet, no és sinó una versió actual, suggerida pels nous coneixements que tenim de l'univers, d'un problema ja vell en la història del pensament occidental: em refereixo al problema de l'eternitat del món o del seu inici temporal. En efecte, aquest problema, constant del pensament filosòfic i teològic occidental, ha adquirit novament actualitat arran de les noves cosmologies científiques que,

segons l'opinió d'alguns, **demostren**, en el sentit fort de la paraula, l'inici temporal de l'univers.

Ens interessa tractar aquest tema en aquesta secció de *Poblet*, perquè al voltant d'aquesta qüestió s'ha generat un debat força interessant que combina elements científics, filosòfics i teològics. Tot i que el debat generat confon les diverses escales i camps de la reflexió humana i tracta –al nostre entendre– els temes amb poca precisió, cal destacar l'oportunitat que ofereix per tractar un tema important per a la credibilitat de la nostra fe com és la possibilitat de creure la doctrina del llibre del Gènesi sobre la creació sense deixar-se sotmetre per les afirmacions i les teories de la moderna cosmologia. Veurem com precisament és aquesta confusió d'escales

allò que fa que la pregunta que ens ocupa estigui mal plantejada. També veurem, si hi reïxo, que amb la resolució d'aquest mal plantejament tots els nivells de reflexió queden potenciat en els propis àmbits d'aplicació.

Entrem en matèria. Hem dit ja que la nostra problemàtica reprèn una antiga qüestió de la història del pensament occidental: el problema de l'eternitat del món o del seu inici temporal. Si bé avui dia, recolzats en les divulgadíssimes teories sobre el *Big-bang* i la singularitat inicial, es tendeix a pensar que finalment la ciència ha trobat el temps inicial de l'univers de què parla la Bíblia, en el passat s'ha arribat a afirmar no només que un univers creat i etern és una contradicció¹ sinó que fins i tot la mateixa qüestió sobre l'eternitat del món o del seu inici temporal no és sinó una manifesta antinòmia de la raó².

No obstant, no tots els pensadors antics van seguir aquestes línies de pensament. Concretament, Tomàs d'Aquino va defensar la indecibilitat metafísica de la qüestió, en un equilibri que a la nostra manera de veure, respecta els diversos nivells teòrics del problema, car, al costat d'aquesta afirmació, sosté la perfecta demostrabilitat filosòfica de la *creatio ex nihilo* i l'especificitat de la Revelació bíblica per afirmar el començament temporal de la creació.

Intentarem demostrar que la solució tomista continua essent vàlida i que, per tant, ni competeix a la ciència determinar l'inici temporal de l'univers ni tampoc es pot plantejar la qüestió de forma antinòmica. Així, podrem veure com el nostre problema sobre l'eternitat del món o del seu inici temporal cau dins la categoria de misteri filosòfic, essent ambdues possibilitats igualment **rao-**

nables, cosa que ens farà veure el mal plantejament de l'interrogant que encapçala aquest article.

1. La posició tomista

Tomàs d'Aquino entén per **creació** l'origen de tot ésser per la Causa Univer-

Sant Tomàs d'Aquino.

sal³, que identifica amb el que les religions anomenen Déu. Notem de seguida que aquesta noció no comporta en si mateixa la necessitat de la temporalitat d'allò creat. Indica, només, que tot allò que és depèn absolutament de Déu en quant a Causa Absoluta de l'ésser, atès que res, fora de Déu, no pot disposar, ni de manera instrumental ni de manera virtual, l'ésser a existir, car una tal disposició seria ja una manera d'ésser (creat).

1 Cf. Bonaventura, *II Sent.*, 1, I, 1, 2, Con., *Opera omnia* II, 22.

2 Cf. I. Kant, *KRV*, B 454-6. "És antinòmia perquè la raó pot arribar necessàriament tant a l'una com a l'altra conclusió i, per tant, la raó es contradia a si mateixa". F. O'Farrel, *Per leggere la Critica della Ragion Pur di Kant*, 198.

3 Cf. *S.Th.* I, q. 44, a. 1 resp; q. 45, a. 1 resp; a. 2 resp; a. 5 resp.

Aquesta noció invoca l'anomenat principi de proporcionalitat segons el qual l'acte comunica el seu ésser naturalment⁴ i el principi—d'arrel neoplatònica—segons el qual el bé és difusiu⁵ per si mateix. Déu, essent acte pur, es comunica a si mateix en la mesura del possible, cosa que significa que ve atribuïda a Déu una capacitat de produir quelcom semblant a si mateix que no és si mateix, això és, quelcom divers que, per aquesta raó, participa de la perfecció divina. La comunicació divina de l'ésser, que és la creació, és tal en la mesura del possible, ja que és creació de l'ésser quant a ésser (font de la unitat d'allò creat), de l'ens particular (font de la diversitat d'allò creat) i de la conservació de l'ésser (font de l'estabilitat d'allò creat).

Segons aquesta concepció, la creació pot ser considerada com una relació⁶: una relació real quant a la criatura, atès que és la relació més real que existeix, ja que gràcies a ella la criatura arriba a existir, i una relació purament de raó quant a Déu, ja que en Déu no existeixen accidents inherents. Atesa la disparitat amb la qual es troben ambdós membres de la relació, la creació no és una relació categòrica sinó transcendent, això és, és anterior a la subsistència en el seu principi mateix i implica el reflex de Déu en tot.

Per mor que aquesta relació és només real en la criatura i no en Déu, la creació no és un moviment. Pot ser només entesa com a tal, a manera de representació per a la nostra comprensió, però considerant que no hi ha un substrat preexistent del possible canvi⁷. Amb la creació, apareix, es produeix, l'ens i res ha canviat. Aquest és el sentit negatiu del que significa *creatio*

*ex nihilo*⁸. El *ex* no implica procedència sinó que no res preexisteix a l'acte creador de Déu. En sentit positiu, la *creatio ex nihilo* implica tota la riquesa conceptual més a munt exposada, això és, que tot allò creat té en Déu la seva font absoluta. Això és el màxim que podem afirmar amb la raó, car no podem conèixer l'essència de Déu, ens és impossible saber com es procedeix de la Causa Universal.

Malgrat aquest límit cognoscitiu, la raó pot demostrar el fet mateix de la creació, tal com ha estat més amunt descrita. Tomàs ofereix tres raons que, amb una estructura semblant a les famoses vies de la *Summa Theologiae* per demostrar l'existència de Déu, proven la creació⁹. Subratllem que, segons l'opinió del sant doctor, fins i tot Plató i, sobretot, Aristòtil van arribar a la convicció racional, naturalment sense cap contacte amb la Revelació, que tot ens depenia en el seu ésser de l'Ésser Absolut, perquè ells van considerar l'ésser universalment i van admetre una causa universal de totes les coses¹⁰.

Aquestes proves, que tenen per punt de partença les entitats concretes existents i, a més a més, contingents; considerant el fet de posseir un ésser causat, imperfecte i participat; i, finalment, usant el principi de causalitat metafísica, arriben a l'existència necessària d'una única Causa Absoluta de l'ésser que és el seu mateix Ésser, Únic Principi d'unitat, Ens Perfectíssim i Veritable i que, per tant, cal subratllar-ho, roman fora de la categoria d'allò creat i de la cadena causal que implica la creació. En resum, la raó és capaç de demostrar la creació amb els seus propis instruments racionals. Des d'aquesta base conceptual, podem afrontar el problema de la temporalitat de l'univers.

4 Cf. *De Pot.* q.2, a.1 resp.

5 Cf. *S.Th.* I, q. 44, a.4 resp.

6 Cf. *S.Th.* I, q. 45, a.3 resp.

7 Cf. *S.Th.* I, q. 45, a.2 ad.2. Cf. W. Carrol, *La creación y las ciencias naturales*, 56-57 i 108-118.

8 Cf. *S.Th.* I, q. 45, a.2 resp.

9 Cf. *De Pot.* q.3, a.5.

10 Cf. M.F. Johnson, "Did St. Thomas Attribute a Doctrine of Creation to Aristotle", 129-155. Cf. W. Carrol, *La creación y las ciencias naturales*, 48.

Quan miro el cel que han creat les teves mans, la lluna i els estels que hi has posat, jo dic: "Què és l'home, perquè te'n recordis?" (Sl 8, 4-5).

A l'objecció segons la qual sembla que la totalitat de les criatures, que anomenem món, no va començar a existir sinó que va existir des de l'eternitat¹¹, fundada especialment en arguments aristotèlics, Tomàs respon afirmant que aquests últims no són absoluts sinó relatius a rebatre els arguments d'aquells antics filòsofs que sostenien modalitats inadmissibles per al començament del món, afegint, a més, que: *hi ha certs problemes dialèctics per als quals no tenim arguments demostratius, com, per exemple, si el món és etern*¹². Atès que el món existeix mentre que Déu vulgui que existeixi i, atès que, en termes absoluts, no és necessari que Déu vulgui alguna cosa

11 S.Th. I, q. 46, a.1 ob.

12 S.Th. I, q. 46, a.1 resp.

13 Cf. S.Th. I, q. 46, a.1 resp.

14 S.Th. I, q. 46, a.2 resp.

15 Cf. S.Th. I, q. 46, a.3 resp.

16 W. Carrol, *La creación y las ciencias naturales*, 113.

fora de si mateix, no és tampoc necessari, per tant, que el món hagi existit sempre o hagi tingut un inici temporal¹³. Allò que *no és necessari no pot ser demostrat* per la raó: és a dir, som davant d'una qüestió indecidible racionalment encara que no antinòmica.

La claredat de l'argumentació tomista no deixa de ser menor quan afirma que l'inici del món és un article de fe: *Que el món no ha existit sempre ho sabem només per la fe i no pot ser demostrat amb rigor. (...) Això és així, perquè la novetat del món no pot ser demostrada a partir del mateix món. (...) Que el món comencés a existir és creïble, però no demostrable o cognoscible*¹⁴. Cal tenir això en compte, si no volem presentar arguments no necessaris que pretenguin poder demostrar els articles de la fe i, en canvi, provoquin el menyspreu dels no creients.

L'exposició tomista acaba comentant el text –revelat!– de Gn. 1,1: *al principi Déu va crear el cel i la terra*, en coherència amb tot allò anteriorment tractat. Això significa que Déu ha fet totes les coses en el Fill, a l'inici del temps i abans de qualsevol cosa: tot ha estat creat simultàniament amb el temps en el Fill¹⁵. *Per a sant Tomàs, hi ha dos sentits de creació (...). El sentit filosòfic significa simplement que Déu, sense causa material, fa que totes les coses existeixin com entitats que són realment diferents d'ell mateix, encara que completament dependents de la seva causalitat. El sentit teològic de creació no nega gens el sentit filosòfic, però li afegeix la noció que l'univers creat és temporalment finit*¹⁶.

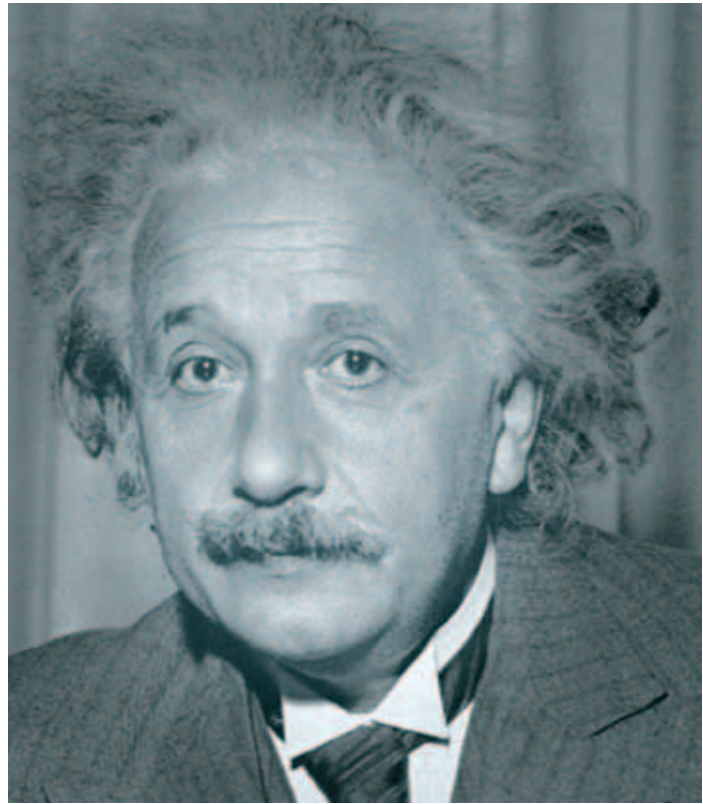
2. La cosmologia científica actual

Un cop presentada la posició tomista sobre la qüestió, passem ara a analitzar les característiques més pertinents per a la nostra discussió dels principals models

cosmològics que la ciència ofereix¹⁷. Els models cosmològics actuals es basen principalment en l'Equació de camp d'Einstein donada per la Teoria General de la Gravitació, que relaciona la geometria de l'espai-temps (el tensor mètric) amb les fonts de la gravetat (la distribució de la matèria).

Per resoldre aquesta equació els cosmòlegs assumeixen el principi cosmològic, això és, que en l'univers no hi ha direccions privilegiades (el que comporta l'homogeneïtat i la isotropia de la distribució de la matèria, a més de l'assumpció, justificable sobre la base de les observacions, que l'univers pot ser concebut com un gas de galàxies amb una densitat determinada i una pressió gairebé nul·la), i la mètrica de Robertson-Walker, en la qual es pot distingir ortogonalment la component temporal (temps còsmic) de la component espacial (espai instantani). Un paràmetre d'aquesta mètrica decideix la geometria de l'espai instantani donant lloc a un model pla (euclidià), a un model tancat (esfèric) o a un model obert (hiperbòlic). Una funció de la mateixa mètrica determina l'evolució d'aquestes tipologies en un univers estàtic, en expansió o en contracció.

Aquestes assumpcions simplifiquen l'equació de camp d'Einstein en l'anomenada equació de Friedman originant els models cosmològics *standard* (FLRW)¹⁸. Aquests models es particularitzen per posseir una singularitat inicial que es caracteritza pel fet que quan el temps còsmic tendeix a zero, la densitat tendeix a infinit. Si el model és, a més, tancat, presentarà també una singularitat final total o bé parcial, això és, amb una evolució cíclica o oscil·lant, encara que

Albert Einstein.

aquesta última ha de ser descrita mitjançant una teoria quàntica de la gravitació que permeti superar les singularitats, avui encara en estat incipient; en canvi, si el model és obert o pla, l'univers descrit s'expandeix indefinidament fins que la seva densitat arribi a ser menyspreable (solució de De Sitter).

Les observacions efectuades pel telescopi espacial Hubble han anat confirmant com una bona primera aproximació el marc cosmològic general dels models FLRW, això és, d'un univers en expansió amb un origen en un punt primordial d'altíssima densitat, capaç de contenir la massa i l'energia de l'univers,

¹⁷ Seguint lliurement en aquesta secció la presentació de les cosmologies científiques actuals que ens ofereix el *Dizionario interdisciplinare di scienza e fede* (DISF).

¹⁸ Abreujarem els models cosmològics *standard* amb les inicials FLRW, que corresponen a Friedman, Lemaitre, Robertson i Walker, per indicar que aquests models corresponen a la solució de la equació de camp d'Einstein en les hipòtesis exposades fent servir la mètrica de Robertson-Walker.

l'espai i el temps, i que per motius desconeguts ha començat a expandir-se: el que s'ha anomenat el *Big-Bang*.

El *Big-Bang* intenta explicar, al costat d'altres evidències experimentals, la presència observable i mesurable de la uniforme radiació de fons de l'univers a l'actual temperatura de 2,73°K. L'any 1992 el satèl·lit COBE va mesurar anisotropies en la temperatura de la radiació de fons, considerades com els gèrmens de les futures galàxies, ja que en un univers amb una densitat perfectament uniforme no es podrien generar estructures particulars com les galàxies. Per a explicar aquestes fluctuacions, la cosmologia actual sosté, amb precaució, l'existència d'un període inicial d'expansió de l'univers de tipus exponencial, anomenat inflació, en el qual es generaria un determinat espectre de perturbacions que, en el moment que la radiació es desacoblés de la matèria, podrien anar creixent per gravitació, formant la base de les futures galàxies.

El problema central dels models FLRW no es refereix tant a la seva capacitat de justificar una descripció del passat de l'univers, amb els problemes indicats, sinó que, més aviat, concerneix a la descripció de l'evolució futura de l'univers, ja que proposa tres modalitats evolutives molt divergents entre si. Aquesta evolució pot ser determinada experimentalment en funció de la quantitat de matèria de l'univers, car el model pla és possible només amb un únic valor de la densitat de l'univers, l'anomenada densitat crítica. Si la densitat real de l'univers fos inferior a aquesta, l'expansió continuaria indefinidament; si la densitat real fos superior a la crítica, l'expansió actual es pararia, a causa de la gravetat, per a iniciar una compressió sobre si mateix. Des d'aquest punt de vista, el punt focal de la cosmologia experimental rau a determinar el valor de

la densitat real de l'univers, car, si bé les mesures actuals indiquen un valor molt pròxim a la densitat crítica (amb un error de desviació inferior al 0.03), s'ha de tenir en consideració el problema de la matèria possiblement existent però no observable (la famosa matèria fosca).

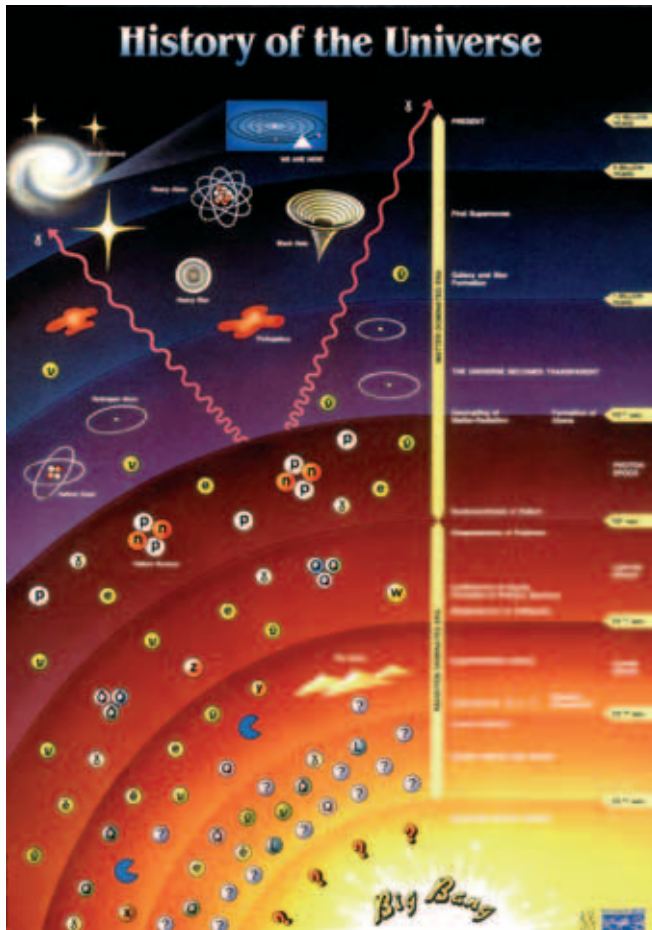
3. La singularitat inicial, correspon a l'inici de l'univers?

Ens sembla que, encara que sumàriament, hem exposat els punts més importants de la cosmologia física actual. La pregunta que guia la nostra recerca cal reformular-la ara dient: **correspon o no a l'origen temporal de l'univers, la singularitat inicial** que aquestes teories proposen? En altres paraules, ¿ha estat la ciència capaç de demostrar racionalment l'inici temporal de l'univers i, per tant, contradir l'argumentació que sant Tomàs ofería en aquest punt?

No són pocs els científics que pensen que la ciència pot resoldre tot tipus de problemes i que, en concret, el de l'origen temporal de l'univers ha estat ja resolt, perquè, en la ment d'alguns¹⁹, el descobriment de les anisotropies en la radiació de fons realitzat pel COBE equivalgué a trobar l'evidència del naixement de l'univers. D'altra banda, alguns cercles cristians han identificat el *Big-Bang* amb la mateixa creació *cum tempore*, identificació que els duu a afirmar que la ciència, durant tant temps hostil a la religió, li atorga ara arguments, especialment en relació a la doctrina proposada en el llibre del Gènesi²⁰. Que la ciència pugui explicar-ho tot és un pressupost científista injustificat; que un dogma de fe pugui ser demostrat per la ciència, a més de ser fals, obre el camí a una apologètica força perillosa. Per aquestes raons, és important entendre bé què hi ha al darrera de la singularitat inicial i com cal entendre el temps que la física utilitza.

19 En aquesta línia es va expressar, per exemple, G. Smoot, director de l'equip que realitzà les observacions del COBE, en anunciar els sorprenents resultats.

20 Cf. P. Julg, "All'inizio del tempo", 89-90, nota 2.

Història esquemàtica de l'univers.

Com s'ha dit més amunt, la singularitat inicial es caracteritza pel fet que quan el *temps còsmic* tendeix a zero, la densitat tendeix a infinit. Aquesta s'anomena singularitat de curvatura forta. Notem que el *temps còsmic* és un paràmetre matemàtic corresponent a una mètrica aplicada a una varietat derivable (*smooth manifold*) espaciotemporal. En aquest valor del paràmetre per al qual hi ha singularitat, la idea mateixa de varietat perd el seu sentit, igual que el concepte de punt. Aquesta singularitat inicial no pot ser un punt de l'espai-temps, raó per la qual el punt zero com a tal no pot pertànyer al temps, ni, menys encara, pot referir-se a un esdeveniment físic: es tracta d'un límit d'estats

no singulars de l'univers. En altres paraules, el *temps còsmic*, paràmetre matemàtic, equival a una successió ordenada d'instantis isomòrfica amb els nombres reals i que, per tant, pot ser representada pels punts de la línia recta. El *punt zero*, entès com límit, pot ser representat tant pel punt zero d'un semieix obert com pel punt menys infinit de la línia recta: en ambdues representacions roman sempre **inassolible**.

Demostat el caràcter de límit de la singularitat, hom pot preguntar-se si la durada entre aquest origen i l'època actual és o no finita. Una durada correspon a un nombre mesurat en relació a un ritme natural; mesurar un temps quan ni tan sols existien àtoms, pot realitzar-se només suposant que les lleis físiques romanguin iguals al llarg de tota l'evolució del cosmos, cosa que significa fer ja una **extrapolació**. Convé recordar, a més, que els models cosmològics tenen un caràcter mate-

màtic donat per ser solucions particulars de l'equació de camp d'Einstein, en coherència amb certes observacions astronòmiques, però sota suposicions que simplifiquen molt els càlculs. En concret, pel que es refereix al temps, l'elecció d'una escala apropiada roman un problema ja que, si bé en general funciona l'elecció del temps propi d'una partícula en moviment, prop de la singularitat una tal partícula no pot existir. Afirmar que l'univers té una edat finita és només possible dintre d'aquesta extrapolació teòrica. Si a això s'hi afegeix que les cosmologies quàntiques proposen, en un estat encara molt rudimentari, la possibilitat de sobrepassar aquesta singularitat i postulen un naixement

ment del temps còsmic amb la singularitat, sembla bastant difícil poder extreure conseqüències filosòfiques o teològiques d'una tal singularitat. Breument **no sembla plausible poder identificar aquesta singularitat amb l'inici de l'univers.**

4. Una aparent resposta filosòfica

El problema de la pretesa finitud de la durada de l'univers que semblen implicar les noves cosmologies ha fet pensar a alguns que és possible, des de la filosofia, **demostrar** racionalment, no només la *creatio ex nihilo* sinó també, com a pas previ, el començament temporal. Una afirmació que contradiria l'argument tomista presentat al primer apartat d'aquest article. Volem presentar sumàriament un d'aquests arguments per deixar lligats tots els caps d'aquest problema. L'any 1984, Pier Carlo Landucci escrivia un article amb la finalitat de provar l'inici temporal del cosmos partint de la finitud del *temps cosmològic*²¹. El nucli del seu argument diu així: *si es demostra la intrínseca i absoluta impossibilitat d'un temps cosmològic passat infinit "en acte" i que, per tant, un tal temps ha de ser necessàriament finit, d'això se'n segueix que el moviment còsmic (marcat pel temps) no ha sempre estat, sinó que ha tingut un inici*²². Conscient que la *creatio ex nihilo* no implica necessàriament la temporalitat passada d'allò creat, conseqüència de la doctrina tomista, l'autor precisa que, demostrada la temporalitat passada del cosmos, ha de deduir-se necessàriament d'aquesta la creació des del no-res. Per aquesta raó, pretén **demostrar la impossibilitat d'un temps passat infinit en acte.**

Per això, afirma clarament que la seva prova parteix de la noció de temps cosmològic com aquell temps transcorregut en la *real evolució còsmica*, el mesura-

ment del qual correspon a un nombre. Si un tal nombre és finit, el temps passat serà finit i, per tant, hi haurà un inici del temps. Atès que, seguint l'argument proposat, el temps està vinculat essencialment a un moviment material, un temps finit que provi un inici temporal, provarà alhora un inici radical, això és, la creació del no-res. El punt central per a provar la seva tesi es basa en el vincle entre temps i moviment de la matèria. Per a procedir ha de respondre a dues objeccions.

La primera proposa la hipòtesi d'una antiga matèria inert que, sense inici, depengués ontològicament del creador. A aquesta primera objecció respon que, des de la ciència actual, la hipòtesi de l'absolut repòs de la matèria és inadmissible. Tot i així, una tal matèria hauria estat sempre capaç de moviment, raó per la qual la seva existència seria sempre associable al moviment, cosa que invalidaria aquesta primera objecció. La segona, usant la teoria de la relativitat, suposa una possible preexistència de la matèria en estat de pura energia. L'autor, malgrat creure inconsistent aquesta hipòtesi, afirma que tal energia hauria de vibrar, cosa que mostraria la seva relació amb el moviment i, per tant, desmuntaria l'objecció.

Deixant de banda la llum que puguin atorgar al problema les noves cosmologies quàntiques²³, que podrien no fer tan inconsistent aquesta segona objecció com l'autor suposa, podem preguntar-nos si la mera capacitat de moviment de la matèria, això és, una potència passiva, pot ser associada a un moviment sense cap intervenció d'una causa agent. Admetem, de moment, que ambdues objeccions han estat resoltes satisfactòriament, car, prescindint del valor d'aquestes, l'autor sosté que la seva prova s'enquadra en el marc de la demostració que el nombre de moviments passats de la matèria és finit.

21 Landucci parla de *tempo cosmico*: traduïm per *temps cosmològic* para no confondre'l amb el *temps còsmic* dels models FLRW, car no són exactament la mateixa magnitud.

22 P. C. Landucci, "Inizio del tempo cosmico e divina creazione dal nulla", 83. Traducció nostra.

23 Cf. G. Basti, *Filosofia della natura e della scienza*, I. I *fondamenti*, 465.

Per demostrar la finitud d'un tal nombre sosté que *el fluir del temps es pot fer correspondre a un progressiu camí sobre un eix rectilini, de manera que la mesura d'això equivalgui a una distància rectilínia*²⁴. Segons aquesta correspondència, el passat és el valor de la distància que hi ha entre el punt d'origen, present, i l'esdeveniment passat. L'argument continua sostenint que, mentre una mesura finita en el futur des del present no s'ha realitzat encara, en el passat ha estat ja tota realitzada. *En el passat, ja acabat, els successius moments han estat tots actuats i, per tant, tan reals quant el moment present*²⁵. Els problemes neixen si el que es pretén és mesurar un temps infinit passat.

Seguint la lògica de l'autor, atès que la realitat de tota longitud de temps passada ha estat ja del tot actuada, un passat infinit equivaldria a un *infinit actual*²⁶. L'argumentació proposada insisteix que en aquesta hipòtesi d'un passat infinit tot moment ha d'haver tingut la *mateixa realitat que el moment present*. Afegint a aquestes consideracions la noció certa de la continuïtat del temps, que l'autor no contraposa a la distinció en acte dels instants de temps, es conclou la impossibilitat d'un temps passat infinit, ja que, un temps passat infinit hauria de correspondre a la successió infinita i contínua d'unitats de temps adjacents, cosa que implicaria l'existència d'un *infinit en acte*. Landucci acaba afirmant que, atès que no existeix un temps real passat infinit, el món no sempre ha existit, ha tingut un *inici*, i, per tant ha estat creat del no-res. En poques paraules, demostra l'inici temporal de l'univers i, alhora, el seu ésser creat.

Per a comprendre on descansa tot el pes de la demostració anterior, ens sembla

oportú recordar que la noció d'un *infinit en acte* és una impossibilitat lògica, l'acceptació de la qual en un sistema duu a contradiccions al seu interior. En efecte, un infinit en acte és l'actualització completa d'un infinit potencial cosa que equival a concebre una successió finita incrementable com a quelcom que, constructivament, pot ser acabat, és a dir, completament actualitzat²⁷. Aquesta doctrina es basa tant en la distinció tomista segons la qual *allò que repugna al concepte d'infinitat actual és el concepte d'ens en acte d'una potencialitat preexistent, ja que un tal concepte suposa que l'existència d'aquella entitat depengui d'una ordenació diferent de si mateixa, que en aquest cas seria la sèrie infinita ja constituïda*²⁸, igual com es dóna en la crítica cantoriana al modern constructivisme.

P.C. Landucci ha partit des d'una òptica tomista –amb una bona intenció apologetica de conciliar la ciència i la fe– però ha arribat a una conclusió que sembla contradir la mateixa visió del Doctor Angèlic quan aquest afirma que l'inici del món és creïble, però no demostrable o cognoscible. Pensem que el **punt feble** de la seva argumentació rau justament a considerar el temps passat existent amb la *mateixa* realitat que el temps present cosa que condueix a la **identificació d'un temps passat infinit amb un infinit en acte**. En el proper apartat intentarem argumentar aquesta tesi.

5. La ciència truca de nou a la porta

Examinant detingudament l'argument de Landucci, pot veure's que aquest, malgrat voler partir d'una noció de temps cosmològic que reflecteixi la *durada real* de l'univers, per tant diversa del temps

24 P. C. Landucci, "Inizio del tempo cosmico e divina creazione dal nulla", 92. Traducció nostra.

25 P. C. Landucci, "Inizio del tempo cosmico e divina creazione dal nulla", 93. Traducció nostra.

26 Més aviat caldria parlar de sèrie *infinita en acte*, cosa que no es exactament el mateix que parlar d'*actualment infinita*, car, v.g., tot i que Déu, és un Acte Infinit, no és en canvi un infinit en acte.

27 "És contradictori pensar que es pot construir a fragments un infinit actual posant *en acte* un infinit *en potència*". G. Basti, *Filosofia della natura e della scienza*, I. I *fondamenti*, 380.

28 Cf. G. Basti, *Filosofia della natura e della scienza*, I. I *fondamenti*, 379-380, nota 140.

còsmic dels models FLRW, en representar-lo mitjançant la recta real l'identifica amb aquest mateix paràmetre. Aquesta identificació fàctica comporta els mateixos problemes d'escala que han estat ja tractats anteriorment respecte a la relació entre el caràcter de límit de la singularitat inicial i la durada finita de l'univers. Des d'aquesta perspectiva, la noció de *temps passat finit de tot l'univers* es mostra com un **sense sentit** filosòfic.

Tot i així, la insistència a donar el mateix estatut real al temps passat que al present ofereix una nova possibilitat de rebutjar la prova de Landucci. En efecte, reiteradament s'afirma que els successius moments del passat han estat ja tots actuats, raó per la qual són tan reals com ho és el present. Malgrat això, ens sembla que el fet que el passat hagi estat totalment actuat no implica que sigui actual, que estigui en **acte tot sencer**. Notem la diferència mateixa en els temps verbals: el passat *ha estat actualitzat*, cosa que implica que *ja no és actual*. Si això és així, el passat no té la mateixa realitat que el present (sempre actual) i, per tant, l'infinit passat no serà un infinit en acte. La interpretació d'una recent paradoxa de la ciència permetrà il·lustrar aquesta afirmació.

En 1985, es va realitzar el que s'ha anomenat *Delayed-Choice Experiment*. L'experiment suposa una font S que produeix mitjançant pulsacions un tren d'ones llarg, si es compara a una longitud d'ona, però curt si es compara a la distància total del trajecte, i que opera a un nivell d'intensitat tan baix que, com a màxim, només un quantum d'energia és transpor-

tat en cada pulsació. Aquest tren és separat en dos raigs mitjançant un dispositiu *beam splitter*, BS, i recombinat mitjançant un dispositiu *beam merger*, BM, per a això els dos raigs separats es reflecteixen totalment en dos miralls M1 i M2, incidint de nou en el dispositiu BM. Dos detectors de fotons instal·lats després d'aquest dispositiu determinen les diferències de fase entre les dues rutes alternatives. Aquests, no obstant això, poden moure's situant-se abans del dispositiu BM per a determinar la ruta per la qual arriba un quantum d'energia. Per tant, després que el raig hagi realment passat a través del dispositiu BS, es pot decidir si volem mirar la interferència –detectors situats després del dispositiu BM– o detectar com és la ruta que ha seguit el quantum d'energia –detectors situats abans del dispositiu BM–. Per a saber "quina ruta" havia pres el fotó, s'ha d'instal·lar una *Pockels Cell*

Creu cèltica.

(PC), en el mig de la ruta, seguit d'un prisma de polarització (GP). Quan s'aplica un corrent elèctric a aquesta PC, aquesta pot difractar els fotons a un detector auxiliar. Sense el corrent elèctric els fotons travessen aquesta cèl·lula sense incidir en ella. Un generador de senyal aleatori fa possible apagar o encendre la cèl·lula després que el fotó hagi ja passat el dispositiu BS però abans que arribi al detector, com pretenia Wheeler. Quan el detector de la cèl·lula s'encén, el fotó s'hauria de comportar com una partícula i viatjar a través d'una ruta o l'altra, exclusivament. Si el detector de la cèl·lula està apagat, un comportament d'interferència hauria d'aparèixer en el detector final indicant que el fotó "hauria passat" per ambdues rutes alhora. El temps per a encendre la

cèl·lula PC és d'uns 4-5 ns. Si la cèl·lula s'encén 5 ns abans que el quantum de llum arribi al primer dispositiu BS, l'experiment té una configuració fixa: parlem en aquest cas d'experiment ordinari. En canvi, si la cèl·lula PC està tancada i s'obre només 5 ns després que el quantum de llum hagi passat pel primer dispositiu BS, l'experiment no té una configuració fixa i es parla d'experiment de la *Delayed choice*. Tot i així, comparant les dades de les deteccions en ambdós casos es troba que no existeix cap diferència experimental entre ells. D'aquesta forma, es comprova que no és possible determinar per quina de les dues rutes ha passat el quantum de llum després de trobar-se amb el dispositiu BS, cosa que equival a dir que, ni és possible trencar la interferència abans del mesurament, ni de bon tros, propietat de les més importants, conèixer què ha succeït en el interferòmetre basant-se en els resultats obtinguts en la detecció, ja que aquests són idèntics en ambdós experiments²⁹. Aquest sofisticat enginy pretenia demostrar la possibilitat de saber quin esdeveniment havia succeït realment en l'interior d'un interferòmetre en fer passar un fotó, encara que el que l'experiment va demostrar va ser la fal·làcia de la hipòtesi que aquest tingués un comportament físic determinat abans d'interaccionar amb l'observador.

Aquesta fascinant paradoxa, que pretenia aplicar-se al *gedankenexperiment* proposat per J.A. Wheeler cinc anys abans, pot ser interpretada de la següent manera. Som davant un fals problema si hom s'adona que sostenir que un esdeveniment o un altre hagin succeït, realment és una mica **indecidable**. Si els resultats de la detecció són idèntics tant si la cèl·lula PC està oberta o tancada, això és degut al fet que es mesura no el passat

J. A. Wheeler.

en si sinó el seu efecte en el present, el qual està determinat, sobretot, per les condicions actuals. En altres paraules, no és possible determinar perfectament el passat, cosa que no significa, naturalment, que el passat no hagi existit, sinó que existeix només el present efecte d'un passat.

La ciència ofereix una oportunitat per a reflexionar filosòficament sobre el temps, ja que, si parlar del passat significa interaccionar amb els seus efectes en el present, aquest no pot tenir la mateixa realitat que el passat. Aquesta és una conseqüència que sorprèn a qui estigui acostumat a comprendre el temps massa localment, això és, segons aquella imatge d'herència newtoniana que assigna a cada moment del temps un valor de la recta real igualment central. Si bé és cert que, en física, el temps ha de ser entès així, no ho és que aquesta representació pugui ser confosa amb tota la comprensió del concepte de temps. D'aquesta confusió neixen molts dels problemes aquí tractats. L'experiment de la *Delayed-Choice* convidava a pensar que quan l'home interacciona amb el món ho fa en el present actual de la seva existència, present que adquireix una centralitat a la qual la imatge local del

29 Cf. G. Auletta, *Foundations and interpretation of Quantum Mechanics*, 448-451.

temps no fa justícia. Des d'aquest angle, no és molt difícil comprendre que no pot atorgar-se el mateix tipus de realitat al present que al passat, per més que aquest fos un present en el seu moment. Naturalment, si no podem donar el mateix estatut real al present que al passat, ja que mentre aquell existeix, aquest ha deixat d'existir, l'argument de Landucci no se sosté: no essent el passat una entitat actualment existent, un temps passat infinit no implica un infinit en acte sinó només un infinit potencial, que, és clar, no és contradictori. Sota aquesta òptica, **no hi ha arguments vàlids** per negar una possible eternitat del món.

Es pot allargar més aquesta conclusió. Eternitat i creació serien contradictòries si es concep l'eternitat del món com un infinit actual³⁰. Donada l'espessor ontològica de què gaudeix el present –el seu ésser en acte– respecte del passat, es pot afirmar que un temps passat infinit (una eternitat passada) mai serà un infinit en acte, car tot el temps passat d'un possible món etern ja no existeix, com no existeix tampoc un moment inicial o qualsevol moment del passat, si no és en els seus efectes. En virtut d'això, queda invalidada també la possible objecció que un món etern implicaria un món il·limitat en l'espai (que és clarament un infinit en acte, doncs si existís un tal món tota la seva infinitud existiria en acte) perquè, ja que tota la infinitud de temps d'un món etern no és actual, el món pot continuar essent limitat en l'espai instant a instant i haver existit des de sempre. Per tant, la possible eternitat del món **no és contradictòria** amb la seva creació.

Conclusió

Per concloure aquest article ens cal fer balanç dels punts fermes que hem anat assolint al llarg d'aquesta exposició. En

primer lloc, no hem de confondre el Creador amb el primer temporal de la cadena de causes segones reals que concorren a la creació d'un ens: Déu és Causa Primera en sentit metafísic, cosa que vol dir clarament fora del temps. La nostra primera secció ha desenvolupat aquesta tesi. Un segon punt, conseqüent amb l'anterior, és la no temporalitat de la creació, doncs el temps comença a ésser amb el món per ser creat, cosa que impedeix preguntar-se quan fou la creació³¹. Aquesta qüestió roman al fons de la possibilitat de saber des del present, per tant des del temps, si la durada del món és finita o infinita. A més, ha calgut una reflexió sobre la naturalesa del temps que distingeixi la seva realitat del seu mer ús matemàtic. Finalment, la comprensió de la noció d'infinit ha estat determinant. Que Déu sigui Infinit, significa que el seu Ésser, pur Acte, *no és finit*, no que sigui un infinit en acte; per aquesta raó, el seu Ésser està fora del temps i la seva Eternitat no és com la possible eternitat del món, que seria un infinit potencial. Les últimes seccions es funden en aquestes distincions.

Aquest sinuós camí entre la filosofia i la ciència ha intentat demostrar que la qüestió sobre si el món és etern o ha tingut inici continua essent indecidible, no antinòmica però sí raonable, car ni des de la ciència ni des de la filosofia pot ser demostrat l'inici temporal del món, ni tampoc és contradictori pensar que el món pugui ser etern i creat. El començament temporal del món continua pertanyent a l'àmbit de la **doctrina revelada strictu sensu**, com ensenya Tomás i sosté el recent Magisteri de l'Església³². Si la qüestió sobre si el món és etern o ha tingut inici continua essent indecidible, queda demostrat que l'interrogant sobre si l'anomenat *Big-bang* correspon a l'inici temporal de l'univers –versió actual d'aquell vell problema–, està mal plantejat.

30 Novament és Bonaventura qui fa aquesta assimilació. Bonaventura, II Sent., 1, I, 1, 2, Con., *Opera omnia* II, 23.

31 Sant Agustí, Conf., XI, 10-13. Cf. G. Basti, *Filosofia della natura e della scienza*, I. I *Fondamenti*, 465.

32 Cf. Pius XII, DP, 80. Cf. Joan Pau II, *Discours à l'Académie Pontificale des Sciences*, 3 octubre 1981.

En efecte, per raó de tot el que s'ha anat explicant, cap teoria científica podrà identificar o demostrar el començament temporal de la creació.

Hem dit en la introducció –i ho hem anat veient al llarg de l'exposició– que la confusió dels nivells del pensament humà és allò que ha fet que aquesta pregunta estigués mal plantejada; també hem sostingut que la resolució d'aquest mal plantejament potenciarà tots els nivells de reflexió en els propis àmbits d'aplicació. Efectivament, la qüestió, lluny de ser estèril, es revela molt fecunda ja que ha fet vibrar totes les cordes del raonar humà. La demostració racional de la creació permet a l'home de poder comprendre la radical dependència amb el seu Creador, cosa que possibilita l'establiment d'una relació personal i el do de la mateixa Revelació. A més, la impossibilitat de la raó, científica o filosòfica, per demostrar l'inici temporal, posa un límit a la capacitat cognoscitiva de l'ésser humà, que situa la seva raó davant la inefabilitat del misteri, de l'ordre que sigui, i, alhora, no tractant-se d'una antinòmia, l'obre a la possibilitat que coneixement i ciència creixin. Finalment, una raó no tancada sobre si mateixa, ajuda a la fe a no recolzar-se en falsos arguments, com ho és als ulls d'alguns cristians el que ens ateny, i a guanyar, per tant, comprensió de si mateixa: **fides quaerens intellectum**. En efecte, la fe cerca de comprendre. Una comprensió que en alguns autors ha arribat a assolir profunditats inimaginables

si partissin només de la raó. Sant Tomàs, per exemple, dins d'aquest moviment de la raó en el marc de la fe, una raó que accepta per fe l'inici temporal de la creació, arribarà a afirmar audaçment que el temps és també un nom de Déu: una manera d'anomenar-lo³³! Certament, no deixa de sorprendre que el temps sigui, entre d'altres, un nom de Déu, quan sabem que en Déu no hi ha temps. I, certament, no és vers això que apunta la profunda reflexió teològica del sant Doctor d'Aquino. El temps és també un nom de Déu perquè Déu és la mesura del seu "moviment" intratrinitari, cosa que és la raó teològica última de la mateixa possibilitat de la creació i del temps.

Sembla clar, doncs, que tots els nivells de la reflexió humana han quedat potenciats en els seus àmbits d'aplicació, gràcies a haver desfet tot l'entramat que hi havia al darrera d'una pregunta d'aparença tan innocent com la que titula aquest article: el *Big-bang*, correspon a l'inici temporal de l'univers? El recorregut que hem proposat ens ensenya a ser prudents alhora de fer afirmacions que impliquin aquestes qüestions tan delicades tot aprenent a respectar les diferents fonts del coneixement humà, cada una d'elles tan digne i respectable com totes les altres. Si som fidels a aquest respecte, la nostra fe guanyarà credibilitat als nostres ulls i als dels nostres contemporanis.

Lluc M. Torcal

33 "Deus dicitur autem tempus", *In Div. Nom.* X, 1.2, 862.

EL CAMÍ DEL PERDÓ

Probablement cada dia resem el Parenostre. I així cada dia demanem el perdó de les nostres culpes alhora que afirmem que perdonem els qui ens ofenen. Si realment complíssim sempre el que diem en el Parenostre, els beneficis socials serien indiscutibles. La construcció del Regne seria ben perceptible. Ens parla del camí del perdó la psicopedagoga Lina Zulueta.

Els cristians tenim una oració excel·lent per demanar o sol·licitar una gràcia: el parenostre. En la seva formulació hi trobem una frase preciosa: *perdoneu les nostres culpes així com nosaltres perdonem els nostres deutors*. És a dir: proclamem el perdó com una de les nostres pràctiques més sublimes. Si realment complíssim el que diem en el parenostre els beneficis serien evidents.

Els dos camins

Quan ens sentim ferits o suportem una injustícia, tenim dues possibles línies d'actuació: podem continuar mantenint en la nostra memòria el greuge i el mal sofert; aleshores, com un projectil explosiu que esclata després de l'impacte i engrandeix la seva destrucció, el fet dolorós s'intensifica i fins i tot pot arribar a agradar. També podem, però, posar fi al cicle del dolor i alliberar-nos-en. L'alliberació, tanmateix, només es produeix quan perdonem, i mai no hi ha perdó si no eradiquem de l'ànima la fúria de la venjança i la corrosió del rancor. Aquesta segona opció, fins i tot des d'un punt de vista egoista per al bé nostre i per al bé de generacions posteriors, ens convé molt més.

Els sociòlegs afirmen que una societat que ha sofert una guerra civil triga tres generacions per poder superar les divisions que van originar el conflicte. Per desgràcia nosaltres sabem que aquesta afirmació és certa. La nostra guerra civil va acabar el 1939, però la postguerra ha

estat llarguíssima. Durant molts anys la nostra societat va estar marcada per la pobresa i la falta de recursos materials. Afortunadament, els recursos van augmentar, la pobresa va disminuir i l'escassetat va anar desapareixent a partir dels anys 60 del segle passat. La postguerra de la incomprensió i la rancúnia, però, va arrelar en tota la societat i s'hi va incrustar l'odi. I aquesta postguerra ha durat més. El rancor nascut d'aquell conflicte ha continuat ombrejant les ments i les ànimes d'aquells que no sabien perdonar.

Al llarg de la història trobem personatges plens d'odis, rancúnia, pors i inseguretats que han arrossegat pobles o famílies a la desgràcia; afortunadament, però, també coneixem exemples de coratge que no han caigut en la desesperança; ben al contrari l'alliberació generada pel perdó els ha portat a actuar amb noblesa. Perdonar no vol dir només oblidar o ignorar. Els exemples de noblesa a què ens referim han continuat lluitant, denunciïn profèticament la injustícia i treballen a la recerca d'un món més just. Aquesta és una via productiva que permet avançar a aquells esperits coratjosos que, d'una banda han sabut desterrar la venjança i, de l'altra han afrontat el perdó per a un millor esdevenidor. No parlem pas de teories. Heus ací dos exemples recents de persones que han superat els infortunis sense doblegar-se a l'odi: la croata **Dubravka Ugresic**, que ha denunciat la crueltat i la injustícia a Croàcia, i la somali **Ayaan Hirsi Ali** que encarna en la seva persona la permanent

Dubravka Ugresic.

lluita de les dones musulmanes pels drets humans.

Dubravka Ugresic

L'any 1991 a Iugoslàvia va començar un violent desmembrament de les Repúbliques d'Eslovènia i Croàcia i, com a conseqüència, va esclatar una guerra espantosa que va cobrir d'horror tots els seus habitants. Tot i que el conflicte de la desintegració de Iugoslàvia podia haver-se resolt de diverses maneres, es va triar la pitjor: la guerra. Com sempre en tot conflicte bèl·lic, l'herència ha estat el record de l'odi. Dubravka Ugresic és llicenciada en filologia eslava, va néixer a Zagreb (Croàcia) i va patir tot el procés de la preguerra, la guerra i la desintegració de Iugoslàvia.

Actualment viu i té la nacionalitat dels Països Baixos. Ella és una croata que va haver de fugir de Croàcia, no pas per dissentir dels límits de les fronteres, ni per criticar l'existència de nacionalitats, ni

molt menys encara per racisme. Dubravka Ugresic va tenir el coratge d'escriure sobre la situació real del que passava a Croàcia a diaris estrangers; els seus compatriotes –tant era que fossin intel·lectuals, periodistes o polítics– la van acusar de traïdora. Una de les denúncies que l'escriptora escrivia en els diaris estrangers era la violació de les dones musulmanes per part dels croates. Va denunciar que l'odi dels croates envers els musulmans els impedia reconèixer els propis delictes. Com a conseqüència d'aquesta denúncia va perdre amics i feina. Finalment, quan va ser amenaçada i perseguida, va emigrar.

Avui continua escrivint i denunciant les injustícies. És una dona que no ha deixat germinar l'odi a la seva ànima; no guarda rancúnia, ha comprès i ha perdonat perquè si no fos així no podria viure en pau amb ella mateixa. Hem vist com en un conflicte bèl·lic la por condueix a cometre actes brutals i com la paranoia col·lectiva incita a la discriminació. També hem pogut veure malgrat tot, com algunes persones en circumstàncies idèntiques són capaces d'extreure el millor d'elles mateixes. És l'exemple de Dubravka Ugresic.

Ayaan Hirsi Ali

Ayaan Hirsi Ali és una dona somali que amb 22 anys va fugir de la seva família perquè la volien casar amb un cosí llunyà. Va refugiar-se als Països Baixos i després de llicenciar-se en Ciències Polítiques va ser elegida diputada al Parlament pel partit liberal. Ayaan Hirsi Ali va patir l'ablació, efectuada per la seva àvia; la seva mare la va maltractar i, a més, va haver de sofrir les penúries de la guerra civil de Somàlia. Ella, una víctima més de l'odi i de la violència, es va convertir en heroïna de les dones musulmanes.

L'any 2004 va escriure el guió d'un curtmetratge de denúncia de situacions com la seva que va ser rodat per Theo van Gogh. En aquest curt s'exposaven les

tortures físiques i psíquiques que pateixen moltes dones musulmanes. Mesos més tard Theo van Gogh va ser assassinat per un musulmà enfurismat. Tots aquests esdeveniments, però, no han descoratjat pas Hirsi Ali. Ella continua lluitant, segueix escrivint per fer entendre que no és possible admetre, en nom d'una malentesa tolerància amb altres cultures, molts comportaments contraris als drets humans.

L'herència del perdó i la tria del bé

Cap d'aquests dos exemples transmetrà a generacions posteriors un mal enquistat per l'odi. Hem d'evitar que el rancor n'ii en els nostres cors, d'una banda per tal d'evitar situacions d'odi que menin a la venjança i, de l'altra, per despertar consciències i crear camins d'esperança. L'experiència d'aquestes dues dones les ha destacades, no pas com a víctimes del rancor, sinó com a persones que se n'han alliberat i que per això poden actuar en benefici d'una societat que ha d'aprendre constantment dels seus errors per no repetir-los.

Actualment molts científics, entre ells Antonio Damasio o Torsten Wiesel, afirmen que és molt més fàcil viure si es tenen emocions i sentiments i que, si aquests són els adequats, existir encara resulta més plaent. Els humans som lliures i podem triar el que és més sublim o podem també caure en el que és més abjecte. Podem fer grans coses i podem cometre actes indignes. La nostra llibertat ens permet triar la revenja o la compassió; podem fer el mal o podem ser solidaris. I segons es cultivi el millor de la naturalesa humana o se n'eviti el pitjor, així serà la societat en que vivim, ja que tota societat és, fonamentalment, la suma dels seus individus.

Segons el Dr. Álvaro Pascual-Leone els humans tenim en una regió del cervell, concretament a l'àrea de Broca, unes cèl·lules denominades «neurones miralls»;

Ayaan Hirsi Ali.

són les que ens proporcionen la capacitat d'imitar. Aquest sistema neuronal és el responsable que experimentem una emoció quan veiem algú emocionar-se. La neurologia ens diu, doncs, que estem dotats per sentir literalment la mateixa emoció que una altra persona sent. No resulta difícil deduir que a cap humà li ha de costar sentir a dins de l'ànima el patiment o l'angoixa d'altres persones.

En conclusió podem afirmar que totes les persones som capaces i estem dotades per respectar, per ser misericordioses i per saber perdonar. Fins i tot sabem que la nostra ment i el nostre cos treballen de tal manera que quan som solidaris o actuem amb el beneplàcit de la nostra consciència, el nostre sistema immunitari s'enforteix. És reconfortant pensar que, a pesar dels problemes, incomprendiments i les dificultats que es puguin presentar, els humans podem, amb intel·ligència i generositat, superar-los. Només cal treballar en el camí del perdó tal i com ens ho ha ensenyat des de sempre la nostra fe.

Lina Zulueta

DOS MONJOS DE POBLET

El proper 2 de febrer de 2008 es compleix el vuitè centenari del naixement del rei Jaume I el Conqueridor, les despulles del qual reposen a Poblet. També hi reposen les de qui li va fer de pare i va ser la seva mà dreta mentre va viure: Guillem IV de Cervera. Aquest darrer va acabar la seva vida com a monjo de Poblet i va ser confessor del rei Jaume. Amb motiu d'aquests fets, Manuel Cervera i Notari ens resumeix la vida d'aquests dos personatges i proposa l'organització d'algun acte que es faci ressò d'aquests fets.

Introducció

Durant aquests últims anys he conviscut uns dies amb els monjos de Poblet com a hoste, participant activament en les celebracions religioses, compartint el seu menjar i descansant a la nit envoltat pels seculars murs del monestir. He resat, he llegit molt, he sortit per contemplar els voltants i he pogut pensar amb tranquil·litat i assossec. Una de les coses que m'ha vingut al cap durant aquestes estades és que, tot i que en el monestir de Poblet hi han conviscut molts i molt bons monjos des de la seva fundació al segle XII, per a mi n'hi ha dos que sobreixen per damunt de tots: el rei Jaume I, *el Conqueridor*, i el seu vassall i gran conseller reial Guillem IV de Cervera, *el monjo*, a qui el Rei qualifica en el seu *Llibre dels Feyts* (§ 34) com a *home vell i dels més savis d'Espanya*. Us parlo, doncs, a continuació d'aquests dos monjos per a mi tan especials.

Guillem IV de Cervera, el Monjo

Guillem IV de Cervera va ser el primer fill de Guillem III de Cervera –*senyor* de Juneda, Castellans, Cérvoles, Timor, la Guardiola i Rubinat– i de Berenguera d'Anglesola, senyora de Verdú, i podria haver nascut, segons refereix Agustí Duran i Sanpere, l'any 1156, encara que el pare Agustí Altisent estima que *havia nascut pels voltants de 1165*.

A la mort del seu pare, entre 1172 i el 1181, heretà les seves senyories i, rebé de sa mare, la vila de Verdú. També era senyor de Tàrraga, de Benifassà (Castelló), de Pallarols i de Montlleó i de molts altres llocs. Se'l

coneixia com a Guillem IV de Cervera, senyor de Juneda, quan va començar a aparèixer en la vida pública com a assidu cortesà del rei Pere *el Catòlic*, en el mateix inici del seu regnat (1196).

Pels volts del 1203 pignorà al monestir de Poblet els *honors* de Verdú i de Preixana, per tal de preparar la seva anada a la quarta croada a Terra Santa, predicada pel papa Innocenci III el 1199. Quan va tornar de la croada de Terra Santa, va contraure matrimoni amb la noble i molt rica dama provençal, Laura de Sant Fultan o Fultano, de la qual va tenir dos fills: Guillem i Ramon de Cervera. N'enviuà pocs anys després.

Gran personatge durant el regnat del rei Pere, en va rebre com a *honor* la senyoria de Benifassà (1208), a l'actual província de Castelló, amb la condició de repoblar-lo.

També li va fer donació dels castells i ciutats de Tortosa i Benifallet; i el 1210 va rebre igualment dels templers per a tota la vida, la part de la ciutat de Tortosa que l'orde del Temple posseïa com a senyoria des de la seva conquesta el 1181.

Va acompanyar el rei Pere, formant part de la seva host, a la batalla de *les Navas de Tolosa* (1212), prop de Jaén, en la qual els reis cristians d'Aragó, de Navarra i de Castella van escometre les tropes musulmanes, derrotant el cabdill almohade Emir Mohammed I, el qual pretenia apoderar-se de la resta dels regnes cristians.

Fou marmessor del comte d'Urgell, Ermengol VIII, del qual va ser un bon amic, i el 1212, ja vidu, contragué matrimoni amb la seva viuda, la comtessa Elvira de Subirats, convertint-se així en padrastre d'Aurembiaix, filla lledesma del comte Ermengol i única hereva del comtat, intervenint en favor de la comtessa i contra les pretensions del seu cosí germà, el vescomte Guerau IV de Cabrera.

Després de la signatura del rei Pere, hi consta la seva com a testimoni en nombrosos diplomes i pergamins sobre afers del govern dels seus territoris. Sovint acompanyà el rei, formant part del seu seguici, en els seus viatges a terres d'Occitània, especialment en un viatge a Montpeller amb motiu del casament de Pere I amb Maria de Montpeller el 1206. També va acompanyar el rei Pere quan va anar a Tolosa a lluitar contra Simó de Montfort, per tal de protegir els càtars com a súbdits seus que eren. El rei Pere va trobar la mort lluitant contra els croats comandats per Montfort en el decurs de la batalla de Muret el 1213.

D'aleshores ençà Guillem de Cervera es dedicà en cos i ànima a la causa del nen Jaume I, fill del difunt Pere I, el qual només tenia cinc anys quan va succeir el seu pare

Foto: BEDMAR

Tomba de Jaume I.

com a rei de tots els seus regnes i com a senyor d'altres territoris.

Jaume I, el Conqueridor (1208-1276)

Els progenitors

Els progenitors del rei Jaume I van ser el comte-rei de Catalunya i Aragó, Pere *el Catòlic*, I de Catalunya i II d'Aragó, i la comtessa-reina Maria, senyora de Montpeller. Va néixer el dia 2 de febrer de 1208, la qual cosa queda ben detallada en el *Llibre dels Feyts*, que va dictar el propi monarca.

L'historiador Ferran Soldevila ens explica com va ser elegit el nom de Jaume per a aquest infant. En comentar la Crònica diu: *... per a l'elecció del nom d'aquella criatura destinada a un tan alt esdevenidor, la mare féu fer dotze candeles iguals, i va posar a cada candela el nom d'un dels apòstols, i les va fer encendre totes al mateix temps, amb prometença que el nom d'aquella que més duraria seria el nom del seu fill. "E durà més la de sant Jacme bé tres dits de través que les altres. E per açò e per la gràcia de Déu, havem nós nom En Jacme", diu el Llibre dels Feyts.*

El seu pare, el rei Pere, com ja hem dit, per aquells temps es trobava lluitant contra els croats de l'Església que perseguien sense treva els càtars, vassalls i súbdits seus de la regió del Llenguadoc. Per voler defensar-los, va intentar per tots els mitjans que tenia a mà, arribar a un acord amb Simó de Montfort, cap dels croats, a fi de fer la pau.

Per això va pactar amb ell, el 27 de gener de 1211, que si no perseguia més els seus súbdits, li rebria l'homenatge que tant desitjava obtenir del rei, com a senyor feudal, confirmant-li així els seus feus de Beziers i Carcassona; el rei Pere va acceptar també el pacte de matrimoni del seu fill Jaume, que aleshores tenia tres anys, amb Amícia, filla del cap dels croats. Fins i tot va accedir a lliurar-li el petit Jaume a la seva guarda de manera que Montpeller hauria de restar governat per Simó de Montfort fins que l'infant Jaume assolís l'edat de divuit anys.

Tot va ser endebades. Sense entrar en detalls direm només que les coses van empitjorar i, al final, la guerra va ser inevitable. I tal com ja hem esmentat els futurs consogres es van enfrontar a Muret on, tot i que les tropes del rei Pere triplicaven les de Simó de Montfort, Pere I va morir en la batalla (el 13 de setembre de 1213). El 20 d'abril d'aquest mateix any moria a Roma la reina Maria de Montpeller. L'hereu del regne de Catalunya-Aragó i d'altres territoris dels seus pares, el futur Jaume I, un nen de cinc anys, va quedar orfe de pare i mare i, a més, presoner a l'emmurallada ciutat de Carcassona a mans del sanguinari Simó de Montfort.

La minoria d'edat

Aleshores entrà en acció Guillem IV de Cervera, el qual, juntament amb altres nobles de Catalunya i d'Aragó, va anar a Roma per suplicar al papa Innocenci III que intercedís prop de Simó de Montfort per tal que lliurés el rei captiu als seus súbdits. El Papa va atendre les raonades i justes peticions que li van fer i per butlla de gener de 1214 comminà Simó de Montfort a lliurar immediatament Jaume I als seus vassalls. Simó va obeir i va lliurar Jaume el 1214 a la ciutat de Narbona.

Alliberat, doncs, el menudet rei, va entrar a Catalunya per Girona i Barcelona. A Lleida, l'agost de 1214, acompanyat pel legat papal, es va reunir una assemblea de nobles i es va començar a organitzar la governació del regne. Feta la presentació del petit Jaume,

els nobles presents li van prestar jurament de fidelitat i el legat pontifici va proposar el comte Sanç —oncle-avi en quart grau de parentiu de Jaume I— per a la regència durant la minoria d'edat. L'assemblea de magnats ho va acceptar, així com també el nomenament dels consellers de Sanç mentre durés la regència. Per part d'Aragó fou nomenat el bisbe de Tarassona, Eiximèn Cornell i Pere Ahonès; i per part de Catalunya l'arquebisbe de Tarragona, Guillem IV de Cervera, Guillem de Cardona i el Mestre del Temple, Guillem de Montrodon.

Aquell Consell de Regència, sota la seva protecció, pren el petit Jaume que serà educat en el castell de Montsó, on rebrà l'educació i formació del futur rei de Catalunya-Aragó, amb la direcció i tutela del mestre del Temple, Guillem de Montrodon, i les visites d'alguns membres de la noblesa, entre els quals les de Guillem de Cervera. Aquest, sense oblidar-se de les seves tasques de govern, es va dedicar també a vetllar per l'educació del rei. Jaume I s'estigué a Montsó durant dos anys i mig, des del 16 de setembre de 1214 fins a la seva sortida el 20 o 22 de juny de 1217.

Com que no podem allargar-nos massa direm que Jaume I va ser el sobirà que va governar més temps al llarg del segle XIII; qui va conquerir més territoris als sarraïns —els regnes de Mallorca, de València i el de Múrcia—; qui ha legislat amb més saviesa atorgant als seus súbdits les constitucions civils més adequades, salvaguardant sempre les llibertats i creences i, en la mesura del possible, les seves lleis i tradicions; qui ha influït més profundament en la política dels altres regnes cristians de la península Ibèrica i d'Europa, atesa la seva llarga vida (68 anys, de 1208 a 1276) i els anys de regnat (1213-1276); i qui va sobreviure a tots els reis de la seva època.

Guillem IV de Cervera i el rei

Des de 1214 fins a la seva mort el 1245, mai no li va manca al rei l'assistència de Guillem de Cervera, el qual va estar sempre

Fot. BEDMAR.

Tomba de Guillem IV de Cervera.

al seu costat. Va formar part durant la seva infantesa del provisional Consell de Regència; va ser també conseller reial després que els tres estaments del Regne haguessin efectuat el jurament de fidelitat al jove rei a l'assemblea de Lleida (juliol de 1214). Quan el rei durant la seva minoritat era educat al castell de Montsó, Guillem de Cervera el visitava sovint i li feia de pare. Més endavant, durant la joventut del rei, va ser membre del seu Consell; sovint feia de testimoni i després de la signatura del rei figura amb freqüència la seva signatura en els documents que calia redactar per al govern dels seus territoris.

També formà part dels qui van aconsellar el precoç matrimoni amb la infanta Elionor de Castella (1221) quan el rei encara no tenia els 14 anys. Això es va fer perquè els nobles temien per la vida del jove monarca i pretenien que els regnes disposessin d'un hereu. Calia assegurar que la nissaga reial no s'apartés del llinatge del Casal de Barcelona.

Va lluitar al costat del rei el 1228, contra el vescomte Guerau IV de Cabrera, defensant el comtat d'Urgell per a Aurembiaix, la filla del comte Ermengol VIII.

Un cop vençut el de Cabrera, es va pactar el lliurament del comtat d'Urgell al rei Jaume, el qual desitjava obtenir-lo per aconseguir que la totalitat del territori de Catalunya estigués sota la seva corona.

Va ser nomenat pel rei *majordom major i molt privat del rei conqueridor* tal i com destaca E. Fort i Cogul; en la seva majoria d'edat va ser el seu més entusiasta i ferm col·laborador, continuant de conseller reial i confident en totes les empreses de conquesta (Mallorca, Borriana, el Puig i València); en la seva maduresa va ser tutor reial del seu fill primogènit i hereu Alfons, hagut de la reina

Elionor.

Guillem IV de Cervera, finalment, va ser nomenat confessor del rei després de professar el 1230 com a monjo en el Reial Monestir de Santa Maria de Poblet al qual va fer donació de la seva senyoria de Benifassà per a la construcció d'un nou cenobi que Jaume I va fundar el 1233 a l'actual província de Castelló, a la comarca de Tinença, essent el primer monestir del nou Regne de València i un dels més importants fundats per Poblet. Guillem va morir el 1245 i va ser enterrat a Poblet, en un sepulcre dels Cervera, situat a l'atri o galilea de l'església abacial, a la part de l'Evangeli i de l'altar del sant Sepulcre.

Jaume I i Violant d'Hongria

Jaume I es va casar en segones núpcies, el 1235, amb la princesa Violant d'Hongria, filla del rei Andreu II d'Hongria, de la qual va tenir sis filles i quatre fills. El gran, Pere, va ser rei de Catalunya, Aragó i València, el segon, Jaume, ho va ser de Mallorca i dels territoris del Llenguadoc; finalment un tercer, Sanç, va arribar a ser arquebisbe de Toledo i primat. Ferran, el quart fill, va morir jove.

De les sis filles, Violant va ser reina de

Castella pel seu casament amb Alfons X *el Savi*; Elisabet va ser reina de França en casar-se amb Felip III *l'Ardit*, fill del rei Lluís IX, *el Sant*; Sança va morir a Terra Santa on va peregrinar i on es dedicava a tasques d'apostolat; finalment Maria i Elionor van morir sense maridar-se.

La reina Violant d'Hongria morí a Osca el 1251. Va ser enterrada al monestir de Santa Maria de Vallbona. El seu sepulcre, darrerament restaurat i repintat a instàncies del consolat de la república d'Hongria de Barcelona, s'alça al damunt de dues columnes quadrangulars de pedra a la part de l'epístola de l'altar major, en el presbiteri de l'església.

Després que el rei vestís l'hàbit del Cister de mans de l'abat de Poblet, Jaume I va morir pocs dies després a València el 1276. Dos anys més tard va ser enterrat a Poblet, en una tomba de pedra tallada sobre unes mènsules en el mur del presbiteri de l'església abacial.

Les despulles reials

Les despulles de Jaume I van reposar a les tombes reials que construí el seu nét Pere *el Cerimoniós* fins a la seva profanació i destrucció el 1835. Posteriorment es van recollir i es van dipositar a l'església parroquial de l'Espluga de Francolí i, més tard, foren traslladades a la catedral de Tarragona on es va construir un sepulcre que les va contenir fins al 1952, data en la qual foren traslladades juntament amb les restes de les altres persones reials a les tombes reconstruïdes després de la guerra civil. El retorn de les despulles va ser presidit pel Cap de l'Estat a qui van acompanyar altres membres del govern espanyol i diversos representants de totes les corporacions de

Foto: Arxius Poblet.

Tomba de Violant d'Hongria.

l'antic Regne de Catalunya-Aragó i de la noblesa d'Espanya. Va ser presenciat amb silenci i respecte a tots els pobles per on passava la comitiva fúnebre.

Conclusió

El pròxim 2008 es compleix el vuitè centenari del naixement del rei Jaume I ja que va néixer el 2 de febrer de 1208. Creiem que s'hauria d'aprofitar aquesta circumstància per convocar algun acte solemne en el marc del monestir de Poblet que commemorés l'efemèride. Estic segur que, a més d'enaltir la inigualable figura del rei conqueridor, besnet de Ramon Berenguer IV —comte de Barcelona i príncep d'Aragó, que va fundar el monestir el 1150— mereix un record especial celebrar la presència de les despulles de Jaume I al monestir ja que el rei va morir vestint l'hàbit del Cister. D'aquesta manera el nom de Poblet incrementaria amb aquest acte el ressò que té entre les autoritats i la ciutadania de Catalunya, d'Espanya i del món sencer.

Manuel Cervera

ORDENACIONS A POBLET

Crònica

El diumenge dia 3 de juny de 2007, solemnitat de la Santíssima Trinitat, l'església de Poblet va viure amb goig el pas del Senyor en l'ordenació de dos membres de la seva comunitat monàstica: fra Lluç M. Torcal Sirera va ser ordenat de prevere i fra Lluís Solà Segura, de diaca. Ens fan la crònica d'aquesta gran festa els seus dos protagonistes.

"Beneït sigui Déu Pare, amb el Fill Unigènit i l'Esperit Sant, que ens estima amb un amor immens".

L'arquebisbe de Tarragona, monsenyor Jaume Pujol Balcells, a petició de l'abat de Poblet dom Josep Alegre Vilas, va presidir la missa d'ordenacions i va conferir el sagrament de l'orde a fra Lluç M. Torcal i a fra Lluís Solà. També hi eren presents l'abat general de l'Orde Cistercenc, dom Maur Esteva Alsina, i, en signe d'amistat i comunió diocesana, el vicari general de l'arxidiòcesi, mossèn Miquel Barbarà Anglès, el senyor rector de l'Espuga de Francolí, mossèn Josep Pairoto Massoni, i altres preveres vinculats a la comunitat de Poblet o als ordenands. El senyor arquebisbe fou assistit pel diaca del monestir, fra Marc Vallès, i per mossèn Andreu Rodríguez, diaca de l'església de Terrassa.

La icona de la Trinitat presidia espiritualment el misteri celebrat i viscut a Poblet en aquest dia. En efecte, la comunitat de monjos i els fidels més habituals del monestir es deixaven visitar, com Abraham pels tres hostes divins, pel Déu i Pare ple de tendresa que, en el misteri de la seva Santíssima Trinitat, es feia especialment proper i es deixava acollir pel ministeri dels nous servidors de l'altar i de la paraula.

La litúrgia de la paraula d'aquest dia ens parlava d'un Déu que troba les delícies a fer estada entre els homes, un Déu que dansa, tot jugant, al so de l'harmonia meravellosa de la creació (cf. lectura primera, Proverbis 8, 22-31). El Déu que, per

Foto: BEDMAR.

L'arquebisbe de Tarragona va ordenar de diaca fra Lluís Solà (a la seva dreta) i de prevere el fra Lluç M. Torcal (a la seva esquerra).

mitjà del seu Esperit, ha vessat en els nostres cors el seu do més preuat, l'amor, del qual ha donat la màxima prova Jesucrist, el Fill, el qual, al seu torn, tot lliurant-se a la creu en braços del Pare (cf. lectura segona, Romans 5, 1-5), lliurava als seus deixebles, a la seva Església, aquest mateix Esperit que ens fa caminar cap a la veritat per a glòria del Pare (cf. evangeli, Joan 16, 12-15). Aquesta realitat esdevenia així per als nous ordenats exigència i compromís de ser constructors de comunitat i de reconciliació mitjançant el servei senzill de cada dia al si de la pròpia comunitat monàstica, amb una gran obertura de cor a tots els homes i dones. Ens hi encoratjava el bisbe Jaume amb les paraules de la seva homilia: *El sacrament de l'orde us conformarà més a Jesucrist, que vol que sigueu ell mateix que passa entre els homes.*

La comunitat de monjos, els familiars i amics dels ordenands i els fidels presents

varen poder seguir la bella i sòbria litúrgia mitjançant un llibret que contenia tots els textos i els cants de la missa i del ritu d'ordenacions. El moment central, que en aquest dia de la Santíssima Trinitat revestia un gruix i una profunditat molt especials, fou el de la imposició de les mans, primer a l'ordenand de diaca i després al de prevere, juntament amb la pregària epiclètica d'invocació de l'Esperit Sant, per part del senyor arquebisbe. Aquest gest tan senzill i tan antic en la pràctica de l'Església ens empeltava en la llarga i fecunda tradició de la successió apostòlica que, des dels primers deixebles i apòstols, proclama i encarna, de manera viva i creativa, l'evangeli del Senyor Jesús. El nou diaca, rebent l'evangeliari de mans del bisbe, i el novell prevere, rebent la unció de les mans amb el sant crisma, i la patena i el calze presentats pels fidels, eren cridats a continuar en l'Església, i concretament en l'Església que és a Poblet, la tradició de la fracció del pa lliurada pel

Foto: BEDMAR.

El P. Abat, dom Josep Alegre, abraça el nou prevere P. Lluç M. Torcal.

mateix Jesús als seus deixebles, en la qual es parteix el pa de la Paraula i es reparteix el Cos i la Sang del Senyor, com a memorial seu i penyora del Regne que esperem.

Tot allò viscut tan intensament en l'Eucaristia ho continuarem després a la sala dels cups compartint amb joia un refrigeri que ens permeté de saludar tots els presents. Després, amb els familiars més propers i la comunitat monàstica, la festa culminava amb l'àpat fraterno al refector monàstic, presidit pel senyor arquebisbe, l'abat de Poblet i l'abat general. Com a signe d'aquest misteri d'acolliment per part del Déu Trinitat que havíem viscut, vàrem triar com a lectura per a l'inici del dinar, el relat dels tres hostes d'Abraham a l'alzina de Mambré: Gènesi 18, 1-15. Com a cosa més extraordinària, trencant el costum habitual, l'abat concedí gràcia per parlar durant el dinar.

L'endemà, dia 4 de juny, dilluns de la setmana IX del temps de durant l'any, el P. Lluç M. celebrava amb goig la seva missa nova, presidint-nos per primera vegada la conventual. En la seva primera

homília, en què va glossar el sentit de l'acció de gràcies per al cristià, va reclamar com a cosa excepcional el "privilegi de Zaqueu" per tal de poder-nos predicar dempeus, i no assegut a la seu com pertoca al comentador de la Paraula de Déu. També per primera vegada el nou diaca, fra Lluís, proclamava l'evangeli a la seva comunitat de Poblet.

En donem gràcies a Déu, juntament amb el senyor arquebisbe, la nostra comunitat i els familiars i amics que ens hi han acompanyat:

*Oh Déu Pare inengendrat,
oh Fill unigènit,
oh Esperit Sant Defensor,
Trinitat santa i indivisible,
et confessem, et lloem i et beneïm
amb tot el nostre cor i la nostra veu:
a tu la glòria per sempre.*

Lluç M. Torcal i Lluís Solà

EL DOCTOR JOAN BASSEGODA i NONELL

El Dr. Joan Bassegoda i Nonell ha tingut una vinculació molt particular amb Poblet, en especial amb els projectes de restauració. El P. Jesús M. Oliver i el secretari de la Germandat, el senyor Xavier Guinovart, l'han entrevistat a Barcelona.

Nota biogràfica

El Dr. Joan Bassegoda i Nonell (Barcelona, 1930) va estudiar arquitectura a la Universitat de Barcelona on es llicencià l'any 1957 i on es doctorà el 1960. Va ser catedràtic d'Història de l'Arquitectura des del 1968 fins a la seva jubilació l'any 2000. D'aleshores ençà és conservador de la Reial Catedral Gaudí.

Va ser arquitecte de la catedral de Barcelona de l'any 1969 fins al 2003. Amb motiu de la seva jubilació li fou concedida la medalla *Pro Ecclesia et Pontifice* (la distinció més alta que concedeix l'Església als laics) per la seva dedicació a la catedral de Barcelona.

El Dr. Bassegoda ha publicat 30 llibres i més de 1600 articles i és difícil resumir la seva enorme activitat professional. Citem, però, els projectes de restauració dels monestirs de Poblet i de Pedralbes, de les catedrals de Barcelona i Tarragona, de Sta. Maria del Mar, de la Mercè i del palau episcopal de la Seu d'Urgell, entre molts d'altres. Ha dirigit 17 tesis doctorals i ha pronunciat conferències a Europa, Amèrica i Àsia.

És membre numerari de les Reials Acadèmies de Ciències de Barcelona i de Doctors de Catalunya i de Belles Arts de

Sant Jordi, d'on també va ser el president. També és corresponsal de diverses Acadèmies espanyoles, d'Europa i dels Estats Units.

És membre de diverses associacions religioses, entre las quals la Germandat de Poblet, on ingressà l'any 1976 i de la qual va ser vicepresident (2000-2005). Va ser també membre del Consell de Redacció de la revista Poblet des de l'any 2001 al 2006.

Realitzem l'entrevista a la seu de la Catedral Gaudí, a l'avinguda de Pedralbes.

Les arrels de la vinculació amb Poblet

Dr. Bassegoda: quina vinculació familiar ha tingut amb el Monestir de Poblet?

Em ve de família, ja que sóc fill i nét d'arquitectes que van es-

Detall de la porta a la seu de la Catedral Gaudí.

tar vinculats amb Poblet. El meu avi, Bonaventura Bassegoda i Amigó (1862-1940), essent estudiant d'arquitectura, va visitar Poblet l'any 1884 amb l'aleshores director de l'Escola, el conegut Elies Rogent i Amat i amb el professor Lluís Domènech i Montaner conjuntament amb els 21 alumnes dels quatre cursos de l'Escola d'Arquitectura. Els alumnes van fer uns plànols de Poblet que van ser enllestits l'abril del mateix any. Van ser publicats en un fulletó titulat *Plano històric de Poblet*, a Barcelona l'any 1884. L'any 1903 l'avi publicà el primer article sobre Poblet al *Diari de Barcelona*.

L'avi era molt amic d'Eduard Toda i Güell, ja que tots dos eren membres de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Va publicar diversos articles a *La Vanguardia*. Cal esmentar una famosa foto històrica en què apareixen el picapedrer Joan Mestres (conegut com Joanet), Eduard Toda i Güell i l'avi sota un fragment reconstruït del claustre superior de Poblet el 1935.

La nostra família vivia molt intensament aquest període de la Renaixença. Un germà del meu avi, l'oncle-avi Ramon Enric, poeta i metge, ens deixà dins les seves obres completes diverses poesies sobre Poblet. Per cert que l'Ajuntament de Barcelona li ha dedicat un carrer per la seva vessant humanitària, ja que fins i tot pagava els medicaments dels pacients pobres del barri de Sants.

El meu pare es deia Bonaventura, com l'avi, i de segon cognom Musté (1896-1987). Va ser també catedràtic de l'Escola d'Arquitectura fins a la seva jubilació l'any 1966 i acadèmic de la Reial Acadèmia de Ciències de Barcelona, ja que també era doctor en Ciències Exactes. Va anar

moltes vegades a Poblet i va mantenir una amistat personal amb el P. Agustí Altisent, ja que la nostra família tenia molta relació amb els Morera-Altisent, que eren cosins del P. Agustí.

El meu oncle Pere-Jordi, també arquitecte, ja va visitar Poblet quan era alumne de l'Escola d'Arquitectura entre els anys 1917 i 1918 amb Pere Domènech Roure, fill de Domènech i Montaner. Van aixecar plànols del monestir que van ser utilitzats per posteriors publicacions. També va escriure poesia i té versos publicats sobre Poblet al llibre "Roses Místiques" i també al llibre de la Restauració de Poblet.

Tampoc voldria oblidar el meu avi matern, Joan Nonell Febrés, que va ser dels primers a Catalunya a fer fotografies i en va fer moltes de Poblet, les quals estan actualment dipositades aquí, a la Càtedra Gaudí.

Ben segur, Dr. Bassegoda, que dins d'aquest

Joan Mestres (Joanet), Eduard Toda i Güell junt a Bonaventura Bassegoda i Amigó, avi del Dr. Joan Bassegoda i Nonell.

context familiar, vostè va sentir parlar molt sovint de Poblet. Com va començar la seva relació personal amb el monestir?

Vaig visitar Poblet a fons quan era també estudiant de l'Escola d'Arquitectura durant el curs 1948-1949 amb Pere Domènech Roure. Recordo que el monestir ens el va ensenyar el P. Giovanni Rosavini, primer Prior després de la reinstauració monàstica i home providencial per a la realitat tant religiosa com arquitectònica que avui representa Poblet.

A casa sempre es parlava de Poblet, en bona part per la vinculació amb el P. Agustí. Va ser, però, l'any 1976 el moment en què el Sr. Felio-A. Vilarrubias, amic personal i membre del Cercle del Liceu, com jo mateix, essent president de la Ger-

mandat el Sr. Patricio Palomar, em va invitar a entrar com a membre actiu de la Germandat.

Com a membre de la Junta

Podria parlar-nos una mica de la seva vinculació personal amb la Germandat?

Quan vaig formar part de la Junta a l'etapa presidida pel senyor Felipe Bertran Güell recordo d'una manera especial les reunions que fèiem a casa seva, a Barcelona, amb l'assistència entre d'altres del senyor Carlos de Godó, pare de l'actual Conde de Godó. Guardo bons records d'aquells anys en què vèiem com Poblet anava completant la seva restauració.

Després del parèntesi que hi va haver entre la marxa de l'abat Esteva a Roma i el nou impuls de l'abat Alegre, recordo amb

El Papa Joan Pau II, l'escultor Frederic Marès i el Dr. Joan Bassegoda a Barcelona l'any 1982.

especial afecte les reunions sota la presidència del Sr. Ramon Mullerat. Aleshores ja les fèiem sempre a Poblet, si bé les reunions del Consell de Redacció de la revista Poblet les fèiem aquí, a la Càtedra Gaudí.

He tingut molta relació personal amb la Comunitat i amb molts membres de la Germandat, ja que cada any durant l'Assemblea de la Germandat visitàvem les obres que s'anaven restaurant i això em donava l'oportunitat de parlar amb tothom.

La restauració de Poblet

Podria explicar-nos quina ha estat la seva col·laboració més directa amb el procés de restauració de Poblet?

De fet, d'una manera directa m'incorporo a col·laborar amb Poblet l'any 1977. L'any anterior havia mort Alexandre Ferrant, que d'ençà del 1943 duia la direcció de les restauracions de l'Estat a

Poblet. L'any 1977, doncs, s'inicià una nova etapa sota la responsabilitat de José Sancho Roda com a arquitecte responsable de Patrimoni Artístic. Jo vaig treballar en el projecte de restauració del Palau de l'Abat.

Poc després de la tornada del President Tarradellas de l'exili es va posar damunt de la taula la restauració del cimbori. El president Tarradellas va visitar Poblet el 10 de febrer de 1978 després de no haver-lo visitat des del gener de 1939, en què hi va fer una curta estada i hi va coincidir amb Eduard Toda i Güell,

El mes de novembre de l'any 1978 vam visitar el president Tarradellas una comitiva presidida per l'abat Maur Esteva amb fra. Jesús M. Oliver, els arquitectes Garreta i un servidor, l'aparellador Díez i amb els també membres ja difunts de la Germandat, el delineant Esteve Nogués (vegeu entrevista a la revista Poblet 7 de gener del 2004), el picapedrer Miquel

Vendrell i també amb el membre de la Germandat i que ha dut a terme la major part de la restauració del monestir, el bon amic Trinitat Teixidó, per presentar el projecte. Les obres es van iniciar el març del 1979 i es van acabar per Pasqua de l'any 1981. Cal destacar que l'any 1983 l'associació internacional *Europa Nostra* va concedir un diploma per la perfecta restauració del cimbori.

L'any 1979, conjuntament amb l'arquitecte Agustí Portales, vàrem preparar el projecte de restauració de les estances subterrànies de les Cambres Reials. També es va fer la restauració de la torre de Sant Esteve amb motiu de la donació de l'arxibisbe Tarradellas que avui és al Palau de l'Abat.

No voldria cansar-vos, però varen ser molts anys d'una gran labor restauradora, que és un bon llegat per a generacions futures. La darrera obra important va ser la restauració de la sagristia barroca. Allí, quan s'estaven fent gestions amb Dalí perquè quedés obra seva al monestir, cosa que no va ser possible per l'alt preu que demanava el seu representant, el nostre amic Trinitat va descobrir les pintures que hi havia sota les restes d'incendis.

Van ser anys de gran convivència amb el P. Jesús, amb el Miquel Vendrell i amb el Trini Teixidó que vivien el dia a dia de les restauracions sota l'impuls de l'abat Esteva i el bon moment propiciat pel retorn del president Tarradellas.

Encara no sé com ningú mai no va prendre mal pujant i baixant de les bastides, a les quals tots ens enfilàvem per controlar i veure els més mínims detalls.

De tot aquest període han quedat dos llibres escrits per mi, la *Història de la restauració de Poblet*, obra suggerida per l'abat Esteva, on meticulosament es pot anar seguint el procés de restauració de tot el conjunt monàstic fins l'any 1982, i *El Cimbori de Poblet*.

Per cert, he oblidat comentar-vos la gran vinculació personal que vaig tenir amb l'escultor Frederic Marès, tant per Poblet com per la catedral de Barcelona i el seu gran paper en la restauració de les tombes reials.

Podem continuar comptant amb vostè?

Tot i que ja no condueixo, encara estic actiu i continuo escrivint. Estigueu, doncs, tranquils que us continuaré enviant articles i col·laborant amb Poblet. No, no és fàcil que us obliidi. Com heu vist la vinculació dels Bassegoda ve de finals del segle XIX i ja som al segle XXI. És una gran continuïtat!

Deixar la càtedra Gaudí, no es fàcil, per a nosaltres. És un lloc estimat i familiar on es viu també la presència de Poblet.

Jesús M. Oliver i Xavier Guinovart

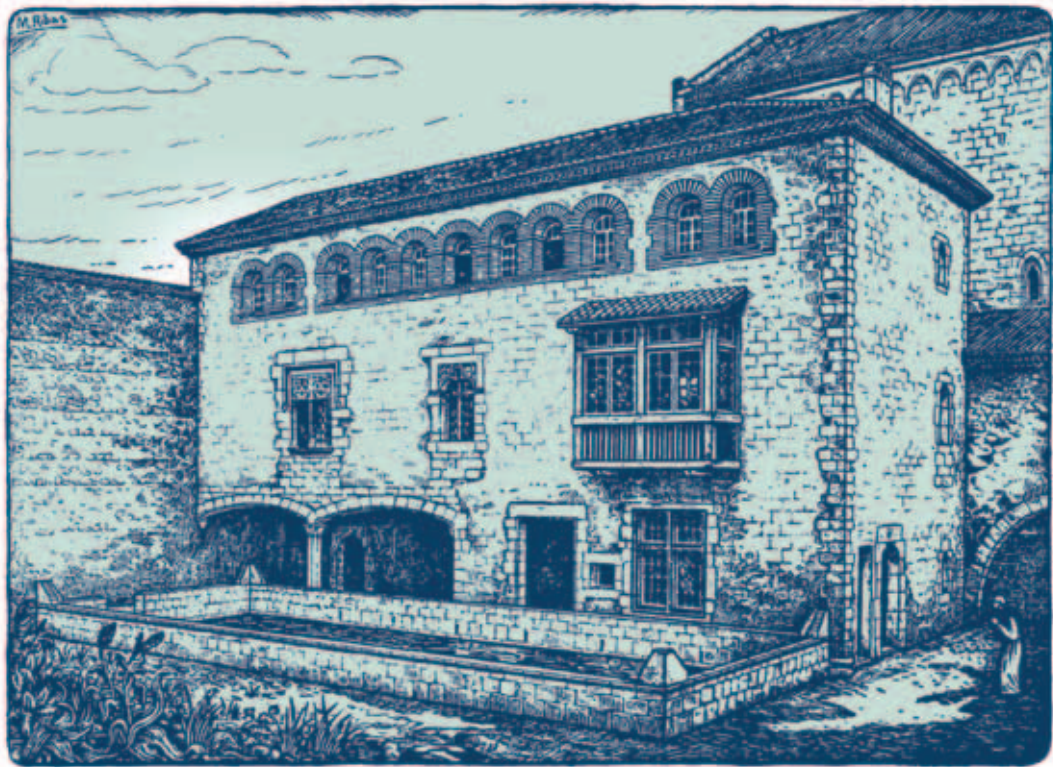
LA CASA ANOMENADA DEL MESTRE DE NOVICIS VA SER LA PRIMERA RESTAURACIÓ DE POBLET FETA PEL PATRONAT

El P. Jesús Maria Oliver ens ha triat la portada d'aquest número de la revista i ens comenta, com és habitual, un dels racons del monestir.

La portada

El dibuix d'en Marià Ribas vol mostrar l'aspecte d'aquest edifici anomenat Casa del Mestre de novicis tal i com era abans del 1835. No hi ha dubte, però, que el dibuixant es va deixar influir per la reconstrucció que l'any 1931 havia començat Eduard Toda, llavors president del Patronat de Poblet. El dibuix porta la data del 1932 quan ja l'aspecte exterior estava pràcticament acabat i era el mateix que té als nostres dies. Ribas fa una síntesi entre els seus estudis previs al dibuix definitiu i el resultat final de la intervenció de Toda. Això ho veiem clarament reflectit

en les tres boniques finestres gòtiques del primer pis. Si ens fixem en les fotografies antigues, a la façana només n'hi havia una, i molt mutilada; les altres dues són el resultat d'un trasllat que va fer Toda des de les ruïnes que hi havia al claustre del locutori i la posterior restauració de la bífora. També ho podem veure en la disposició de les finestres de la petita façana del migdia. Malgrat tot, l'aspecte d'aquesta casa és molt bonic i ben integrat en el conjunt arquitectònic del monestir. Al davant veiem, ja recuperada, una de les dues basses o dipòsits d'aigua –mai una piscina com Toda i altres van pensar– que hi

Vista general de la Casa del Mestre de Novicis abans de 1830 segons dibuix de Marià Ribas.

havia a cada costat de la casa. L'altra avui pràcticament ha desaparegut i només en resten vestigis als baixos de la cuina que Toda, ampliant l'edifici, es va fer construir quan convertí el lloc en residència seva. La bonica galeria del segon pis, totalment refeta, vol inspirar-se en les finestres menys decoratives que hi havia abans de la destrucció. En podem veure unes de molt semblants i originals al monestir de Santes Creus.

La casa

És gairebé impossible de saber com era aquest edifici després de la destrucció de 1835 i de la radical reconstrucció del 1931-32. No resulta fàcil saber com era el seu interior i la seva funció dins del conjunt monàstic. Només les façanes i alguna paret mestra interior ens donen alguna idea del seu volum i de les etapes aproximades de la seva reconstrucció.

Recolzada sobre la muralla del segle XIV té una petita finestra en aquest mur, la qual cosa fa pensar que en fer-se la muralla també hi havia al darrera alguna mena de construcció perquè la finestra és, sense cap mena de dubte, contemporània a la fortificació. També tenim a la façana de ponent, la més important, una petita galeria amb una columna que té en el seu capitell l'escut de l'abat Vicenç Ferrer (1393-1409); això vol dir que al segle XV hi havia ja aixecada una part de la construcció; finalment, a la petita façana de migdia, una porta amb l'escut de l'abat Joan de Guimerà (1564-1583) indica una darrera intervenció coneguda.

Més problemes origina una porta de mig punt amb les armes de l'abat Ponç de Copons (1316-1348) a la façana, molt secundària, de llevant. Sembla que, potser al segle XVI, es devia ampliar la casa i això devia ocupar una part del claustre del noviciat del segle XV —la part baixa del claustre encara és visible en el mur de

La casa al començament dels treballs de restauració l'any 1931.

Els treballs de reconstrucció l'any 1932.

Així es veia la Casa del Mestre de Novicis l'any 1934.

carreus—; probablement va ser aleshores quan van traslladar la porta provinent d'un altre edifici ja desaparegut per aprofitar-la sense donar gaire importància a l'aspecte cronològic de l'escut de l'abat Copons. En

Foto: A. Milla

La Casa del Mestre de Novicis en l'actualitat, any 2007.

aquesta part posterior Toda hi va fer una ampliació per encabir-hi les instal·lacions auxiliars de la casa que ell habitava des dels primers anys de la restauració de Poblet. El fet que aquesta construcció fos la primera empresa pel Patronat de Poblet –la data del 1931 en una finestra ho assenyala– ha estat la causa que sovint se la denomini com a Casa del Patronat. La proximitat física amb el noviciat del segle XV ha fet també que la consideressin com a residència del mestre de novicis i dels seus col·laboradors, però això és una simple suposició.

Aquest edifici ha estat el marc d'algunes pàgines de la història contemporània del monestir. Aquí el juliol del 1936 es refugià el cardenal arquebisbe de Tarragona, Francesc Vidal i Barraquer junt

amb el seu secretari Joan Viladrich i el bisbe auxiliar Manuel Borràs, i d'aquí partiren dos d'ells a l'exili i el tercer cap al martiri. També l'any 1941, al mes d'abril, morí Eduard Toda a la seva cambra del primer pis. Aleshores la incipient comunitat monàstica presidida pel P. Joan Rosavini ocupà l'edifici deixant les precàries dependències de l'entrada prop de les Torres Reials. El gener del 1945 moria el P. Martino Marini. Després, quan la comunitat ocupà les Cases Noves i altres dependències, la Casa del Patronat esdevingué l'hostatgeria monàstica com encara ho continua essent avui. Als anys 1985-87 l'interior de tot el conjunt va ser radicalment transformat i renovat.

Jesús M. Oliver

Foto: A. Milla

Capitell amb l'escut de l'abat Vicenç Ferrer (s. XV) en la galeria de la planta baixa.

CRÒNICA DE LA COMUNITAT

De maig a octubre de 2007

Maig

Dia 4, divendres: Al matí Mn. Armand Puig ha fet una xerrada a la comunitat sobre el seu llibre *Jesús, un perfil biogràfic*.

Dia 5, dissabte: Ha tingut lloc la 1a Jornada d'Estudi del Cicle II organitzat per la Fundació Poblet. El tema de la Jornada ha estat "Els ciutadans i la seva participació en la vida política". Hi ha hagut una conferència a càrrec del Sr. Gabriel Colomé, Director del Centre d'Estudis d'Opinió de la Generalitat de Catalunya, que ha tractat sobre "Participació ciutadana en les eleccions". Després hi ha hagut una taula rodona en la qual han participat el Sr. Marcel Prunera, Director General de promoció econòmica de la Generalitat de Catalunya, la Sra. Eva Granados, d'UGT, el Sr. Miquel Caminal, catedràtic de la Universitat de Barcelona, la Sra. Dolors Camats, Diputada al Parlament de Catalunya, la Sra. Eva Garrell, estudiant de ciències polítiques i el Sr. Antoni Mascaró, empresari. El moderador ha estat el Sr. Lluís Foix. A la tarda hi ha hagut un concert a càrrec del quartet de corda "Harmonia" que ha interpretat peces de Txaikovski i de Borodin.

Dia 15, dimarts: 500 alumnes de 1r i 2n d'ESO, procedents dels col·legis que té la Companyia de Maria a Catalunya, s'han aplegat a la plaça del monestir per fer una gimcana i després de dinar han tingut un espectacle d'animació a l'aparcament. Es tractava de la celebració dels 400 anys de la fundació de la Companyia de Maria, fundada per santa Joana de Lestonnac.

Dia 25, divendres: Ha visitat Poblet el Sr. Joan Manuel Tresserras, Conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. Ha tingut una reunió amb el P. Abat i el P. Prior, en el decurs de la qual ha volgut conèixer les necessitats que té el monestir quant a restauracions. També s'ha parlat de com desencallar les obres de l'hostatgeria externa i de l'ampliació del museu. Al peu de les torres reials ha fet una breu roda de premsa i tot seguit ha visitat l'arxiu del President Tarradellas.

Dia 26, dissabte: F. Lluís Solà, F. Rafel Barruè, F. Salvador Batet i F. Octavi Vilà han anat a Tarragona per participar a l'Aplec de l'Esperit, convocat pels bisbes de la Tarragonense, trobada en la qual hi havia més de 5000 joves inscrits. Als monjos de Poblet se'ls havia encomanat la pregària de les 11,30 dins l'espai d'espiritualitat. També han participat dins l'espai "Acosta't", on s'havia de donar un testimoniatge a tothom qui s'hi volgués apropar per fer preguntes. La trobada ha finalitzat amb la celebració de la missa de la Pentecosta, presidida per Mons. Jaume Pujol, arquebisbe de Tarragona.

Dia 27, diumenge: El P. Abat, a la missa conventual, ha conferit el sagrament de la confirmació al postulant Antoni Carles López Rubio.

Juny

Dia 1, divendres: De nit ha arribat el P. Maur Esteva, Abat General del nostre Orde.

Dia 3, diumenge: El P. Lluç Torcal ha estat ordenat prevere i F. Lluís Solà ha estat ordenat diaca. Les ordenacions s'han fet a la missa conventual, presidida per l'arquebisbe de Tarragona Mons. Jaume Pujol. Entre els preveres concelebrants a la cerimònia hi havia l'Abat General i el Vicari General de Tarragona, Mn. Miquel Barberà.

Dia 4, dilluns: De bon matí ha marxat l'Abat General. El P. Lluç Torcal ha celebrat la seva primera missa, presidint la conventual de les 8 h.

Dia 14, dijous: S'ha celebrat al monestir de Solius el Capítol de la Congregació. Hi han assistit per part de Poblet el P. Josep Alegre, Abat President de la Congregació Cistercenca de la Corona d'Aragó, i els delegats P. Francesc Tulla, P. Lluç Torcal, F. Xavier Guanter, F. Lluís Solà i el P. Jesús M. Oliver. En aquest Capítol s'ha aprovat la unificació del Capítol de la Congregació i del Capítol de les Monges, i també la unificació del Consell de l'Abat President i del Consell de les Abadesses.

Dia 19, dimarts: El P. Abat i el rector de la Universitat de Barcelona Dr. Màrius Rubiralta han signat un conveni de col·laboració a la sala de Juntes de la Universitat. Segons aquest conveni l'Institut de Recerca de l'Aigua de la Universitat de Barcelona té previst dur a terme un estudi que permeti l'aprofitament dels recursos hídrics del monestir. Eren presents a la signatura el P. Lluç Torcal i F. Xavier Guanter, la Dra. M. Jesús Montoro, catedràtica de dret administratiu, el Dr. Miquel Salgot, professor d'hidrologia de la Facultat de Farmàcia i el Dr. Albert Casas, catedràtic de prospecció geològica i geofísica.

Dia 21, dijous: A la tarda el P. Abat ha presidit al monestir de Vallbona la missa d'inauguració de la celebració del 850 aniversari de la fundació del monestir. A aquesta missa hi ha assistit la major part de la comunitat de Poblet i també el P. Enric Benito, Prior Conventual de Solius, la M. Núria Illas, Priora Administradora de Valldonzella, i les abadesses dels monestirs de Sant Benet de Montserrat, Sant Pere de les Puel·les de Barcelona, Tulebras i Santo Domingo de la Calzada.

Dia 24, diumenge: F. Josep Antoni Peramos ha renovat la professió temporal a la sala capitular, després de Laudes.

Dia 25, dilluns: Ha començat la primera "Escola d'Estiu" organitzada per l'especialització en "Ciència i Filosofia" de la Universitat Gregoriana de Roma, dins del marc del projecte STOQ (*Science, theology and the ontological quest*). Aquest encontre ha de tractar sobre la relació entre evolució i desenvolupament i durarà fins al proper dia 30. Hi participen una vintena de persones, entre elles el P. Lluç Torcal.

Dia 30, dissabte: S'ha celebrat l'Assemblea Plenària anual de la Germandat de Poblet. Ha tingut lloc a la sala capitular després de la celebració de la missa, presidida pel P. Abat. Al matí també hi ha hagut una conferència a càrrec de Sor Lourdes Ruiz de Gauna i Azcárate, Inspectora de la Província de la Mare de Déu del Pilar de les Salesianes. El títol de la conferència ha estat "Quan la vida es fa litúrgia esdevé eucaristia". Després del dinar al celler hi ha hagut la presentació del llibre de la Dra. Emma Liaño *Poblet: el retablo de Damià Forment*. Finalment s'ha fet un concert a l'església: el Cor del Centre Moral i Cultural del Poblenou (Barcelona) i l'Orquestra Philharmonia

Barcelona, sota la direcció de Salvador Brotons, han interpretat el Rèquiem de Mozart.

Juliol

Dia 1, diumenge: El P. Lluc Torcal ha anat a Berlín per participar al 1r Congrés-Seminari sobre història de la mecànica quàntica fet al "Max Planck Institute für Wissenschaftsgesichte".

Dia 7, dissabte: Aquest matí han vingut al monestir unes noranta persones, pertanyents als "Grups de Recreació Medieval" de Ciutadilla, als quals s'hi han ajuntat gent de Casp, Castelló, Saragossa, València, etc. Abillats amb vestits medievals han fet una parada militar a la plaça del monestir amb trompetes i tambors. Després han fet una ofrena floral a la tomba del rei Jaume i han visitat el monestir.

Dia 11, dimecres: F. Antoni Carles López Rubio i F. Ricard Salelles Climent han rebut l'hàbit de novicis aquest matí a la sala capitular.

Dia 14, dissabte: Al vespre ha visitat el monestir el Sr. Jordi Hereu, alcalde de Barcelona.

Dia 21, dissabte: A les 10 h. de la nit a l'antic refetor de conversos s'ha celebrat un concert dins del cicle "Concerts a la Ruta del Cister". Hi han actuat Anton Serra i Jaume Torrent i han interpretat música italiana per a flauta i guitarra.

Dia 31, dimarts: La Conferència Episcopal Espanyola ha seleccionat una poesia composta per F. Lluís Solà com a himne per a la memòria dels màrtirs d'Espanya del s. XX que es pensa introduir a la Litúrgia de les Hores.

Agost

Dia 4, dissabte: Ha començat el curs d'iconografia dirigit per Juan Francisco Echenique. Aquest any hi participaran una quinzena de persones. Faran les classes al palau de l'abat, els àpats al refetor amb la comunitat i s'hostatjaran els homes al monestir i les dones a la casa rectoral de Vilanova de Prades.

Dia 14, dimarts: Al matí el Sr. Joaquim Nadal, conseller d'Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, ha visitat el monestir i l'arxiu del President Tarradellas.

Dia 20, dilluns: F. Salvador Batet ha fet la renovació de la professió temporal, a la sala capitular.

Dia 21, dimarts: F. Edwin Oblitas, F. Josep Antoni Peramos i F. Salvador Batet han anat a Roma per participar a la Casa General de l'Orde Cistercenc en el curs de formació monàstica que s'hi desenvolupa cada any durant un mes.

Dia 25, dissabte: El P. Abat i el P. Lluc Tornal han anat al monestir de Rueda, a l'Aragó, convidats pels Amics de Rueda, per participar en la jornada anual que s'hi celebra el dissabte després de la festa de sant Bernat.

Dia 27, dilluns: El P. Abat ha nomenat el P. Francesc Martínez-Sòria com a nou hostatger.

Ha arribat Mons. Joan Piris i Frigola, bisbe de Menorca, junt amb nou preveres del bisbat, per a un recés, fins al proper dissabte. S'hostatjaran a la casa dels Salesians i el

P. Abat els farà les prèdiques i a més participaran a l'eucaristia i l'ofici de la comunitat.

Dia 28, dimarts: L'abat emèrit del monestir de Sticna (Eslovènia) ha celebrat una missa i ha visitat el monestir junt amb un grup de 110 pelegrins. Estaven fent un viatge per diversos santuaris marians, entre ells Montserrat, Fàtima i Lourdes.

Dia 29, dimecres: el P. Alexandre Masoliver i el P. Josep M. Recasens han anat a Salamanca per participar a la Setmana d'Estudis Monàstics.

Dia 30, dijous: F. Rafel Barruè ha marxat a Roma per a fer els estudis teològics a la Universitat Gregoriana. Es matricularà a la Facultat de Teologia Fonamental.

Setembre

Dia 2, diumenge: Un grup de 50 persones de la ciutat d'Alzira han viatjat de nit per participar a les Matines, Laudes i missa conventual de la festa dels sants Bernat, Maria i Gràcia.

Dia 4, dimarts: El P. Abat junt amb alguns monjos han anat al monestir de Vallbona per a l'enterrament de Sor Maria Tallat Benet.

Dia 19, dimecres: El P. Lluç Torcal se n'ha anat a Roma per a participar al Sínode de l'Orde, del qual n'és secretari. Aquest any hi participarà també com a representant del P. Abat de Poblet, que no hi pot anar per malaltia.

Octubre

Dia 1, dilluns: Al monestir de Vallbona hi ha hagut una trobada dels monestirs de la Congregació Cistercenca de la Corona d'Aragó, feta en ocasió del 850è aniversari de la fundació del monestir de Vallbona. A més de la majoria dels monjos de Poblet, també hi ha participat una bona representació dels monestirs de Solius i Valldonzella. La jornada ha començat amb l'eucaristia presidida pel P. Abat de Poblet. Després del dinar al claustre, alguns dels monjos joves de Poblet han fet una petita representació còmico-satírica. A continuació s'ha visitat el monestir (les obres que actualment s'estan fent al refector i a l'antic dormitori ja s'havien visitat abans de dinar) i la festa s'ha acabat amb el cant de les Vespres, presidides pel P. Enric Benito, Prior de Solius.

Dia 2, dimarts: A la tarda ha estat a Poblet el Sr. Fernando Magro, Subsecretari del Ministeri de la Vivenda del Govern de Madrid. Anava acompanyat, entre altres, per l'arquitecte Sr. Mariano Bayón i del Delegat de la Generalitat a Madrid Sr. Pepe Cuervo. Han visitat l'obra de la nova hostatgeria i han parlat de la manera de desbloquejar el seu acabament.

Dia 26, divendres: Al matí ha vingut el Sr. Raimon Martínez Fraile, antic Delegat de la Generalitat a Madrid. S'ha interessat per l'acabament de les obres de l'hostatgeria i el seu moblament.

Dia 29, dilluns: El Subdelegat del Govern de Madrid a Tarragona, Sr. Joan M. Abelló, ha fet una visita institucional a Poblet. Ha tingut una roda de premsa a la sala dels cups, ha visitat el monestir i l'Arxiu del President Tarradellas i ha dinat amb el P. Abat. Tots dos han tractat de l'acabament de les obres de la nova hostatgeria, sufragades pel Ministeri de la Vivenda.

DOS NOUS NOVICIS

L'11 de juliol del 2007, solemnitat de Sant Benet, van vestir l'hàbit de novici Antoni-Carles López i Rubio i Ricard Salles i Climent. El primer és natural de Villaralto, província de Còrdova, on va néixer el juliol del 1967 i ha residit en els darrers vint anys a l'Hospitalet de

Llobregat. El segon va néixer a Piles, província de València, el mes d'abril de 1971. Els dos novicis havien iniciat el postulatat a primers d'any. És per a tots una joia constatar que a Poblet s'hi continua naixent. Que Déu els faci perseverar i els il·lumini amb la seva mirada.

Foto: Arxiu Poblet.

CONCERT DE MÚSICA

Foto: Arxiu Poblet.

Els tradicionals Concerts d'Estiu al monestir de Santes Creus van iniciar l'any 2005 una nova etapa en convertir-se en

el I Cicle de Concerts d'Estiu de la Ruta del Cister. Això va ser possible per l'estreta col·laboració entre el Museu d'Història de Catalunya i els Consells Comarcals.

Després de la positiva experiència dels dos anys passats, el dissabte 21 de juliol del 2007 es va inaugurar al Monestir de Poblet la tercera edició d'aquest cicle, amb la interpretació de diferents estils de música.

A les deu del vespre els músics Anton Serra i Jaume Torrent van delectar l'auditori amb una interpretació impecable de música italiana per a flauta i guitarra amb obres de Francesco Molino (1775-1847), Mauro Giuliani (1781-1828), Mario Castelnuovo-

vo-Tedesco (1895-1968) i Luigi Legnani (1877-1970), així com "quatre peces breus" compostes pel mateix Torrent.

La intenció d'aquest cicle és acollir diversos tipus de música en els murs dels monestirs de la ruta del Cister. A l'acte in-

augural a Poblet hi va assistir un públic nombrós que va quedar molt satisfet i que, atesos els comentaris, espera amb ganes les actuacions programades a la resta del cicle a Santes Creus, Vallbona i Bellpuig.

EL CAPÍTOL DE LA CONGREGACIÓ

L'Orde Cistercenc està estructurat en congregacions monàstiques autònomes, la majoria de les quals són nacionals (la italiana, la francesa, l'hongaresa, l'austriaca, la del Vietnam, la del Brasil, etc.). A l'àmbit geogràfic administrat per l'estat espanyol n'hi ha dues: la congregació de Castella i la congregació de la Corona d'Aragó. Hi ha també alguns monestirs que depenen directament de l'Abat General i també algunes Federacions constituïdes pel papa Pius XII l'any 1950.

El monestir de Poblet pertany a la Congregació Cistercenc de la Corona d'Aragó, aprovada l'any 1616. Actualment està integrada pels monestirs masculins de Poblet (l'abat del qual n'és el President nat) i de Solius, i pels monestirs femenins de Vallbona i de Valldonzella (Barcelona). Segons les "Constitucions", el Capítol, que és la suprema autoritat de la Congregació (Art. 111, §1), s'ha d'ocupar de la *salvació de les ànimes* i ha de promoure entre els monestirs el bé de la pau i de la caritat,

Foto: Arxiu Poblet.

Els assistents al capítol de la congregació envoltant el seu president nat, el P. Josep Alegre, abat de Poblet.

donant a conèixer *l'ideal de la Regla de sant Benet i dels Pares de l'Orde Cistercenc* (§ 2n). Es reuneix ordinàriament cada tres anys, tot i que extraordinàriament es pot reunir quan convingui (Art. 113).

Al Capítol hi assisteixen els abats, abadeses, priors i priores, acompanyats de delegats/es en la proporció del *nombre començat de set membres professos* (Art. 114, § 1 i 2). Hi ha també un Consell, compost d'assistents, que és elegit pel ple del Capítol (Art. 126), en nombre de tres masculins i tres femenins.

El nostre Capítol ordinari es va reunir al monestir de Santa Maria de Solius el 14 de juny d'enguany. Després de celebrar la missa de l'Esperit Sant, vàrem començar fent les relacions de la vida de cada un dels quatre monestirs. I després es va aprovar la unificació dels dos capítols (de monjos i monges) que hi havia hagut fins ara en un de sol. El pare Lluc Torcal i Sirera, de Poblet, va exposar la proposta de Pla d'Estudis de la Congregació que es podrà dur a terme per video-conferència i gràcies a la connexió a la banda

ampla d'Internet. Després la M. Abadessa de Vallbona, Anna M. Camprubí, va explicar els actes que pensaven dur a terme per commemorar el 850 aniversari de la fundació del monestir que tindrà la seva cloenda el 20 d'agost del 2008, festa de sant Bernat, en una cerimònia que presidirà l'Arquebisbe de Tarragona. L'abadessa de Vallbona també va exposar la creació per part d'un grup d'hostes de la Fundació Privada Santa Maria de Vallbona 850 anys, la qual tindrà una finalitat cultural.

A continuació es procedí a l'elecció del Consell: l'abadessa de Vallbona i la priora de Valldonzella, en ser superiores majors, ja ho són per dret, i no calia escollir-les; com a tercer membre va sortir elegida sor Glòria Nogué, de Vallbona; pel que fa als monjos, el prior de Solius ho és per dret, i no calia escollir-lo; els altres dos elegits foren el pare Lluc Torcal i fra Xavier Guanter, ambdós de Poblet. S'escolliren també els substituïts.

Es van tractar altres petits temes i, en acabat, es va cloure el Capítol amb el cant del *Te Deum*.

Foto: Arxíu Poblet.

Una sessió del Capítol ordinari de la Congregació de la Corona d'Aragó.

EVOLUCIÓ I DESENVOLUPAMENT

Del 25 al 30 de juny d'enguany es va celebrar a Poblet un seminari sobre *Evolució i desenvolupament*, dins del marc del projecte STOQ (*Science, Theology and the Ontological Quest*). L'especialització en "Ciència i Filosofia" de la *Pontificia Universitat Gregoriana de Roma*, dins del marc del projecte STOQ, organitzà la primera "Escola d'estiu" al Monestir de Poblet. Aquest primerencontre, que va tenir lloc del 25 al 30 de juny, va tractar de la relació entre evolució i desenvolupament amb vista a preparar el Congrés Internacional sobre "Evolution and Evolution Theories", que la *Pontificia Universitat Gregoriana*, sota l'alt patrocini del Pontifici Consell de la Cultura, celebrarà del 4 al 7 de març del 2009. El projecte STOQ és un projecte molt ambiciós que vol fer dialogar la ciència, la filosofia i la teologia.

Amb aquesta finalitat, engloba actualment sis universitats pontífiques romanes i s'està treballant per introduir en el projecte altres universitats estrangeres. Es concreta oferint llicenciatures interdisciplinàries i especialitzacions en temes de frontera entre **els mons científics, filosòfics i teològics**. Alhora dirigeix diversos doctorats de temàtiques pròpies del projecte com ara el que està treballant el pare Lluç Torcal sobre la "Interpretació filosòfica de la Mecànica Quàntica". Dins del mateix marc d'investigació s'han realitzat dos *Workshops* i se'n projecten tres més. Ha començat una sèrie de publicacions científico-filosòfico-teològiques, que compta ja amb quatre volums publicats.

Nota de premsa

Foto: Arxiu Poblet.

Un moment de la reunió a Poblet del seminari sobre "evolució i desenvolupament" tingut entre el 25 i el 30 de juny amb vista a preparar el congrés internacional sobre "Evolution and evolution theories".

RELIGIOSOS DE LA SAGRADA FAMILIA

Els religiosos de la Congregació de la Sagrada Família, presidits pel seu Superior General, el pare Picazo, i pel seu provincial, el pare Mas, van ser a Poblet el diumenge 9 de juliol del 2007, per participar a l'eucaristia conventual amb la comunitat de Poblet. Eren 28 preveres i quatre diaques que, sumats als 10 de Poblet, feien un conjunt d'una quarantena de concelebrants que feia da goig.

Foto: Arxíu Poblet.

Els vint-i-vuit preveres i quatre diaques de la Congregació de religiosos de la Sagrada Família en la seva visita a Poblet.

Amb assistència de religiosos dels diversos països on són presents, estaven fent a la seva casa de Barcelona un curs de dues setmanes sobre el "matrimoni i la família", impartit pels jesuïtes del *Instituto Universitario de la Familia*, de la Universitat de Comillas (Madrid). La Congregació té un carisma familiar especial inspirat pel P. Manyanet, el seu fundador. Els assistents al curs van aprofitar la pausa del diumenge per concelebrar amb el monjos de Poblet i visitar després el Monestir.

Maria Frederica Roquet-Jalmar Ensesa.

NOCES D'OR

La comunitat del monestir de Santa Maria de Vallbona va celebrar amb goig les noccs d'or de les germanes Maria Frederica Roquet-Jalmar Ensesa, abadessa emèrita, i el de Mercè Jové Berengué els dies 25 i 18 d'octubre del 2006, respectivament.

Mercè Jové Berengué

Donem gràcies a Déu perquè la seva fidelitat dura per sempre i ha sostingut les nostres germanes i ens sostindrà totes fins a arribar a les noccs eternes.

Anna Maria Camprubí
Abadessa del monestir de Vallbona.

OFRENA FLORAL AL REI JAUME I

El dissabte dia 7 de juliol al matí van visitar Poblet els "Grups de recreació Medieval" que tenen la seva seu a Ciutadilla (comarca de l'Urgell). Es van aplegar al Grup gent de Casp, Castelló, Saragossa i d'altres indrets situats a l'àmbit geogràfic de l'antiga Corona d'Aragó. Eren un total de 90 persones, abillades amb vestits medievals i portant les armes corresponents de l'època.

Van fer una "parada" militar davant de les Torres Reials d'entrada a Poblet, tocant trompetes i tambors. El pare prior i el pare Francesc Martínez-Sòria els van beneir els estendards. Després van entrar a l'església per fer una ofrena floral al peu de la tomba del rei Jaume I on van dipositar per seccions (arquers, pendons, etc.), a més de

les flors, saquets de terra de les respectives localitats. Després de fer les fotos de rigor del grup al peu de les Torres Reials, van visitar el monestir en dos grups segons la llengua vehicular parlada als seus respectius llocs de procedència (català o castellà). El cap i organitzador d'aquesta ofrena va ser el senyor Òscar Martínez de Ciutadilla.

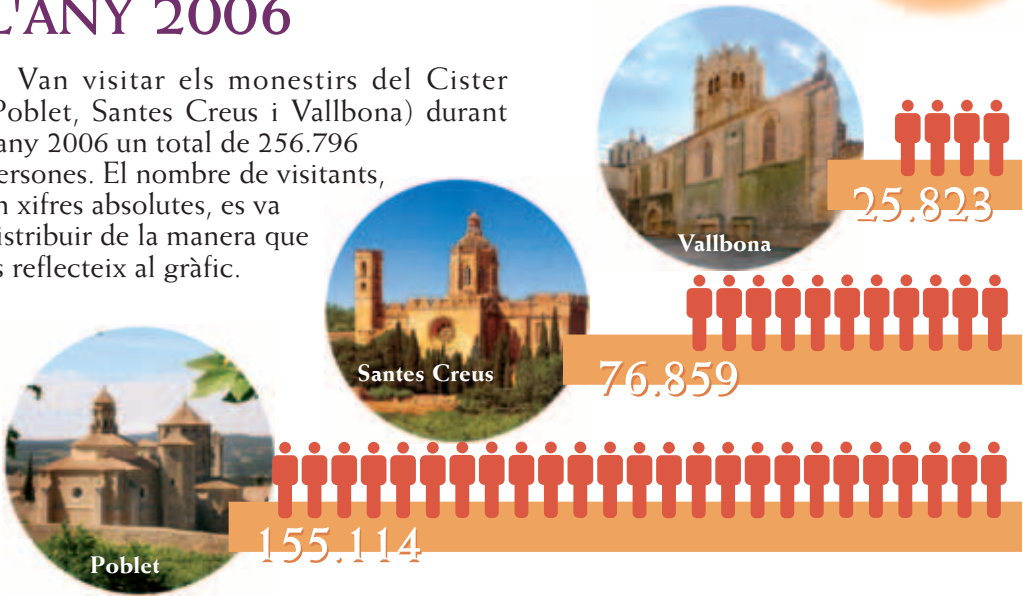
Fotos: Arxiu Poblet.

VISITES ALS MONESTIRS DE LA RUTA DEL CISTER L'ANY 2006

Van visitar els monestirs del Cister (Poblet, Santes Creus i Vallbona) durant l'any 2006 un total de 256.796 persones. El nombre de visitants, en xifres absolutes, es va distribuir de la manera que es reflecteix al gràfic.

PER SOMRIURE

per FER

CURS D'ICONOGRAFIA BIZANTINA

El monestir de Poblet organitzà del 4 al 12 d'agost de 2007 un curs d'iconografia bizantina per aprendre a dibuixar i pintar icones. Va ser impartit per Juan Francisco

realitzat icones, frescos i pintures murals a França, Espanya, Terra Santa i a Xile. Des de 1988 dóna cursos d'iconografia a Xile, Espanya i França.

El curs d'iconografia estava obert als cristians de les diverses confessions. Hi participaren setze alumnes i tres monjos. Durant el curs s'alternà el treball, la pregària, la instrucció teòrica i la teològica. Per assistir al curs no calia tenir coneixements previs, ja que l'ensenyament s'adaptà al nivell de cada alumne. En el curs es treballaren totes les etapes de la realització d'una icona, insistint en el dibuix, exercicis de croquis, dibuix de la icona, color dels fons i la il·luminació.

L'activitat es realitzà al Palau de l'Abat i els assistents van poder participar amb la comunitat de la Pregària del Migdia (aquets dies feta a la sala capitular) i dels àpats al refector. També podien assistir a la resta de pregàries a l'església. Sis alumnes s'hostatjaren al monestir (homes) i deu a la casa parroquial de Vilanova de Prades (dones).

Octavi Vilà

Els participants al curs amb el P. Abat i el P. Prior.

Echenique, iconògraf, deixeble del mestre d'iconografia Bernard Frinking. Va ser coordinat per fra Francesc Munté.

Juan Echenique cursà a Xile estudis d'arquitectura i d'art. També va estudiar teologia a l'institut *Saint Serge* de París. Ha

Fotos: Arxiu Poblet.

INVITACIÓ A LA LECTURA

Obrim a partir d'aquest número de la revista una secció nova titulada "Invitació a la lectura". Ens proposem presentar alguns llibres que considerem de particular interès i comentar-los breument. No es tracta de cap estudi exhaustiu ni d'una ressenya en tota regla. Es tracta, senzillament, de comentar el llibre per convidar a la seva lectura.

Títol: A LES MUNTANYES SAGRADES

Autor: Xinran Xue

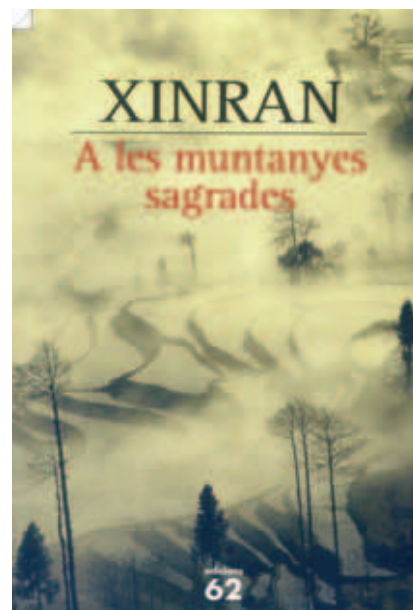
Editorial: Edicions 62

És una novel·la plena d'encant. La història que l'origina sembla evocar la pau i l'assossec. Això, però, només és la calma de les aigües superficials aparentment tranquil·les. Al fons hi ha, com al mar, vides molt complexes.

Xinran Xue és una periodista xinesa nascuda a Beijing el 1958. Els seus pares, intel·lectuals, van ser empresonats per la Guàrdia Roja durant la Revolució Cultural l'any 1965. Com a conseqüència d'això, Xinran va ser enviada a un camp de reeducació on els altres nens estaven autoritzats a escopir-la. El 1988 va aconseguir treballar a la ràdio i va tenir un gran èxit amb el programa titulat *Paraules a la brisa nocturna*. En aquest programa les dones xineses podien trucar i parlar d'elles mateixes, fet insòlit a la Xina; així és com es va conèixer l'opressió en la qual vivien les dones xineses, sobretot en el camp. L'any 1997 va emigrar al Regne Unit i d'aleshores ençà treballa publicant articles i impartint classes a la Universitat de Londres.

D'aquell programa radiofònic va néixer la història de Shu Wen, protagonista de *A les muntanyes sagrades*. Un dia, un radiooient va trucar al programa de Xinran Xue i li va explicar la història de Shu Wen. Xinran va anar a trobar-la i dels seus propis llavis va conèixer els esdeveniments d'una dona singular que havia viscut en un lloc crucial.

I tanmateix la novel·la és molt més que la història d'una dona xinesa; és la visió d'un període convulsiu de la Xina de Mao, de la vida i costums tibetans, de la colonització del Tibet i dels canvis que en pocs anys han passat en aquesta part d'Orient. També és el retrat de persones singulars, lleials i valentes, que palpiten harmònicament en la prosa precisa de Xinran Xue. (*Lina Zulueta*)

Título: EN EL PAÍS DE LAS VACAS SIN OJOS

Autor: Eugènia Rico

Editorial: Martínez Roca edicions

Premi Espiritualitat, 2005

L'editorial Martínez Roca, del Grup Planeta, va convocar per primera vegada al 1999 el Premi a l'Espiritualitat, amb l'objectiu de promoure la creació i divulgació d'obres literàries

que cerquessin el coneixement interior, és a dir, obres que reflectissin els valors més preats de l'ésser humà.

Eugènia Rico (Astúries 1973) és una bona escriptora; és precisa i clara; la seva mirada crítica, realista, mai no deixa de ser poètica. Per això podem llegir-la delectant-nos-hi, encara que el que descrigui tingui un regust amarg. Caracteritza especialment aquesta autora el fet que, al llarg de tota la seva obra, expressa obertament els seus pensaments; i, tot i haver vist injustícies i misèries, afirma convençuda que les persones són éssers essencialment espirituals. El que passa és que en alguns llocs caminen a la deriva. El 1980 el seu germà, amb només setze anys, va morir ofegat al mar Mediterrani; des de llavors li dedica tots els seus llibres i reconeix que res del que ha escrit després no s'entén sense aquesta mort, una mort que li ha obert els ulls per mirar totes les realitats.

En el país de las vacas sense ulls és una novel·la aparentment d'aventures. La figura de la protagonista recorre el subcontinent indi com a reportera. En el seu recorregut ens fa conèixer i sentir la calor asfixiant de Delhi, la bellesa de Bangalore i els carrers de Jaipur; amb ella travessem el subcontinent indi des del nord a Kargil, frontera entre el món islàmic de la vall de Caixmir i el món tibetà de Ladakh, fins al sud càlid de Cochin. Tot un recorregut digne de *les mil i una nits* per l'encís que el caracteritza, un recorregut d'altra banda ben real ja que el lector o la lectora esdevé des del començament un autèntic viatger.

Ens trobem, doncs, dins d'un viatge de coneixements, tant geogràfics com sociològics, que ens fa viure les experiències, els infortunis i la màgia que van seguir la periodista. Potser com ella ens hi trobarem tan bé que pensem que *l'Índia s'havia convertit en una llar i ja no desitjava anar-me'n*. Potser un cop acabada fins i tot tornarem a llegir la novel·la. (Lina Zulueta)

Títol: UNA BREVE HISTORIA DE CASI TODO

Autor: Bill Bryson

Editorial: RBA

Premi Aventis 2004

El premi *Aventis* és concedit anualment per la Societat de Ciències del Regne Unit. El premi s'atorga al millor llibre que contribueixi a la divulgació científica.

Bill Bryson és un periodista americà inusual posseït per una curiositat universal que el porta a descobrir la diversitat de la vida. Aquesta passió l'ha fet un autèntic explorador de tots els continents. En aquest llibre ens proposa compartir la seva mirada. *Una petita història de quasi tot* és el primer manuscrit d'aquest autor que no ens explica pas la seva experiència personal ni tampoc no s'ubica en el present. Es tracta d'un viatge del principi a la fi, un viatge de tots plegats perquè en definitiva ens parla de la nostra història.

Aquesta obra és un assaig divertit, instructiu i lleuger, encara que tracti qüestions que ultrapassen sovint els nostres coneixements, com ho pot ser tot el que fa referència a la història de les ciències: la Física, la Química, la Zoologia, l'Antropologia o la Paleontologia; en fi, totes les branques científiques reunides en el gran arbre de la Ciència. Inicia el relat partint del món microscòpic, dels àtoms i neutrons, recorrent tota la història dels descobriments científics fins arribar a l'estudi de la llum i de les supernoves. Un llarg viatge

que ens ajuda a trobar, entre d'altres, respostes com: ¿per què va sorgir vida a la Terra?, ¿com es va crear l'univers?, ¿quin és el nostre origen o quina és la pregunta sense resposta de les ciències geològiques?

B. Bryson no és científic. Per escriure aquesta obra va necessitar assessorament d'importantes institucions científiques, com la *National Geographic Society* o l'*Institut d'Antropologia Biològica* d'Oxford entre moltes altres. Així, doncs, podem confiar en el que ens diu perquè la informació està ben documentada; a més, però, de la veracitat de les dades, el que fa singular aquest llibre és la forma jovial i alegre amb què ha tractat una temàtica tan "seriosa".

Per llegir aquest assaig no cal tenir coneixements previs de cap branca de la Ciència, ja que els temes són tractats com si fos un llibre de divulgació per a lectors no científics. Tanmateix els químics, físics o biòlegs que el llegeixin hi podran trobar també la cara oculta dels descobriments, com el robatori dels experiments o les manipulacions de resultats, és a dir, la trama humana digna o indigna que hi ha al darrera dels laboratoris.

Sense cap mena de dubte ens trobem davant d'una obra extraordinària pels continguts, pel llenguatge, i el que és molt important, pel plaer que experimenta el lector quan se submergeix en les seves pàgines.
(Lina Zulueta)

Títol: DÉUS, CREENCES I NEURONES

Autor: Ramon M. Nogués

Editorial: Fragmenta

L'editorial *Fragmenta* ha nascut aquest any 2007 per l'empenta de dos joves emprenedors: l'Ignasi Moreta, ben conegut pels lectors de la revista *Foc Nou*, i la Inés Castel-Branco, doctora en arquitectura. *Fragmenta* és una editorial independent especialitzada en el món de les religions que pretén un acostament empàtic i aconfessional als fenòmens religiosos. D'altra banda té com a objectiu separar la dicotomia rigor/divulgació amb edicions que satisfacin al mateix temps la comunitat científica i el públic lector en general.

Un dels primers llibres publicats, *Déus, creences i neurones* compleix a bastament les intencions de l'editorial. Josep Maria Nogués és sacerdot i escolapi. Però aquest llibre l'ha escrit en la seva condició de doctor en biologia i catedràtic d'Antropologia biològica de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha fet també estudis de pedagogia, filosofia i teologia, la qual cosa li serveix per tractar les qüestions biològiques amb una connexió interdisciplinària amb les ciències humanes altament qualificada.

Amb una prosa clara i diàfana i amb el suport d'una bibliografia actualitzadíssima, Ramon M. Nogués ens exposa planerament temes tan diversos com ara el paper del cervell en

l'experiència religiosa, les situacions frontereres entre la mística i la patologia, l'estatut científic de la religió, la crítica excessiva a la religió, el valor evolutiu de les creences i les aportacions més recents de la neuroreligió. Un llibre molt oportú en un moment en què en determinats ambients científics es comença a pensar, des d'un punt de vista estrictament darwinista, que la religió ja no existiria si fos nociva per a l'evolució humana. D'aquí es conclou que la religió, ni que sigui només parlant en el pla natural, és un constituent essencial i bo per a la supervivència de la nostra espècie.

Prendre's seriosament la religió –se sigui religiós o no– és un signe de respecte a la realitat. Més que més, perquè la religió –com totes les grans experiències humanes– és capaç del més eminent i del més deficient. Aquest llibre és un homenatge a la religió ben constituïda i un antídoto envers la religió degradada. (Cristòfol-A. Trepàt)

.....

Títol: **ESCLETXES DE REALITAT. RELIGIONS I REVELACIÓ**

Autor: Xavier Melloni

Editorial: Fragmenta

L'editorial Fragmenta (vegi's comentari anterior) ha publicat en la seva col·lecció "assaig" *Esclètxes de la Realitat*, escrit pel jesuïta Xavier Melloni. Nascut a Barcelona (1962), Melloni és antropòleg, teòleg i fenomenòleg de la religió. Diverses immersions a l'Índia li han permès posar en contacte elements de l'espiritualitat hindú amb la cristiana. Estudiós dels *exercicis espirituals* de sant Ignasi de Loiola, té al mateix temps un ampli coneixement dels grans textos de totes les religions. En la seva tasca com a director d'Exercicis, integra en la pregària tècniques de respiració, de coneixement del propi cos i de connexió amb la Realitat Última manllevades de les grans tradicions de la humanitat. Actualment és professor a la Facultat de Teologia de Catalunya i a l'Institut de teologia fonamental de Sant Cugat. És membre de Cristianisme i Justícia.

L'assaig de Melloni comença amb una plantejament clar de la noció de "revelació" i continua amb una síntesi transparent i entenedora sobre la vivència de la religió en els tres grans grups d'experiències religioses del món: les revelacions còsmiques, les revelacions profètiques i les revelacions oceàniques o de la interioritat. Mostra que les tres dimensions de l'experiència religiosa, de fet, són comunes tot i que cada religió n'emfasitzi una més que una altra.

A partir d'aquests fonaments Melloni ens mostra la importància de les mediacions culturals en el llenguatge religiós, les relacions entre revelació i experiència mística, els estats alterats de la consciència, els criteris per discernir entre vertaders i falsos profetes i, finalment, l'evolució de la humanitat en relació a les revelacions.

Tot el llibre està amanit amb textos de les grans religions del món, textos on es veu clarament que aquestes ens assenyalen una realitat que ens transcendeix, una realitat que es percep com a Obertura infinita que es desplega cap al llarg i ample, i cap al fons del que existeix. (Cristòfol-A. Trepàt)

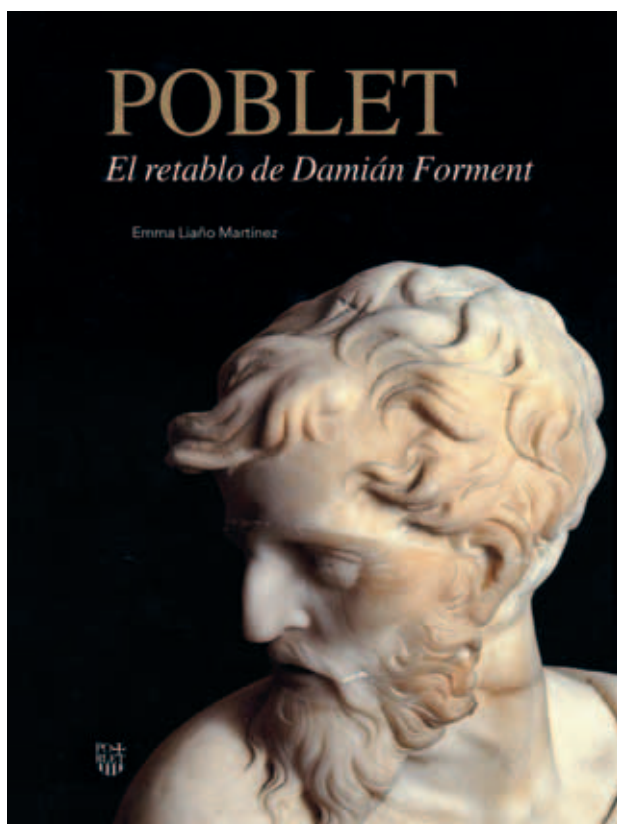

EL RETABLO DE DAMIÁN FORMENT

El retablo mayor de la iglesia del monasterio de Santa María de Poblet es una obra insigne de la escultura renacentista española y ha merecido estudios de distinguidos especialistas, como Maur Cocheril (1961), Eufemià Fort i Cogul

método que la acreditan como una excelente historiadora del arte, ha compuesto un libro perfecto en su contenido, información y, especialmente, en el delicado estudio de las distintas figuras y grupos escultóricos del retablo, que pudo ver y palpar desde muy cerca aprovechando los andamios del proceso de limpieza comparando cada pieza con los modelos de los insignes pintores del Renacimiento italiano.

La complicada gestación, conclusión y destrucción de buen número de esculturas, se enzarza con la personalidad de su autor, del abad que formuló el encargo y de algunos artistas contemporáneos de ambos, que se involucraron en el proceso contra Damián Forment y la deposición y cautiverio del abad Pedro Caixal, en especial el empecinamiento y manifiesto odio del escultor Martín Díez de Liatzasolo con su cohorte de colaboradores contra Forment y su gran retablo de Poblet.

Emma Liaño expone claramente hechos, como la crítica por el uso de alabastro del Sarral, procedente de canteras cercanas a Poblet, sin que se le hubiera exigido que fuera de otra procedencia, pues en el contrato se habla solamente de *alabastro bo et blanc e rebedor*.

(1958), Madurell i Marimón (1945), César Martinell (1925), Amando Melón (1918), Xavier Salas (1928), Ana Isabel Souto (1995), Luis Tramoyeres (1911) y Joan Yeguas (1999), además de los tratados generales sobre Poblet de Finestres, Altisent y otros.

Emma Liaño, con la elegancia, rigor y

dencia, pues en el contrato se habla solamente de *alabastro bo et blanc e rebedor*.

Igualmente resalta el hecho del cambio de ubicación del conjunto, que inicialmente debía situarse más adelantado respecto al deambulatorio, pero que, por exigencia del abad, fue necesario retirar encajonándolo de forma que se redujo su

Foto: BEDMAR

El retablo de Damià Forment.

anchura en diez palmos, con el consiguiente perjuicio para la composición y estética general del conjunto.

En diversas ocasiones se pensó en desmontar el retablo y situarlo, por ejemplo, en la amplia Sacristía Nueva, con objeto de dejar visto el deambulatorio románico cisterciense, de idea tan diferente del estilo renacentista usado por Forment. Actualmente esta idea se ha abandonado y el retablo se integra perfectamente con la iglesia, al igual que otras superposiciones estilísticas que puede que rompan la uniformidad del conjunto, pero que explican los procesos históricos de construcción y decoración.

Es destacable el proceso de interpretación de las series de imágenes, muchas

de las cuales fueron brutalmente destruidas a lo largo del penoso proceso de abandono a partir de las "progresistas" leyes de la Desamortización de 1835.

La identificación de estas imágenes permite entender el programa de Forment en la recomposición de la Historia Sagrada en torno a la vida de Jesús, de modo didáctico y piadoso. Además de esta apologética lectura del retablo, que compone el más extenso capítulo del libro bajo el epígrafe de "El discurso de la imagen", abren el texto las biografías del abad Pedro Caixal, sorprendente y dramática, la de Damián Forment, con el conjunto de grandiosos retablos tardogóticos, hasta el cambio de estilo en Poblet y la interesante relación con el César Carlos.

El texto del complicado proceso a que debió someterse el escultor, con las declaraciones de monjes de Poblet y de artistas del entorno de los enemigos de Forment y la defensa del procesado, permiten entender lo sucedido a raíz del encarcelamiento del abad Caixal, hasta el triste final en que no se pagó parte de lo debido en el contrato, en momentos en que el escultor había ya fallecido.

Numerosas y completas notas, al igual que una nutrida bibliografía, hacen del libro un documento valiosísimo para el mejor conocimiento de un momento insignificante de la historia del monasterio, dentro del brillante período renacentista de Catalunya, Aragón y Valencia.

La abundante y rica ilustración y el cuidado exquisito de la compaginación, maquetación e impresión del libro, honran a la autora y al monasterio de Poblet, editor de la obra, que se inscriben con letras de oro en la amplia producción bibliográfica de este cenobio que así da una muestra palpable más de su vitalidad, basada en la espiritualidad de la orden cisterciense.

Joan Bassegoda

PROBLEMÀTICA VIVA

La delegació diocesana de pastoral familiar publica a la web de l'arquebisbat de Barcelona un servei especial adreçat als equips de matrimonis anomenat "Problemàtica Viva". Ens el presenta el director de la revista.

A l'adreça <http://www.arconet.es/familia/>, el web de l'arquebisbat de Barcelona, clicant a Publicacions i, dins de publicacions, tornant a clicar a Problemàtica Viva. Nova Època ens trobem amb un índex de textos breus per al comentari i la reflexió cristians adreçats principalment a les famílies i als equips d'espiritualitat matrimonial. També poden ser útils a tota mena de grups cristians o fins i tot per a persones que, a nivell individual, vulguin pensar la seva fe en relació a problemes concrets i quotidians que el món d'avui ens presenta.

El full està estructurat en tres parts. En primer lloc s'exposa breument un problema actual. A continuació es descriuen unes línies de reflexió a propòsit d'aquest problema des de la fe, sense condemnar ningú i sense oferir, ni de bon tros, solucions tancades. Finalment, es proposen diverses qüestions que puguin facilitar el diàleg. També s'ofereix una breu relació de textos bíblics que ajudin a donar suport als debats, i una succinta bibliografia per a aquells i aquelles que hi vulguin pensar més.

Problemàtica Viva edita un títol cada mes i és un servei de la Delegació diocesana de pastoral familiar que dirigeix mossèn Manel Claret, rector de la parròquia *Verge de la Pau* de Barcelona.

Al web podreu fullejar els temes tractats que us podeu descarregar i imprimir per a un ús més personal. Com a mostra d'algunes de les qüestions tractades n'esmentem algunes de les darreres: *confessionalitat i laïcitat, les adopcions d'infants, els joves i el matrimoni, conciliar treball i família, els avis, la violència dins de casa, la credibilitat que donem als mitjans de comunicació, els fills com a objecte i subjecte de consum, etc.*

Aquests fulls són elaborats per un equip presidit i dirigit per mossèn Claret format per famílies cristianes, sacerdots amb experiència en la pastoral familiar i professors universitaris. Quan un tema és molt especialitzat s'encarrega la redacció del text a un coneixedor o coneixedora especial de la qüestió. Qui ho desitgi pot rebre el full a casa seva. Es pot sol·licitar per carta o a través del correu electrònic a: familia@arconet.es.

Per extensió us convidem també a donar un cop d'ull al conjunt de la web de la Delegació diocesana de pastoral familiar i als cursets i serveis que ens ofereix.

Cristòfol-A. Trepast

